

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการสื่อสารในการบังคับใช้มาตรการเพื่อยุติการผสมสารเร่งเนื้อแดงในอาหารสุกร” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารในการขับเคลื่อนมาตรการยุติการผสมสารเร่งเนื้อแดงในอาหารสุกรไปสู่การบังคับใช้
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนมาตรการยุติการผสมสารเร่งเนื้อแดงในอาหารสุกร
3. เพื่อศึกษาทัศนคติของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องที่มีต่อแนวทางการบังคับใช้มาตรการให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

ผู้วิจัยได้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามแบบอิงโครงสร้างปานกลาง (Semi-Structure Interviews) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบคำถามหรือให้ข้อมูลได้อย่างอิสระตามความคิดเห็นหรือข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ซึ่งอาจยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ สภาพแวดล้อม ความเหมาะสม และเงื่อนไขเวลา โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ดำเนินมาตรการ ได้แก่ บุคลากรภาครัฐจาก กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งเป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่ระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการที่ดำเนินการรณรงค์และควบคุมการใช้สารเร่งเนื้อแดงผสมในอาหารสุกร นอกจากนี้ยังรวมถึง สมาคมผู้เลี้ยงสุกร และนักวิชาการ ซึ่งสนับสนุนการดำเนินมาตรการด้วย
2. กลุ่มผู้อยู่ภายใต้มาตรการโดยตรง ได้แก่ ผู้ประกอบการฟาร์มสุกร ผู้ประกอบการโรงฆ่าสัตว์ และผู้ผลิตอาหาร

3. กลุ่มผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้แก่ บุคลากรในภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดง อาทิ ผู้ค้ายาและเวชภัณฑ์สัตว์ สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม ตลอดจนผู้บริโภค

โดยผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยตามปัญหำการวิจัย 3 ข้อ คือ

1. กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องมีกระบวนการสื่อสารอย่างไรในการขับเคลื่อนมาตรการยุติการผสมสารเร่งเนื้อแดงในอาหารสุกรไปสู่การบังคับใช้
2. ปัจจัยใดบ้างที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนมาตรการยุติการผสมสารเร่งเนื้อแดงในอาหารสุกร
3. กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องมีทัศนะอย่างใดต่อแนวทางการบังคับใช้มาตรการให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

ผู้วิจัยจะใช้ตารางสรุปข้อมูลและแสดงให้เห็นภาพรวมของผลการวิจัยในแต่ละข้อก่อนที่จะทำการพรรณนาวิเคราะห์ผลการวิจัยโดยละเอียด

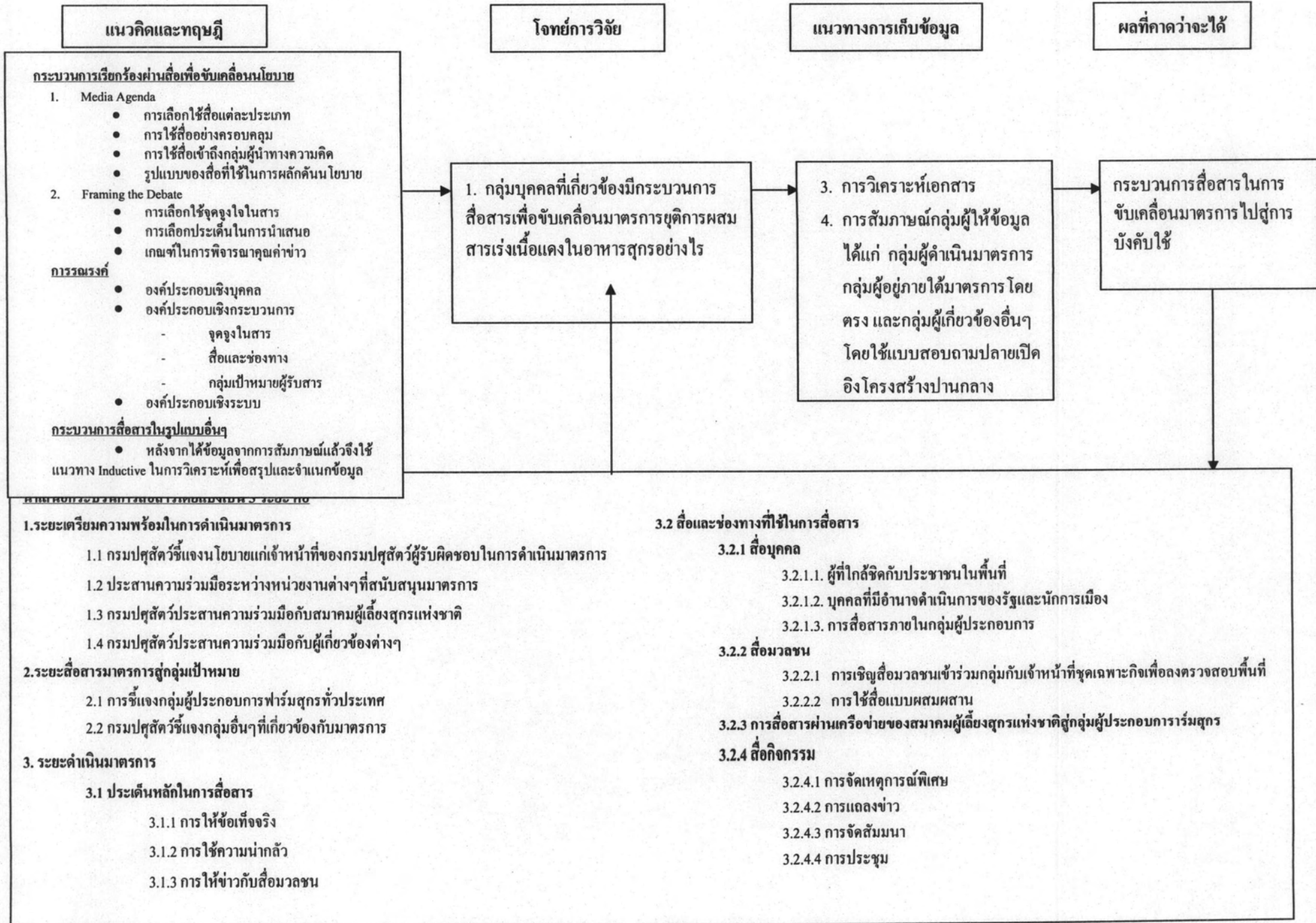
ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ปัญหำการวิจัย ข้อ 1 กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องมีกระบวนการสื่อสารอย่างไรในการขับเคลื่อนมาตรการยุติการผสมสารเร่งเนื้อแดงในอาหารสุกรไปสู่การบังคับใช้

ผู้วิจัยจะนำเสนอกระบวนการสื่อสาร โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

1. ระยะเตรียมความพร้อมในการดำเนินมาตรการ
2. ระยะสื่อสารสู่กลุ่มเป้าหมาย
3. ระยะดำเนินมาตรการ

ตามแผนภาพที่ 6 โดยมีรายละเอียดอธิบายในลำดับต่อไป

แผนภาพที่ 6: ผลการวิจัย ข้อ 1 กระบวนการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนมาตรการยุติการผสมสารเร่งเนื้อแดงในอาหารสุกร

1. ระยะเตรียมความพร้อมในการดำเนินมาตรการ

แบ่งการนำเสนอเป็น 4 ข้อ ดังนี้

- 1.1 การชี้แจงนโยบายแก่เจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์ผู้รับผิดชอบในการดำเนิน
มาตรการ
- 1.2 การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการต่างๆที่สนับสนุน
มาตรการ
- 1.3 การประสานความร่วมมือกับสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ
- 1.4 การประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องต่างๆ

1.1 การชี้แจงนโยบายแก่เจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์ผู้รับผิดชอบในการดำเนิน มาตรการ

จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์พบว่า กรมปศุสัตว์มีหน่วยงานโดยตรงที่ดูแลแก้ปัญหาเรื่องสารเร่งเนื้อแดง คือ สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ โดยมีการถ่ายทอดข้อมูลจากกรมปศุสัตว์ระดับส่วนกลาง ไปสู่ระดับเขต ระดับจังหวัด และไปยังระดับพื้นที่ พร้อมทั้งมีการรายงานข้อมูลกลับไปยังกรมปศุสัตว์ส่วนกลางด้วยเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลกัน

จากการศึกษาเอกสารพบว่า มีการอธิบายหลักการและเหตุผลการแก้ไขปัญหาการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกร โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายเน้นความสำคัญในด้านความปลอดภัยของผู้บริโภคสินค้าเกษตรและอาหาร โดยจะต้องดำเนินการผลิตสินค้าทางการเกษตรและอาหารให้ได้มาตรฐานและมีความปลอดภัยเพื่อเป็นการป้องกันคุ้มครองผู้บริโภคและเป็นการสนับสนุนการส่งออกเนื้อสุกรและผลิตภัณฑ์จากสุกรไปจำหน่ายต่างประเทศ กรมปศุสัตว์จึงได้มีการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบต่างๆ ในพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ขึ้นใหม่ให้ทันสมัยโดยเน้นให้มีผลบังคับใช้ครอบคลุมกว้างขึ้นกว่าฉบับเดิม และได้กำหนดใช้พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2542 เป็นต้นมา โดยมีอำนาจบังคับครอบคลุมทั้งผู้ผลิต ผู้ขาย ผู้นำเข้าอาหารสัตว์ ตลอดจนถึงฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ผู้เลี้ยงสุกรส่วนหนึ่งมีการลักลอบใช้สารเร่งเนื้อแดงผสมในอาหารสัตว์เพื่อปรับซากสุกรให้มีเนื้อแดงและไขมันลดลงซึ่งจะตกค้างในเนื้อสุกรและเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคได้ และเนื่องจากสุกรที่ได้รับสารเร่งเนื้อแดงทั้งทางอาหารหรือจากน้ำกินจะขับสารตกค้างที่เหลืออกทางปัสสาวะ ด้วยเหตุนี้

สำนักงานปศุสัตว์จึงให้เจ้าหน้าที่เก็บตัวอย่างปัสสาวะสุกรในทุกอำเภอจากฟาร์มสุกรและโรงฆ่าสัตว์เพื่อตรวจวิเคราะห์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบสารเร่งเนื้อแดงในปัสสาวะสุกรและอาหารที่ใช้เลี้ยงสุกร เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้บริโภคเนื้อสุกรที่มีคุณภาพปลอดจากสารพิษ และเพื่อดำเนินการกับผู้ประกอบการ/เกษตรกรที่ฝ่าฝืนกฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 นอกจากนี้ยังได้มีการอธิบายขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน ตลอดจนเอกสารอ้างอิง อาทิ คำสั่งและกฎหมายฉบับต่างๆประกอบการดำเนินงานด้วย

จากการศึกษาเอกสาร พบว่าขั้นตอนการดำเนินมาตรการของกรมปศุสัตว์ดังนี้

1. ให้ปฏิบัติตามคำสั่งกรมปศุสัตว์ ที่ กษ 0615/ว.10285, 0615/ว.10286, 0615/ว.10287 ลงวันที่ 14 มิถุนายน 2547
2. ให้ปฏิบัติตามคำสั่งกรมปศุสัตว์ที่ กษ 0615/22308 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2547
3. ให้ปฏิบัติตามคำสั่งกรมปศุสัตว์ที่ กษ 191/2549 ลงวันที่ 24 มีนาคม 2547
4. เก็บตัวอย่างปัสสาวะส่งกลุ่มพัฒนาคุณภาพสินค้าปศุสัตว์เพื่อส่งตรวจศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ ในพื้นที่
5. เก็บตัวอย่างอาหารสัตว์ส่งกลุ่มพัฒนาคุณภาพสินค้าปศุสัตว์เพื่อส่งสำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ ตรวจวิเคราะห์ยืนยัน
6. รายงานปัญหาหรือข้อมูลเกี่ยวข้องกับการตรวจปัสสาวะ อาหารสัตว์ให้ กลุ่มพัฒนาคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ และปศุสัตว์จังหวัดทราบ
7. รายงานผลการปฏิบัติงานเป็นรายวัน (สค.) ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) ไปยังศูนย์ข้อมูล B-agonist E-mail address: beta_dld@yahoo.com
8. รายงานผลการปฏิบัติงานเป็นรายเดือนผ่านระบบเครือข่ายอินทราเน็ต (Intranet)

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ พบว่า กรมปศุสัตว์ได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ในแต่ละจังหวัดดำเนินการเองและสรุปผลการดำเนินการเพื่อรายงานกรมปศุสัตว์ โดยในช่วงแรกกรมปศุสัตว์ส่วนกลางจะดำเนินการร่วมกับเขตและจังหวัด ต่อมาถ้าจังหวัดดำเนินการเองได้ก็จะมีความเป็นอิสระในการดำเนินการมากขึ้น โดยเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ระดับเขตมีหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างกรมปศุสัตว์ส่วนกลางและปศุสัตว์ระดับจังหวัด ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ระดับเขตมีหน้าที่หลักในการตรวจรับรองมาตรฐานฟาร์ม โดยสารเร่งเนื้อแดงถือเป็นเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการควบคุมมาตรฐานฟาร์มด้วย

“กรมมอบหมายให้แต่ละจังหวัดดำเนินการส่วนเขตเป็นตัวประสาน และร่วมสนับสนุนร่วมปฏิบัติการ แต่จริงๆหน้าที่บทบาทจะเป็นของจังหวัด มากกว่า เขตจะออกหน่วยชุดปฏิบัติการพิเศษร่วมด้วยเป็น Coordinator ระหว่าง กรมปศุสัตว์และจังหวัด เป็นตัวกลางที่จะคอยประสาน ได้พบกับ ฟาร์มด้วยส่วนหนึ่ง แต่หน้าที่จริงๆ คือตรวจรับรองมาตรฐานฟาร์ม ซึ่งสาร เรงเนื้อแดงเป็นเรื่องหนึ่งที่ต้องดูแล หน้าที่เราไปพื้นที่ 10 จังหวัด เราจะไปลุย โดยตรงเลยไม่ได้ ต้องผ่าน ต้องประสาน นโยบายต่างๆที่ลงมา พื้นที่ที่ดูแล คือ กทม. นนทบุรี ปทุมธานี สระบุรี สิงห์บุรี ลพบุรี ชัยนาท อ่างทอง สุพรรณ ในภาคกลาง”

(สุริยะ กวางศักดิ์กลาง, สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2549)

จากการศึกษาเอกสารที่กำหนดขั้นตอนในการดำเนินงานของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสนับสนุนว่า กรมปศุสัตว์ได้มีการกำหนดรายละเอียดการดำเนินมาตรการและให้แต่ละจังหวัด ดำเนินมาตรการเองตามขั้นตอนและรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

1. เก็บตัวอย่างปัสสาวะสุกรที่ฟาร์มสุกรทุกฟาร์มและโรงฆ่าสัตว์ทุกโรงในเขต รับผิดชอบ โดยเก็บปัสสาวะสุกรทุกรุ่น ทุกขนาดอายุ (สุกรเล็ก สุกรรุ่น สุกรขุน และสุกรพันธุ์) ฟาร์มละ 1-10 ตัวอย่างต่อเดือน และจากโรงฆ่าสัตว์ โรงละไม่น้อยกว่า 5 ตัวอย่าง/สัปดาห์ ส่ง ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์

2. ให้ปศุสัตว์จังหวัดรายงานผลการตรวจต่อผู้ว่าราชการจังหวัดในท้องที่นั้น เพื่อพิจารณาดำเนินการกับเจ้าของฟาร์ม และผู้ประกอบการต่อไป และรายงานผลให้กรมปศุสัตว์ ทราบด้วย

3. หากผลวิเคราะห์ปัสสาวะสุกรที่เก็บจากฟาร์มเป็นบวกให้มีหนังสือบันทึกขอ ความร่วมมือกักสุกรแก่ผู้ประกอบการ ห้ามมิให้นำสุกรที่ตรวจพบสารเข้าฆ่าที่โรงฆ่าสัตว์จนกว่า เจ้าหน้าที่จะตรวจใหม่และให้ผลการตรวจวิเคราะห์เป็นลบ เนื่องจากสุกรดังกล่าวมีลักษณะที่ถือว่า ไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นอาหารตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าและจำหน่าย เนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 พร้อมรายงานผู้ว่าราชการเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป และ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดดำเนินการสอบสวนหาสาเหตุ พร้อมเก็บตัวอย่างอาหารสัตว์และน้ำที่ใช้

เลี้ยงสุกรส่งตรวจวิเคราะห์ และ ให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2535 ในกรณีตรวจพบสารเร่งเนื้อแดงผสมอยู่ในอาหารสัตว์ที่ใช้เลี้ยง

4. ปฏิบัติงานในชุดปฏิบัติการพิเศษในการตรวจสอบฟาร์มเลี้ยงสัตว์ และ โรงฆ่าสัตว์ โดยเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัย สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด และศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ในท้องที่นั้น เพื่อสุ่มเก็บตัวอย่างตัวอย่างปัสสาวะสุกรแล้ว ตรวจวิเคราะห์ให้ทราบผลทันทีผลการตรวจวิเคราะห์ให้ดำเนินการ

5. ให้สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเร่งรัดการดำเนินงานเกี่ยวกับการตรวจและออกใบรับรองฟาร์มสุกรปลอดการใช้สารเร่งเนื้อแดง และเสนอให้ผู้ว่าราชการลงนามในใบรับรองฯ ตามคำสั่งกรมปศุสัตว์ที่ 191/ 2547 ลงวันที่ 24 มีนาคม 2547 และรายงานให้กรมปศุสัตว์ทราบ

6. การอนุญาตเคลื่อนย้ายสุกรไปยังโรงฆ่าสัตว์ ให้สัตวแพทย์ประจำท้องที่มีอำนาจในการอนุญาตเคลื่อนย้ายสุกร เรียกตรวจเอกสารใบแจ้งผลจากห้องปฏิบัติการที่แสดงว่าสุกรชุดที่ขออนุญาตเคลื่อนย้ายปลอดจากการใช้สารเร่งเนื้อแดง หรือเอกสารใบรับรองฟาร์มสุกรปลอดการใช้สารเร่งเนื้อแดง หากไม่สามารถนำเอกสารดังกล่าวมาแสดงได้ให้แจ้งการอนุญาตเคลื่อนย้ายสุกรชุดนั้น ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวเป็นนโยบายเร่งด่วนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

7. สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดรายงานผลการตรวจวิเคราะห์ปัสสาวะสุกรที่ได้รับจากศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ และสำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ ให้ศูนย์ข้อมูล B-agonist กรมปศุสัตว์ E-mail address: beta_dld@yahoo.com หรือ โทรศัพท์ 0-29639202-10 ต่อ 2114 เพื่อการรวบรวมและประมวลผลต่อไป

8. สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดรายงานผลการดำเนินการแก้ไขปัญหาการใช้สารเร่งเนื้อแดง (B-agonist) ตามนโยบายความปลอดภัยด้านอาหาร (Food Safety) เป็นประจำทุกวัน ภายในเวลา 15.00 น. ตามแบบ สด2. โดยรวบรวมผลจากปศุสัตว์อำเภอตามแบบ สด1. ส่งให้สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยในพื้นที่สรุปผลการดำเนินการและรายงานกรมปศุสัตว์ต่อไป

9. ให้สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดดำเนินเก็บตัวอย่างอาหารสัตว์จากฟาร์มที่พบว่าปัสสาวะเป็นบวก ส่งสำนักตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์ เพื่อตรวจหาสารกลุ่มเบต้าอะโกนิสต์

10. ให้สำนักงานปลัดศตวรรษที่ 21 ดำเนินการทางกฎหมายกับเจ้าของฟาร์มสุกรในกรณีตรวจพบการใช้สารเร่งเนื้อแดงและรายงานให้กรมปลัดศตวรรษที่ 21 ทราบพร้อมรายละเอียด

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปลัดศตวรรษที่ 21 พบว่า มีความถี่บ่อยครั้งในการถ่ายทอดข้อมูลในระยะแรก โดยจะมีการประชุมในระดับกรมเพื่อวางมาตรการต่างๆ และแก้ไขปัญหา ซึ่งจะมีการร่างมาตรการแก้ไขควบคู่กันไป

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปลัดศตวรรษที่ 21 พบว่าการถ่ายทอดข้อมูลจากกรมปลัดศตวรรษที่ 21 เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในระดับต่างๆ มีความรวดเร็วและฉับไวมากขึ้นกว่าช่วงก่อนที่จะดำเนินการ มีการหยิบยกปัญหาเรื่องสารเร่งเนื้อแดงเป็นประเด็นสำคัญและเร่งด่วนอีกทั้งเป็นนโยบายที่มีการสนับสนุนจากระดับกรมหรือมีผู้ที่มีอำนาจกำกับนโยบายอย่างชัดเจน ก็ทำให้เกิดการถ่ายทอดข้อมูลรวดเร็วขึ้น

“การถ่ายทอดข้อมูลในช่วงแรกจะบ่อยเพราะมีการประชุมกันระดับกรมเพื่อวางมาตรการต่างๆ เมื่อมีปัญหาก็ต้องมีการร่างมาตรการไปเรื่อยๆ การถ่ายทอดข้อมูลมีความรวดเร็วและไวขึ้น โดยก่อนหน้านี้ไม่รวดเร็วเพราะไม่มีนำปัญหาเรื่องนี้มาชูเป็นประเด็นสำคัญ แต่เมื่อเป็นเรื่องเร่งด่วน หรือเป็นนโยบาย ตั้งแต่รัฐบาลเองจนถึงส่วนของกรม หรือคนกำกับนโยบายต่างๆ ถ้ามีอะไรสนับสนุนตรงนั้นงานก็จะไว”

(สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 1 จังหวัดปทุมธานี,
สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2549)

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปลัดศตวรรษที่ 21 พบว่า ประเด็นในการสื่อสารเพื่อขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของกรมปลัดศตวรรษที่ 21 ในระดับต่างๆ คือ เน้นที่ความเร่งด่วนของปัญหาและชี้ให้เห็นว่าเป็นนโยบายสำคัญของกรมและจะมีการดำเนินการอย่างจริงจัง โดยหากประเด็นปัญหานี้ไม่ได้รับความสนใจตั้งแต่เริ่มต้นแล้ว ผู้ที่มีหน้าที่ดำเนินการในระดับต่อไปก็จะไม่กล้าดำเนินการ เนื่องจากเกรงกลัวอิทธิพลในบางพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าไม่ได้มีการดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นมาตรฐานเดียวกันและพร้อมเพรียงกันทั่วประเทศ ดังนั้นจึงต้องมีการป้อนกลับข้อมูลย้อนขึ้นไปตั้งแต่ระดับเขต ไปสู่ระดับกรม จะต้องดำเนินการและสื่อสารไปในแนวทางเดียวกัน โดยเฉพาะ

เรื่องการจัดกุมจะต้องทำเหมือนกันทั่วทั้งประเทศและต้องให้ความสำคัญทุกจุดของกระบวนการทำงาน

“ถ้าไม่ได้ให้ความสำคัญตั้งแต่ต้น คนทำก็ไม่กล้าเพราะว่าส่วนใหญ่มีเรื่องอิทธิพล ถ้าไม่ทำจริงทั่วประเทศเค้าก็จะไม่กล้าที่จะดำเนินการ เพราะฉะนั้นต้องมี feedback ตั้งแต่ระดับเขต ระดับกรม ต้องพูดไปในแนวทางเดียวกัน ถ้าจับก็คือจับทั่วประเทศ คือ ต้นตัวและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ทั้งสาย ก็ต้องให้ความสำคัญ ถ้าไม่ให้ความสำคัญจุดใดจุดหนึ่งมันก็ไม่ได้แล้ว”

(สุริยะ กวางศักดิ์กลาง, สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2549)

“อุปสรรคช่วงนั้น ไม่ค่อยพบ ทำงานง่ายขึ้น มีคนช่วยเราด้วย เจ้าหน้าที่ที่ไม่มีใครอยากเข้าไป เพราะมีอิทธิพล คนเส้นใหญ่ เรารู้ว่าใช้อยู่แต่ถ้าไม่มีนโยบายที่ชัดเจนใครจะกล้าเข้าไปล่ะ แต่ถ้ามีไฟเขียวจากนโยบายจากข้างบนลง มาว่าเอาจริงนะ อย่างนี้ก็สบาย”

(เจ้าหน้าที่ระดับสูงของกรมปศุสัตว์ เกณฑ์ในการดำเนินมาตรการ,
สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549)

จากการศึกษาเอกสาร เรื่อง ผลการแก้ไขปัญหาคาการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกร โดย โกเมศ ดลิ่งจิตร และเอกพันธ์ น้าวล (2548) พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการตรวจสอบการตรวจสารกลุ่มเบต้าอะโกนิสต์ในปัสสาวะสุกรในฟาร์ม ข้อหนึ่งเกิดจากฟาร์มสุกรไม่ให้ความร่วมมือหรือมีอิทธิพลท้องถิ่นทำให้ไม่สามารถเก็บตัวอย่างได้

นอกจากนี้ จากการศึกษาศึกษาเอกสารต่างๆ อาทิ หนังสือราชการ ข่าวกจากหนังสือพิมพ์ รวมทั้งการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ พบว่าบุคคลที่ให้การสนับสนุนในการดำเนินมาตรการ ได้แก่ บุคคลที่มีอำนาจดำเนินการระดับสูงและในระดับนโยบาย อาทิ รัฐมนตรี อธิบดีกรม ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นต้น โดยการสนับสนุนที่เห็นได้ชัดเจน คือ การอนุมัติจัดตั้งชุดเฉพาะกิจจากส่วนกลางเพื่อลงตรวจสอบพื้นที่เพื่อช่วยลดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ในพื้นที่กับผู้ประกอบการฟาร์มเป็นการให้ความคุ้มครองแก่เจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ในการลงตรวจสอบพื้นที่

บุคคลระดับอธิบดี รัฐมนตรี และผู้ว่าราชการจังหวัดได้ติดตามชุดเฉพาะกิจดังกล่าวด้วยเป็นครั้งคราว

“ถ้าหากว่ามีนโยบายชัดเจน มีเบื้องบนสั่งและรับผิดชอบ ไปเอง เอาจริงอย่างนี้ก็สบาย เพราะการทำงานของเจ้าหน้าที่จริงๆก็ขัดแย้งนะ หน้าที่หลัก คือ เข้าไปส่ง เสริมการเลี้ยง ขณะที่มือหนึ่งเราต้องจับกุม ก็เลยต้องมีทีมเฉพาะกิจเพื่อทำหน้าที่นี้โดยตรง ทีมตรงกลางก็ไม่ใหญ่มาก ระยะเวลาๆก็มีการตั้งทีมในส่วนภูมิภาค ในระดับจังหวัดตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยเจ้าหน้าที่และประสานงานกันด้วย”

“มีความคุ้มครองทางด้านการเสี่ยงภัยในพื้นที่ โดยประสานงานกับ อบต. โดยใช้พื้นที่ของ อบต. ในการตรวจ ใช้ตำรวจในพื้นที่เข้าไปด้วย คนในพื้นที่ร่วมกับชุดเฉพาะกิจ ธรรมชาติของฟาร์มเท่าที่จับกุมมาก็ยอมรับโดยดี”

“การตรวจจับที่เชียงใหม่และคำเนคคืออย่างจริงจังโดยผู้ว่าฯ พิษณุโลก นครปฐม ถือเป็นการตรวจระวังทุกจุด ในกระบวนการ เป็นตัวอย่าง แต่ยังไม่ได้มีการขยายผลถ้าทำทุกที่ น่าจะได้ผล เมื่อก่อนไม่มีใครทำนี่ถือเป็นครั้งแรก”

(ธวัชชัย รอดสม, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549)

1.2 การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการที่สนับสนุนมาตรการ

จากการศึกษาเอกสารข่าวที่ 03/30-1 วันที่ 30 มีนาคม 2547 ของสำนักนายกรัฐมนตรีนเรื่องสรุปผลการประชุมคณะรัฐมนตรี และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์พบว่า กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการผลักดันมาตรการนี้ โดยเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2546 คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาแนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาการใช้สารเร่งเนื้อแดงหรือสารกลุ่มเบต้าอะโกนิสต์ในสุกร ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอแล้ว มีมติอนุมัติในหลักการและมอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนิน

การและประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโครงการแก้ไขปัญหาการใช้สารเร่งเนื้อแดง หรือสารกลุ่มเบต้าอะโกนิสต์ในสุกร ในระดับฟาร์มเลี้ยงสัตว์ โรงฆ่าสัตว์ และสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์

ทั้งนี้ จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวพบว่าการดำเนินมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกรมีความเชื่อมโยงกับการดำเนินงานของนโยบายความปลอดภัยด้านอาหาร หรือ Food Safety ด้วย โดยมีหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ รับผิดชอบการดำเนินงานด้านต่างๆร่วมกัน อาทิ กระทรวงสาธารณสุขจะทำหน้าที่การสร้างกระแสทางสื่อสารมวลชนให้ผู้บริโภค ผู้ผลิต ตระหนักเร่งรัดการออกเครื่องหมายรับรองของทางราชการให้ผู้บริโภคเลือกซื้อ เลือกบริโภค เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินมาตรการของกรมปศุสัตว์

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์พบว่า การดำเนินการเพื่อยุติการผสมสารเร่งเนื้อแดงนั้นเดิมกรมปศุสัตว์ดำเนินการปกติต่อมามีฝ่ายการเมืองลงมาบีบหนักมากขึ้น โดยมีนโยบาย Food Safety ช่วยสนับสนุนการดำเนินการให้สะดวกยิ่งขึ้น การดำเนินการอย่างต่อเนื่องของกรมปศุสัตว์ได้รับการสนับสนุนจากทางด้านการเมือง ในรูปแบบของการรวมนโยบายเป็นศูนย์รวม โดยนโยบายที่กล่าวถึงคือ นโยบายอาหารปลอดภัย หรือ Food Safety ซึ่งเป็นนโยบายที่ครอบคลุมกระทรวงและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ทำให้มีการประสานความร่วมมือกันมากขึ้น

“มีหน่วยงานของกรมปศุสัตว์ ที่ทำการประสานงานกับกระทรวงสาธารณสุข เมื่อมีการออกตรวจตามเชิงในตลาดสดโดยรัฐมนตรี หน่วยงานประชาสัมพันธ์ก็จะติดตามไปด้วย นอกจากนี้ยังใช้โครงการอาหารปลอดภัย เป็นภาพรวมของ Food Safety ในการประสานงานด้วย”

(พิจารณา สามนจิตติ นักวิชาการเผยแพร่,
สัมภาษณ์, 16 ตุลาคม 2549)

จากการศึกษาเอกสารเรื่อง ผลการแก้ไขปัญหาการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกร โดย โกเมศ ตลิ่งจิตร และ เอกพันธ์ น้าวล ส่วนตรวจสอบมาตรฐานด้านการปศุสัตว์ สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ พบว่า กรมปศุสัตว์ใช้พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ.2525 ในประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ 3 ธันวาคม 2535 ในการดำเนินมาตรการก่อนปี 2546 และในช่วงที่มีการดำเนินมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงระหว่างปี 2546-2548 นั้นกรมปศุสัตว์ได้ใช้ พระราชบัญญัติ

ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2542 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่มีการปรับปรุงกฎหมายเพิ่มเติม โดยมีอำนาจบังคับครอบคลุมทั้งผู้ผลิต ผู้ขาย ผู้นำเข้าอาหารสัตว์ ตลอดจนฟาร์มเลี้ยงสัตว์ และจากการสัมภาษณ์พบว่า การดำเนินการมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกรกันอย่างจริงจังในช่วงปี 2546-2548 นั้น ฝ่ายการเมืองเข้ามามีบทบาทในการผลักดันมาตรการมากขึ้น โดยใช้นโยบาย Food Safety เป็นศูนย์กลางรวมนโยบายต่างๆ

“แต่ก่อนไม่มีการเมืองเข้ามา เดิมกรมปศุสัตว์ก็ดำเนินการตามปกติ เมื่อเป็นนโยบายของรัฐบาล ประกาศนโยบายเพื่อให้เข้าสู่ปี Food Safety ปี 47 ก็ดำเนินการเรื่องนี้เป็นเรื่องแรก กระทรวงต่างๆ ก่อนหน้ามีการณรงค์ แต่ต่างคนต่างทำ ไม่ได้ร่วมมือกัน”

(เจ้าหน้าที่ระดับสูงของกรมปศุสัตว์ เกณฑ์ในการดำเนินการ,
สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549)

โดยการดำเนินการจะมีเครือข่ายหรือพันธมิตรต่อกัน มีการประสานความร่วมมือจากหลายฝ่ายทั้ง กรมปศุสัตว์ กระทรวงสาธารณสุข ผู้ประกอบการฟาร์ม นักวิชาการ และหน่วยงานทั้งภาครัฐ กระทรวงต่างๆ และภาคเอกชน

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ และการศึกษาเอกสาร คำสั่งของกรมปศุสัตว์ กศ 0615/ว 22307 ลว. 16 พฤศจิกายน 2547 พบว่า นอกจากการสื่อสารในระดับกระทรวงแล้ว กรมปศุสัตว์ยังได้มีการประสานงานไปยังจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศโดยส่งจดหมายราชการ ซึ่งลงนามโดยอธิบดีกรมปศุสัตว์ถึงผู้ว่าราชการในแต่ละจังหวัดโดยตรง พร้อมแนบเอกสารที่เกี่ยวข้อง อาทิ ประกาศและคำสั่งจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้แต่ละจังหวัดทราบถึงการดำเนินการ และขอความร่วมมือในการสนับสนุนมาตรการด้วย

นอกจากนี้ จากการศึกษาเอกสารของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาพบว่า สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้ประสานกับกระทรวงพาณิชย์ ขอให้ดำเนินการควบคุมสารซาลบูตามอล ในแนวทางเดียวกับสารเคลนบูทาลอล คือ ให้เป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาต ในการนำเข้ามาในไทย และการจะอนุญาตให้นำสารนี้เข้าประเทศได้ต้องมีหนังสือรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาก่อน โดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้จัดประชุม เรื่อง “แนวทางการควบคุมการนำเข้าและจำหน่าย Salbutamol” ให้กับผู้รับอนุญาตนำเข้าหรือสั่งยาเข้ามาใน

ราชอาณาจักรและผู้ผลิตยาแผนปัจจุบันที่ผลิตยาซึ่งมีสารซาลบูตามอล (Salbutamol) เป็นตัวยาสำคัญ จำนวน 49 โรงงาน รวมทั้งตัวแทนจำหน่ายงานที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงสุกร การจำหน่ายหรือการใช้ยาสำหรับสุกร การนำเข้ายา เช่น กรมปศุสัตว์ กรมการค้าภายใน กรมการค้าต่างประเทศ กรมศุลกากร และสมาคมผู้เลี้ยงสุกร เพื่อชี้แจงและรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการควบคุมการนำเข้าสารซาลบูตามอลด้วย

1.3 การประสานความร่วมมือกับสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ

จากการสัมภาษณ์เลขานุการสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ พบว่า ในช่วงที่กรมปศุสัตว์มีการดำเนินมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงอย่างจริงจังในปี 2546 นั้น สมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติได้เข้าร่วมเป็นพันธมิตรด้วย โดยได้รับหนังสือแจ้งจากกรมปศุสัตว์ นอกจากนี้ยังมีการติดต่อสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการระหว่างบุคลากรระดับสูงของกรมปศุสัตว์และนายกสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ เพื่อขอความร่วมมือและการสนับสนุนรวมทั้งข้อคิดและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการด้วย

“รัฐมนตรีช่วยฯกระทรวงเกษตร ก็ได้พบปะกับนายกสมาคมผู้เลี้ยงสุกรอย่างสม่ำเสมอ ทั้งการชี้แจง และก็ขอความเห็นหรือแนวทางในการจัดการกับปัญหาเรื่องสารเร่งเนื้อแดง พบกันแบบนอกรอบไม่เป็นทางการ มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนายกสมาคมกับรัฐมนตรีช่วยฯ ช่วงนั้นก็มีการพบปะพูดคุยในลักษณะนี้ค่อนข้างบ่อย”

(เลขานุการ สมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ,
สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2549)

จากการสัมภาษณ์เลขานุการสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติพบว่า องค์กรภาคธุรกิจเอกชน ได้แก่ สมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติให้การสนับสนุนมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงมาอย่างต่อเนื่อง แต่การณรงค์ในช่วงก่อนปี 2546 โดยสมาคมเองไม่ประสบความสำเร็จเพราะไม่มีการประสานความร่วมมือกับทางราชการนอกจากนี้ทางราชการไม่มีความต่อเนื่องในการตรวจติดตาม

จากการสัมภาษณ์เลขานุการสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติพบว่า สมาคมผู้เลี้ยงสุกรมีเครือข่ายสมาชิกพื้นที่ต่างๆ ซึ่งเป็นเครือข่ายที่เกิดจากความร่วมมือโดยสมัครใจของสมาชิก โดยสมาคมฯมีการจัดการกิจกรรมในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เช่น การประชุมสมาชิกหรือการสัมมนาในกลุ่มผู้ประกอบการ

“สมาคมมีสมาชิกกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค เป็นสมาคมผู้เลี้ยงสุกร ชมรม หรือ สหกรณ์ เป็นสมาชิกแบบรายปีหรือตลอดชีพ โดยความสมัครใจ ไม่มีการจ่ายเงินให้แก่กรรมการเนื่องจากสมาคมไม่มีรายได้ สมาชิกที่เป็นกรรมการก็ทราบดีว่าจะไม่มีรายได้จากการประชุม เราใช้เครือข่ายนี้ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับการเลิกใช้สารเร่งเนื้อแดง โดยเป็นลักษณะการขอความร่วมมือเช่นกัน”

(สมพร กมลพรสุข เลขานุการ สมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ,
สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2549)

จากการสัมภาษณ์เลขานุการสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ พบว่าสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างกรมปศุสัตว์กับเกษตรกร โดยทำหน้าที่ประสานงานในการเรียกชี้แจง และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตลอดจนรับข้อมูลจากตัวแทนสมาคมในเขตต่างๆมารายงาน นอกจากนี้สมาคมยังมีพันธมิตรด้านอื่นๆด้วย อาทิ ผู้ค้ายาและเวชภัณฑ์ โดยสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติทำการติดต่อผ่านสมาคมผู้ค้ายาและเวชภัณฑ์ซึ่งจะเป็นผู้ประสานงานและเผยแพร่ข้อมูลต่อไปในกลุ่มของคุณ

จากการสัมภาษณ์เลขานุการสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติพบว่า คณะกรรมการของสมาคมผู้เลี้ยงสุกรจะมาจากเครือข่ายในแต่ละภูมิภาค ซึ่งมีตัวแทนเข้ามาแลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านการประชุมกันเดือนละ 1 ครั้ง โดยในที่ประชุมจะเป็นการแจ้งข้อมูลนโยบายของกระทรวงหรือส่วนกลางให้ทราบ รวมทั้งรับข้อมูลจากสมาคมหรือตัวแทนของแต่ละพื้นที่ด้วย โดยการประชุมจะเป็นการพูดคุยเรื่องการกำหนดราคาสุกรและเรื่องอื่นๆ เช่น สารเร่งเนื้อแดงหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับวงการปศุสัตว์ในขณะนั้น เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์เลขานุการสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติพบว่า บทบาทของสมาคมในการสนับสนุนการดำเนินมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดง คือ ทำการประชาสัมพันธ์และ

รณรงค์ให้เลิกใช้สารเร่งเนื้อแดงผ่านทางสื่อต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวารสารการเกษตร โดยเป็นการขอความร่วมมือไม่ใช้การซื้อสื่อ และมีการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ของสมาคม ได้แก่วารสารสุกรเป็นวารสารราย 2 เดือนซึ่งเป็นสื่อกลางระหว่างสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติกับสมาชิกของสมาคมฯ และเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรด้วย

1.4 การประสานความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ

จากการสัมภาษณ์นักวิชาการที่เกี่ยวข้องพบว่า กรมปศุสัตว์ได้มีการประสานงานกับนักวิชาการเพื่อทำ งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกร โดยให้ทดลองเลี้ยง และศึกษาผลกระทบของการใช้สารเร่งเนื้อแดงตลอดจนการรับรองขั้นตอนและมาตรฐานการตรวจยืนยันผลการทดสอบ โดยจุด ประสงค์ของการวิจัย คือ การเตรียมความพร้อมและยืนยันข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง

“กรมปศุสัตว์ ได้ให้ทำงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้สารเบต้าอะโกนิสต์ โดยทางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และศึกษาถึงผลกระทบของเนื้อสุกร ผลการวิจัย เป็นไปคล้ายๆกับทางทฤษฎี คือ เมื่อกินสารพวกนี้เปอร์เซ็นต์เนื้อแดงเพิ่มขึ้น และการใช้เครื่องมือตรวจ ในสุกรที่มีชีวิต เช่นว่ากินเข้าไปเนี่ยเราจะใช้เครื่องมือตรวจพวก Test Kit อะไรยังไง ก็โดยการเก็บตัวอย่างปัสสาวะแล้วก็ไปเช็คดู ซึ่งก็ให้ผลเหมือนกันกับที่เค้าใช้ในการตรวจทั่วไป เป็นการ Confirm พวก Test Kit พวกนั้น เป็นการ back up ข้อมูลไม่จั้นเดียว โคนฟ่อง”

(อาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,

สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2549)

กลุ่มสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มซึ่งเป็นสัตวแพทย์ที่ผ่านการฝึกอบรมด้านมาตรฐานฟาร์มจากกรมปศุสัตว์เป็นผู้เกี่ยวข้องอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับจดหมายแจ้งจากกรมปศุสัตว์เรื่องนโยบายและมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงด้วย จากการสัมภาษณ์สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มพบว่า กรมปศุสัตว์ทำการแจ้งสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มโดยผ่านทางจดหมายและได้รับถือว่าจดหมายนั้นเป็นการยืนยันนโยบาย

2. ระยะเวลาสื่อสารสู่กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายสำคัญที่อยู่ภายใต้มาตรการโดยตรงของการดำเนินมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในความรับผิดชอบของกรมปศุสัตว์ คือ กลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกร ผู้ประกอบการโรงฆ่าสัตว์ และสถานที่ผลิตอาหาร อย่างไรก็ตามมาตรการนี้มีกลุ่มเป้าหมายกลุ่มอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับมาตรการ รวมทั้งผู้บริโภคด้วย ในการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยจึงแบ่งการนำเสนอเป็น 2 ข้อ ดังนี้

- 2.1 การชี้แจงกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ภายใต้มาตรการ
- 2.2 การชี้แจงกลุ่มอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับมาตรการ

2.1 การชี้แจงกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ภายใต้มาตรการ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์และการศึกษาเอกสาร (โกเมศ ตลิ่งจิดร และ เอกพันธ์ น้าวล, 2546) พบว่า กรมปศุสัตว์ได้ขอความร่วมมือสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ และผู้ประกอบการฟาร์มสุกรทั่วประเทศเลิกการใช้สารเร่งเนื้อแดงโดยการทำข้อตกลงร่วมหรือพิธีสัตยาบันเลิกเกี่ยวข้องกับการใช้สารเร่งเนื้อแดงโดยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธานในวันที่ 31 มีนาคม 2546

“เริ่มจากการร่วมลงสัตยาบันวันที่ 30 มีนาคม 2546 ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีรัฐมนตรีช่วยเนวินเป็นประธาน มีผู้ประกอบการสุกร ผู้ผลิตอาหารสัตว์ ผู้ค้าเวชภัณฑ์ พวกเขียง อาจารย์มหาวิทยาลัย มาร่วมหมด รวมแล้วประมาณพันคน”

(ธวัชชัย รอดสม, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549)

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์พบว่า ผู้ดำเนินมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงเชื่อว่าการจัดพิธีลงนามในสัตยาบันจะมีส่วนช่วยให้ผู้ประกอบการเลิกใช้สารเร่งเนื้อแดงเพราะเป็นการเลิกพร้อมกันไม่มีใครเสียเปรียบทางเศรษฐกิจเพราะการใช้สารเร่งเนื้อแดงมีผลต่อคุณภาพของเนื้อสุกร

“เค้าลงสัตยาบันว่าจะเลิกใช้ รักรู้ร่วมกัน ก็เชื่อว่าเป็นส่วนช่วย ถ้าเลิกพร้อมกันไม่มีใครเสียเปรียบ เพราะการใช้สารทำให้ได้ราคาดีขึ้นขายได้มากขึ้น กรมทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลให้ทำตามสัญญา มันต้องมีคนที่เลิกอย่างน้อยมากกว่าครึ่ง คนที่ไม่เลิกเราก็ไปดำเนินการจะได้รู้ว่าทางรัฐเอาจริงนะ มันเหมือนข้ามทางม้าลาย ถ้าทุกคนไม่ข้ามตำรวจก็จับไม่ไหว แต่ถ้าทุกคนยอมข้ามเพื่อความเป็นระเบียบคนที่ไม่ข้ามก็โดนจับ ก็เหมือนกันบางที่มันต้องใช้มาตรการทางสังคมเข้ามาช่วย”

(ธวัชชัย รอดสม, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549)

“มีการเรียกไปลงสัตยาบันที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เชื่อว่าทุกคนกลับมาก็เลิก ค่อยๆเลิกกันหมด เพราะทุกคนอยากจะเลิกกันอยู่แล้ว อย่างผมนี้ก็เลยถือโอกาส เพราะความตั้งใจเดิม คือ ต้องการเลิก เพราะการใช้เป็นการเพิ่มต้นทุนตัวละ 60-70 บาทและสร้างความสูญเสียในการเลี้ยงด้วย การที่จะเลิกเพราะหมูเสียหายน้อยลง ผู้บริโภคก็ปลอดภัย หมูก็อ้วนขึ้นมีมันแทรก”

(ธนทรัพย์ฟาร์ม, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2549)

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรพบว่า ผู้ประกอบการบางรายไม่เชื่อว่าพิธีลงนามสัตยาบันจะทำให้ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรเลิกใช้สารเร่งเนื้อแดง แต่เชื่อว่าที่ผู้ประกอบการเลิกใช้เพราะการบังคับและเอาจริงเอาจังจากรัฐและการตรวจมากกว่าที่จะทำให้เลิกใช้สารเร่งเนื้อแดง

“เค้าเรียกประชุมที่เกษตร ที่เนวินให้ไปลงสัตยาบันเลิกใช้สารเร่งเนื้อแดง กรมปศุสัตว์เค้าแจ้ง เค้าเข้มงวดบังคับ เอาจริงเอาจัง ในความคิดคือไม่ต้องการใช้อยู่แล้ว เพราะหมูมันโตช้า และทำให้หมูช็อคตายเวลาอากาศร้อน แต่ถ้าไม่มีการบังคับก็ไม่เลิกเพราะไม่มีคนซื้อ เลยต้องใช้เหมือนกัน ถ้าเลิกก็ต้องเหมือนกัน”

(ผู้ประกอบการฟาร์มสุกร, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2549)

“เรื่องการตรวจกรมปศุสัตว์จะแยกมาตรวจที่ฟาร์ม แต่ที่จริงถ้ามันจบจริงๆเลยจะไปจบที่เขียงก็จะเป็นหน้าที่ของ อย. ถ้าตลาดจบ การเลี้ยงก็จบ จะประชุมกันยังไงก็แล้วแต่ไม่มีใครยอมใครหรอก ถ้าไม่จับที่เขียง”

(ผู้ประกอบการฟาร์มสุกร, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2549)

“การลงนามสัตยาบรรณไม่ช่วยอะไร เป็นแค่การจัดฉาก ตอนนั้นที่ท่าเพราะราคาหมูถูกให้ทำอะไรก็ทำ ตามๆกันไป”

(ผู้ประกอบการฟาร์มสุกร, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2549)

จากการศึกษาเอกสาร เรื่อง ผลการแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกร โดย โกเมศ ตลิ่งจิตร และ เอกพันธ์ น้าวล ส่วนตรวจสอบมาตรฐานด้านการปศุสัตว์ สำนักพัฒนาระบบ และรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ พบว่า กรมปศุสัตว์จัดตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายการใช้สารเร่งเนื้อแดง หรือสารกลุ่มเบต้าอะโกนิสต์ในสุกรและเริ่มมาตรการตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2546 และได้แจ้งผู้ประกอบการถึงเรื่องกำหนดระยะเวลาที่ทางกรมปศุสัตว์ให้ผู้ประกอบการดำเนินการถอดถอนสารเร่งเนื้อแดง ออกจากกระบวนการผลิต 15 วันเพื่อให้ผลของสารเร่งเนื้อแดงที่ตกค้างในสุกรถูกขับออกจนหมดโดยจะเริ่มเก็บตัวอย่างปัสสาวะสุกรเพื่อตรวจตัวอย่างตั้งแต่วันที่ 17 เมษายน 2546 และเมื่อครบกำหนดที่ได้ให้โอกาสผู้ประกอบการปรับปรุงและถอดถอนสารเร่งเนื้อแดงออกจากกระบวนการเลี้ยงสุกรแล้วนั้น หากพบว่าผู้ประกอบการฟาร์มสุกรรายใดยังคงใช้สารเร่งเนื้อแดงในกระบวนการเลี้ยงสุกรจะไม่ใช้การพูดคุยอีกต่อไป เพราะถือว่าผู้ประกอบการทุกรายรับทราบกำหนดเวลาแล้ว ดังนั้นกรมปศุสัตว์จะใช้การจับกุมในทันที

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกรรับรู้ว่ากรมปศุสัตว์เป็นแกนนำในการดำเนินมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกร และมีหน้าที่โดยตรงในการดำเนินมาตรการกับกลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกร โดยทราบว่ามีการให้กำหนดระยะเวลาเพื่อถอดถอนสารเร่งเนื้อแดงออกจากกระบวนการผลิต โดยกรมปศุสัตว์จะทำหน้าที่ชี้แจงผู้ประกอบการฟาร์มสุกรในพื้นที่ในความรับผิดชอบโดยจะแจ้งขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินมาตรการ โดยได้มีการเรียกผู้ประกอบการฟาร์มสุกรมาเจรจาแนวทาง เพื่อสร้างความเข้าใจโดยจะชี้แจงให้ทราบถึงการดำเนินมาตรการอย่างจริงจัง

“มีการออกมาตรการและแจ้งเรื่องการห้ามใช้สารเร่งเนื้อแดง มีการเรียกประชุมชี้แจงขั้นตอนในการตรวจ ระยะแรก คือ การประชาสัมพันธ์โดยยังไม่ได้มีความเข้มงวดเรื่องกฎหมาย จับแล้วแต่ก็ไม่ได้ดำเนินการอะไร ระยะที่สองจึงมีเรื่องมาตรฐานฟาร์มในการห้ามใช้ยาต่างๆ โดยรวมสารเร่งเนื้อแดง คั่วและเข้มงวดถึงขั้นปิดฟาร์มและห้ามเคลื่อนย้ายสุกรซึ่งสร้างกระแสดังนี้ตัวมาก”

(ผู้จัดการฟาร์ม , สัมภาษณ์, 5 ตุลาคม 2549)

“กรมปศุสัตว์มีการเรียกไปชี้แจง ข้อกฎหมายโดยเฉพาะเรื่องการห้ามขายหมู การกักหมู และมีการกระทำให้เป็นตัวอย่างในการจับกุม คือ จับได้ ปิดฟาร์ม ออกทีวี เมื่อทราบข้อมูลก็ตรวจสอบและแลกเปลี่ยนข้อมูล โดยดูจากผู้ที่ถูกจับกุมว่าน่าเชื่อถือหรือไม่”

(ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรรายสำคัญในจังหวัดนครสวรรค์,
สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2549)

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์พบว่า ในการดำเนินงานในระดับจังหวัด และในระดับพื้นที่นั้น เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์จะเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการเผยแพร่ข้อมูลสู่กลุ่มเป้าหมาย เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ แบ่งกลุ่ม เป้าหมายออกเป็น 3 กลุ่มหลักตามยุทธศาสตร์ของกรมปศุสัตว์และดำเนินการสื่อสารกับแต่ละกลุ่มแตกต่างกันไป โดยกลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกรจะทำการพบปะพูดคุยและชี้แจงนโยบายพร้อมทั้งการฝึกอบรมให้ความรู้ กลุ่มผู้ค้าเนื้อสัตว์หรือเชิงหมู จะใช้การชี้แจงนโยบายและให้แนวทางการรับซื้อสุกร โดยให้ซื้อจากโรงฆ่าสัตว์ที่กรมปศุสัตว์รับรองและกลุ่มผู้ผลิตอาหารและยาสัตว์จะใช้การฝึกอบรมและชี้แจงนโยบาย

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์พบว่า เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์จะพูดคุยในประเด็นหลัก คือ อันตรายของสารเร่งเนื้อแดง ความไม่เหมาะสม และนโยบายของกรมปศุสัตว์ ส่วนประเด็นที่แตกต่างหรือเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มเจ้าของฟาร์มจะเน้นให้ตระหนักถึงผลเสียของการใช้สารเร่งเนื้อแดง และเรื่องการเข้าไปตรวจสอบฟาร์มโดยกรมปศุสัตว์อย่างต่อเนื่องและเรื่องความเอาใจริงเอาจริงในการดำเนิน มาตรการซึ่งเป็นจุดที่แตกต่างจากการดำเนินมาตรการช่วงก่อนปี 2546 สำหรับประเด็นเรื่องบท ลงโทษนั้นเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์บางท่านมีการกล่าวถึงบ้างแต่ไม่ได้หยิบยก

เป็นประเด็นหลักในขณะ ที่เจ้าหน้าที่บางท่านใช้ประเด็นนี้เป็นประเด็นหลักในการสื่อสารกับกลุ่ม
ผู้ประกอบการฟาร์ม

“สำหรับเจ้าของฟาร์มเราคงจะไม่ได้เน้นประเด็นการลงโทษ อาจจะ
มีการกล่าวถึงบ้างเพราะนโยบายของกรมมีพูดถึงตรงนั้นแต่ก็คงไม่ใช่ประเด็น
หลักที่เราเข้าไปคุย”

(พูนศักดิ์ นาวาทอง สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปทุมธานี,
สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2549)

“ประเด็นในการสื่อสารเพื่อความร่วมมือ คือ เน้นว่าเป็นเรื่องเร่งด่วน
และนโยบายสำคัญ ตั้งแต่ระดับบน ถ้ามีการเอาจริงเอาจังมันก็ได้ ถ้าไม่มีตรงนี้
มันก็กลับไปเป็นเหมือน เดิม การคุยกับฟาร์ม จะเจรจาแนวทางเพื่อสร้างความ
เข้าใจ ถ้าทุกคนเข้าใจทั้งหมดมันก็ง่ายในการผลักดัน และเรื่องเอาจริงแล้วนะ
ถ้าเจอจับจริง”

(สุริยะ กวางศักดิ์กลาง สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 1 จังหวัดปทุมธานี,
สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2549)

“ประเด็นที่จะพูดก็แล้วแต่เป้าหมายที่เราจะประชาสัมพันธ์ เช่น กลุ่ม
ประชาชนก็จะพูดเรื่องสุขภาพว่าการบริโภคเนื้อหมูที่มีสารเร่งเนื้อแดงจะ
อันตรายยังไง ถ้ากับฟาร์มจะเน้นเรื่อง พรบ.ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ซึ่งจะ
มีการกล่าวถึงบทลงโทษไว้ว่าจะเป็นโทษอาญาหรือโทษปรับ หรือการปรับ
ปรุงคุณภาพเนื้อหมูโดยไม่ต้องใช้สารเร่งเนื้อแดง”

(หัวหน้ากลุ่มพัฒนาคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ นครศรีธรรมราช,
สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2549)

นอกจากประเด็นข้างต้นแล้ว พบว่า เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ยังใช้ประเด็นทางด้าน
เศรษฐกิจเพื่อชี้แจงให้ผู้ประกอบการเข้าใจและเล็งเห็นถึง โอกาสในการค้าเพื่อนำมาให้เกิดการ
ร่วมมือปฏิบัติตามมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงด้วย

“ที่ผ่านมามีไม่สามารถส่งออกเนื้อหมูได้เลยเพราะมีการใช้สารเร่งเนื้อแดงเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการก็ได้รับแจ้งข้อมูลนี้ และมีผู้ประกอบการบางรายต้องการขยายไปต่างประเทศ กรมมีแนวทางอย่างไรก็จะแจ้งให้ผู้ประกอบการทราบด้วย เช่น เรื่องการส่งออก”

(วัชชัย รอดสม, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549)

สำหรับกลุ่มผู้ประกอบการ โรงฆ่าสัตว์ซึ่งเป็นกลุ่มหนึ่งที่อยู่ภายใต้มาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดง จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ โรงฆ่าสัตว์ พบว่า เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ไม่มีการให้ข้อมูลข่าวสารในเรื่องสารเร่งเนื้อแดงแก่ผู้ประกอบการ โรงฆ่าสัตว์ แต่มีการมาสอบถามและเก็บข้อมูลแหล่งที่มาของสุกร โดยจะเป็นการการสุ่มตรวจเพื่อเก็บข้อมูลไปดำเนินการซึ่งจะมาก่อนข้างบ่อย

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ โรงฆ่าสัตว์ พบว่า ผู้ประกอบการ โรงฆ่าสัตว์มีความเห็นว่าการสุ่มตรวจที่โรงฆ่าสัตว์ถือว่าเป็นปลายเหตุของปัญหาเนื่องจากมีหน้าที่รับสุกรจากฟาร์มและส่งเนื้อสุกรต่อเท่านั้น ไม่มีขั้นตอนที่จะผสมสารเร่งเนื้อแดง ส่วนการสุ่มตรวจสุกรที่โรงฆ่าสัตว์เพื่อที่จะตรวจ สอบย้อนกลับว่ามาจากฟาร์มใดนั้นอาจเกิดความผิดพลาดได้เพราะไม่สามารถแยกได้อย่างชัดเจนว่าสุกรมาจากฟาร์มใดเนื่องจากอยู่ปะปนกัน

“ทางโรงเชือดไม่ค่อยได้รับผลกระทบหรอก เพราะมีหน้าที่รับส่งอย่างเดียวไม่สามารถมากักไว้นานได้ด้วยเพราะส่งวันต่อวัน มาจับที่โรงเชือดเพื่อที่จะไล่ข้อมูลว่าหมูมาจากที่ไหน ถือว่าโรงเชือดเป็นเรื่องปลายเหตุของปัญหา ไม่ได้รับแจ้งข้อมูลข่าวสารในเรื่องสารเร่งเนื้อแดงจากกรมปศุสัตว์มีแต่เจ้าหน้าที่กรมฯเข้ามาหาข้อมูลว่าหมูมาจากไหน ก็ตอบไม่ได้หรอกเพราะคนจับหมูมาส่งแล้วก็ไป”

(ผู้ประกอบการ โรงฆ่าสัตว์ในจังหวัดนครปฐม,
สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2549)

“เวลาเราส่งหมูไปที่โรงเชือดต่างจังหวัด แล้วพอเค้าไปตรวจที่เชียงใหม่สารเร่งเนื้อแดง ทางนั้นบอกว่าเป็นหมูของเรา ก็แจ้งมาโดยไม่มีหลักฐานแน่ชัด จริงๆอาจไม่ใช่หมูเราก็ได้ พอมีหนังสือจากจังหวัดนั้นแจ้งมาที่ปศุสัตว์จังหวัดเรา ก็รีบมาสุ่มตรวจฟาร์มเรา แต่ก็ไม่เจอ เพราะเราไม่ได้ใช้”

(ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรในจังหวัดสิงห์บุรี,
สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2549)

ด้านผู้ผลิตอาหารสัตว์ซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินการของกรมปศุสัตว์ จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตอาหารสัตว์ พบว่า กรมปศุสัตว์ส่งจดหมายแจ้งบริษัทผู้ผลิตอาหารสัตว์ซึ่งลงนามโดยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เนื้อความแจ้งว่าสารเร่งเนื้อแดงนี้เป็นสารต้องห้ามในการผสมลงในอาหารสัตว์และเรียกโรงงานอาหารสัตว์ไปปรับทราบข้อมูลและเข้าร่วมสัมมนาเกี่ยวกับมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกรในช่วงแรกของการดำเนินนโยบาย นอกจากนี้ พบว่า โรงงานอาหารสัตว์ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสมาคมอาหารสัตว์ในเรื่องของมาตรการดังกล่าวด้วยเช่นกัน อีกทั้งได้รับแจ้งจากกระทรวงสาธารณสุขเพื่อเข้าร่วมประชุมรับทราบมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกรด้วย

“มีจดหมายแจ้งจากกรมปศุสัตว์ว่าสารต้องห้ามมีกี่ชนิด มีการเรียกไปสัมมนาด้วยช่วงแรกๆ แต่หลังๆก็ไม่เท่าไร เค้าจะไปเข้มงวดกับฟาร์มและโรงเชือดมากกว่าโรงงานอาหาร ในโรงงานอาหารเราไม่ใช้เพราะผิดกฎหมาย แต่ก็จะมีการเก็บอาหารจากโรงงานไปตรวจด้วย แต่ในฟาร์มจะลักลอบผสมกันเองในอาหาร

“เข้าใจว่ากรมปศุสัตว์ได้แจ้งเรื่องมาตรการนี้ไปที่สมาคมอาหารสัตว์ด้วย เพราะได้รับหนังสือแจ้งมาจากทางสมาคมอาหารสัตว์ด้วยเหมือนกัน”

“อ.ย.ของสาธารณสุข ก็เรียกโรงงานอาหารไปประชุมด้วย เพื่อชี้แจงเรื่องข้อกฎหมายและการดำเนินการ เพราะยาตัวนี้เป็นยาของคน เท่าที่ทราบก็มีการเรียกผู้นำเข้ายาเหล่านี้ไปประชุมด้วยเหมือนกันแต่เป็นคนละรอบ มีการเรียกเราไปประชุมหลายที่ตามแต่ว่าทางหน่วยงานนั้นจะเห็นว่าเกี่ยวข้องหรือไม่”

(ผู้จัดการฝ่ายวิชาการอาหารสัตว์ บริษัทยูโนเด็คฟีดมิลล์,
สัมภาษณ์, 5 ตุลาคม 2549)

2.2 การชี้แจงผู้ที่เกี่ยวข้องกับมาตรการ

กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับมาตรการกลุ่มอื่นๆ ได้แก่ บุคลากรในภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดง กลุ่มผู้ดำเนินมาตรการและกลุ่มผู้อยู่ภายใต้มาตรการโดยตรง ซึ่งมีหลายกลุ่มแต่ผู้วิจัยได้เจาะจงเลือกบางกลุ่มโดยใช้เกณฑ์ความเกี่ยวข้องกับมาตรการ ความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้ดำเนินมาตรการ ความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้อยู่ภายใต้มาตรการ และความสะดวกของผู้วิจัยในการติดต่อขอข้อมูลเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก ซึ่งกลุ่มเหล่านั้น ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลต่าง อาทิ สมาคมผู้เลี้ยงสุกร นักวิชาการ ผู้ค้ายาและเวชภัณฑ์สัตว์ สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม รวมทั้งผู้บริโภค

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินมาตรการมีความเห็นว่า การใช้สื่อต้องประกอบกันหลายๆด้าน ทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสิ่งพิมพ์หรือวิทยุ โทรทัศน์ที่จะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม ต้องเป็นไปพร้อมๆกันหลายด้าน หากเน้นด้านเดียวไม่น่าที่จะทำให้มาตรการนี้ประสบความสำเร็จได้ จากการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสารพบว่า มีการใช้สื่อต่างๆ เช่น ป้ายคัทเอ๊าท์ โปสเตอร์ โฆษณาทางวิทยุ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลสู่ผู้บริโภคด้วย

“ใช้ TV วิทยุ นสพ สัมมนา แผ่นพับ สื่อที่ใช้ในช่วงหลังจะทุ่มถึงผู้บริโภค เป็นหลัก ถ้าถึงผู้ประกอบการจะเป็นสิ่งพิมพ์ เนื้อหาที่สื่อจะแตกต่างกัน เน้นเรื่องโทษ เรื่องมาตรการ”

(ธวัชชัย รอดสม, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549)

อย่างไรก็ตามพบว่า นอกจากการให้ข้อมูลผ่านสื่อมวลชนแล้วผู้ดำเนินมาตรการมีความเห็นว่า ต้องมีการดำเนินการและมาตรการต่อเนื่องตามมาด้วย เช่น การกักสุกร การตรวจจนกว่าจะไม่พบ จาก ปัสสาวะ หรือตัวอย่างอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ประกอบการฟาร์มสุกรและผู้เกี่ยวข้องกลุ่มอื่นๆ

ผู้ดำเนินมาตรการให้ข้อมูลว่า มีการเปิดเผยข้อมูลการจับกุมต่อสาธารณชน โดยถือเป็นกลยุทธ์ที่ทำให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความตื่นตัวว่ามีการดำเนินการอย่างจริงจัง เพื่อสร้างการป้องปรามและการเฝ้าระวัง ซึ่งผู้วิจัยพบว่าสอดคล้องกับความเห็นของผู้ประกอบการฟาร์ม

เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์เชื่อว่าคนขายเนื้อสุกรหรือที่รู้จักกันทั่วไปในวงการปศุสัตว์ว่าเชียงหมู อยากให้ผู้ประกอบการฟาร์มใช้สารเร่งเนื้อแดงเพราะจะได้หมูเนื้อดีไม่มีมันมาก

“ความยั่งยืนของมาตรการนี้อยู่ที่ผู้บริโภค ราคาหมูมีส่วนกำหนดการกลับมาใช้สารเร่งเนื้อแดงเพราะหมูดี ผู้บริโภคซื้อ จึงต้องเน้นที่ผู้บริโภค ขณะนี้เตรียม Spot โฆษณาทางทีวีสู่ผู้บริโภค ความยั่งยืนจะอยู่ที่การให้ความรู้แก่ผู้บริโภค ความร่วมมือจากประชาชนและหน่วยงานต่างๆ รัฐเป็นผู้คุมนโยบาย โดยมีสื่อมวลชนเข้ามาเชื่อมโยง”

(รัชชัย รอดสม, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549)

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรรายหนึ่ง โดยถามความเห็นในฐานะที่เป็นผู้บริโภค ซึ่งได้ให้ความเห็นว่า สาธารณสุขเดิมให้ข้อมูลเรื่องคลอเรสเทอรอลมากกว่าเรื่องสารเร่งเนื้อแดงทำให้ผู้บริโภคเกิดค่านิยมเลือกซื้อเนื้อไรมัน เชียงหมูจึงเลือกซื้อตามความต้องการของผู้บริโภคโดยมากคัดค้านผู้ประกอบการฟาร์ม

อย่างไรก็ตามพบว่า มีบางพื้นที่ที่เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ไม่ได้รับความร่วมมือในการดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางสื่อมวลชน โดยจากการสัมภาษณ์ผู้ดำเนินการในระดับจังหวัดพบว่าสื่อมวลชนจะให้ความร่วมมือบ้างในการรณรงค์แต่ไม่มากนัก แม้ว่าจะเป็นสื่อของภาครัฐเองก็ตาม

จากการสัมภาษณ์ลูกจ้างฟาร์มสุกรรายแรกซึ่งทำหน้าที่ขายสุกรมีชีวิตให้แก่ลูกค้าที่มาเลือกซื้อพบว่าเคยได้ยินเรื่องสารเร่งเนื้อแดงจากสื่อ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ โดยประเด็นที่ได้รับรู้ คือ หากบริโภคจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ วิธีการสังเกตและเลือกซื้อเนื้อสุกร

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ลูกจ้างฟาร์มสุกรรายที่ 2 พบว่าได้รับทราบข้อมูลเรื่องสารเร่งเนื้อแดงจาก สื่อโทรทัศน์ เช่นกัน ในประเด็นเรื่องอันตรายต่อสุขภาพ โดยผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่าไม่ได้ลดการรับประทานเนื้อสุกรลงแต่ข้อมูลที่ได้นั้นทำให้เลือกซื้อมากขึ้น โดยถ้าเนื้อสุกรสีแดงมากก็ไม่ซื้อ จากการสัมภาษณ์ทราบว่า รู้สึกกลัวเพราะเป็นสารตกค้าง ทำให้เริ่มเลือกซื้อมากขึ้น โดยซื้อเนื้อสุกรที่สีไม่แดงจนเกินไป ข้อมูลนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ทราบจากสื่อโทรทัศน์ และมีการบอกข้อมูลต่อให้ผู้อื่น

จากการสัมภาษณ์ พบว่าลูกจ้างฟาร์มสุกรรายนี้ไม่เคยได้ยินคนคัดสุกรหรือลูกค้า
ที่มาเลือกซื้อพูดถึงเรื่องสารเร่งเนื้อแดงเลย

“ลูกค้าบางรายเคยบ่นว่าสุกรที่ฟาร์มนี้มีมันหนา แต่เท่าที่คุยกันก็ไม่มี
ลูกค้ารายไหนบอกให้ใส่สารเร่งเนื้อแดง บ่นแต่ก็ซื้อ รายหนึ่งเคยพูดว่า ถ้าไป
ซื้อที่อื่นเจอมันน้อยๆบาง ๆ สงสัยจะเป็นเพราะใช้สารเร่งเนื้อแดง”

(ลูกจ้างฟาร์มสุกร, สัมภาษณ์, 5 ตุลาคม 2549)

จากการบอกเล่าของลูกจ้างรายนี้ทำให้ทราบว่าเจ้าของเงิน ผู้ขายเนื้อสุกรหรือเขียง
หมูจะไม่มาคัดหมูเองแต่จะมอบหมายให้ลูกจ้างมาคัดแทน โดยกำหนดลักษณะที่ต้องการมาให้ ซึ่ง
สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ลูกค้าที่มาเลือกซื้อสุกรมีชีวิตจากฟาร์มสุกรแห่งหนึ่ง โดย
ผู้วิจัยพบว่า ผู้ที่มาเลือกซื้อมีข้อมูลของสุกรมาตรฐานที่ต้องการซื้อเตรียมมาล่วงหน้าแล้ว โดยจะ
เลือกหมูที่หุ่นและน้ำหนัก ท้องไม่หย่อน หลังเป็นร่อง ลำตัวยาว หนักไม่เกิน 100 กิโลกรัม สะโพก
ใหญ่ ตามที่เจ้าของเงินได้กำหนดมา

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มาเลือกซื้อสุกรจากฟาร์มรายหนึ่งพบว่า ไม่มี
ความรู้เรื่องสารเร่งเนื้อแดงเลย ทั้งยังไม่เคยได้ยินเรื่องนี้มาก่อน จากการสอบถามผู้เลือกซื้อให้
ความเห็นว่างสุกรมีลักษณะเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลงไป

จากการสัมภาษณ์ลูกจ้างฟาร์มสุกรรายที่ 3 พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์รายนี้รับทราบ
ข้อมูลเรื่องสารเร่งเนื้อแดงจากสื่อโทรทัศน์ ผ่านการโฆษณาในประเด็นเรื่องสุขภาพของผู้บริโภค
และคุณภาพเนื้อหมู โดยรู้ว่าสุกรจะมีชั้นไขมันบางถ้าใช้สารเร่งเนื้อแดง

ผู้ให้สัมภาษณ์สนใจเรื่องสารเร่งเนื้อแดงเพราะเกี่ยวข้องกับอาชีพโดยนำมาเปรียบ
เทียบกับงานที่ทำ และเข้าใจว่าที่ฟาร์มนี้ไม่ใช้สารเร่งเนื้อแดงแน่เพราะสุกรมีชั้นไขมันหนากว่าปกติ
และจากประสบการณ์ที่ผ่านมาพบว่าคุณภาพสุกรไม่เปลี่ยนแปลงในเรื่องรูปร่างลักษณะ

ผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งเป็นลูกจ้างฟาร์มสุกรเข้าใจว่าฟาร์มที่ตนทำงานนี้ไม่ได้ใช้สารเร่ง
เนื้อแดง เพราะได้รับการยืนยันจากผู้จัดการฟาร์มว่าไม่ได้ใส่ และมีใบรับรองปรากฏอยู่ที่หน้าฟาร์ม

นอกจากนี้รู้ว่าการใส่สารเร่งเนื้อแดงจะเป็นการเพิ่มต้นทุนบอกเล่าโดยผู้จัดการซึ่งตนเองไม่ได้ตั้งใจสงสัยอะไรเพราะไม่เคยเห็นหรือเคยได้ยินว่าที่ฟาร์มใช้สารเร่งเนื้อแดง

ลูกจ้างฟาร์มสุกรอีกรายให้สัมภาษณ์ว่า ได้ข้อมูลจากการบอกเล่าโดยหัวหน้างานจากการทำงานฟาร์มทำให้ได้รู้ข้อมูลเรื่องสารเร่งเนื้อแดงโดยผู้จัดการฟาร์มมาบอกแต่ไม่ได้มีเจตนาไปหาข้อมูลเอง

3. ระยะดำเนินการ

ผู้วิจัยจะนำเสนอขั้นตอนและมาตรการดำเนินงาน เพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดง โดยกรมปศุสัตว์ จากนั้นจะนำเข้าสู่ประเด็นหลักในการสื่อสารและช่องทางหรือสื่อที่ใช้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ดำเนินการต้องให้ความสำคัญในการบังคับใช้มาตรการต่างๆ

จากการศึกษาเอกสาร เรื่อง ผลการแก้ไขปัญหาการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกร โดย โทเมศ ดลิ่งจิตร และ เอกพันธ์ น้าวล ส่วนตรวจสอบมาตรฐานด้านการปศุสัตว์ สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ พบว่า มีขั้นตอนและมาตรการดำเนินงานเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกร 4 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การขอความร่วมมือสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ และผู้ประกอบการฟาร์มสุกรทั่วประเทศเลิกการใช้สารเร่งเนื้อแดง โดยการทำข้อตกลงร่วมหรือพิธีสัตยาบันในวันที่ 31 มีนาคม 2546 และให้เวลา 15 วันจากนั้นในการเลิกใช้สารเร่งเนื้อแดง

ระยะที่ 2 การจัดโครงการทำความสะอาดฟาร์ม หรือ Big Cleaning Day ทุกฟาร์มทั่วประเทศ เพื่อขจัดสารเร่งเนื้อแดงที่ตกค้างอยู่ในโรงผสมอาหารสุกรและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง เป็นเวลา 15 วัน ตั้งแต่ 1-15 พฤษภาคม 2549

ระยะที่ 3 กำหนดให้ดำเนินการกักสุกรทั้งฟาร์มที่พบผลสารเร่งเนื้อแดงในปีสภาวะสุกร ซึ่งมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการฟาร์มสุกรโดยตรงในเรื่องการขาดทุนหรือกำไร

ระยะที่ 4 กรมปศุสัตว์ได้มอบภารกิจในการติดตามการแก้ไขปัญหาสารเร่งเนื้อแดงในสุกรไว้กับ สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์โดยตรงในรูปคณะทำงาน

เร่งรัดการแก้ไขปัญหาสารเร่งเนื้อแดงในสุกร ติดตามและป้องกันการนำสารเร่งเนื้อแดงกลับมาใช้ในฟาร์มสุกรอีก โดยมีการปรับแผนและวิธีการปฏิบัติงานใหม่เป็นการเฝ้าระวังอันตรายของสารเร่งเนื้อแดง ดำเนินคดีกับผู้ฝ่าฝืนทุกราย และประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินคดีต่อสาธารณชนตามสื่อต่างๆ

จากการศึกษาเอกสารข้างต้นพบว่า มีการสุ่มตรวจปีสวาระสุกรก่อนเริ่มการดำเนินการมาตรการและในแต่ละระยะของการดำเนินการดังกล่าวที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นด้วย โดยในก่อนเริ่มการดำเนินการมาตรการในวันที่ 1 เมษายน 2546 พบว่าในปีสวาระสุกรที่เก็บตัวอย่างมาตรวจพบสารเร่งเนื้อแดงร้อยละ 90 ของจำนวนตัวอย่าง และลดลงตามลำดับ โดยในระยะแรกการใช้สารเร่งเนื้อแดงลดลงเหลือร้อยละ 29.8 ในระยะที่ 2 ลดลงเหลือร้อยละ 15.86 ในระยะที่ 3 ลดลงเหลือร้อยละ 7.58 และเหลือเพียงร้อยละ 4.32 เท่านั้นในระยะที่ 4 ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2547 พบว่าในรายงานฉบับดังกล่าวมีการอ้างว่ามาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในระยะที่ 1-4 นั้นถือได้ว่าประสบความสำเร็จจากการที่สถิติการใช้สารเร่งเนื้อแดงนั้นลดลงอย่างต่อเนื่องและลดลงมากที่สุดในระยะที่ 4

สำหรับประเด็นหลักในการสื่อสารและช่องทางหรือสื่อที่ใช้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ดำเนินการต้องให้ความสำคัญในการบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ นั้น ขอเสนอ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ประเด็นหลักในการสื่อสาร

การวิจัยในครั้งนี้ พบประเด็นหลักในการนำเสนอข้อเสนอข้อมูลของกลุ่มผู้ดำเนินการมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกร ไปยังกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ทั้งที่เป็นกลุ่มผู้อยู่ภายใต้มาตรการและกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการ ประกอบด้วย

- 3.1.1 การให้ข้อเท็จจริง
- 3.1.2 การใช้ความน่ากลัว
- 3.1.3 การให้ข่าวกับสื่อมวลชน

3.1.1 การให้ข้อเท็จจริง

การวิจัยในครั้งนี้ พบว่า กลุ่มผู้ดำเนินการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงใช้วิธีการนำเสนอข้อเท็จจริงเป็นแนวทางหลักในการนำเสนอสาร เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกร โดยการให้ข้อเท็จจริงนั้นก็จะเป็นไปเพื่อชี้แจงรายละเอียดและข้อมูลของ

มาตรการดังกล่าวให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินมาตรการ กลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกร รวมทั้งสาธารณชนซึ่งเป็นผู้บริโภคด้วย

กลุ่มผู้ดำเนินมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงนิยมใช้วิธีการให้ข้อเท็จจริงซึ่งอยู่ในรูปของข้อมูลรายละเอียดของมาตรการรวมทั้งนโยบายที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางหลักเมื่อต้องการบังคับใช้มาตรการอย่างจริงจัง ทั้งนี้ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายทุกฝ่าย รวมทั้งสาธารณชนได้รับทราบถึงข้อเท็จจริงว่าจะมีการดำเนินมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกรอย่างเข้มงวดและจริงจัง

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์พบว่า เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์จะยึดเนื้อหาในคู่มือการทำงานจากกรมปศุสัตว์ที่แจกจ่ายให้ปศุสัตว์อำเภอทุกคนเป็นหลักในการเผยแพร่ข้อมูล โดยประเด็นในการสื่อสารจะขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมาย เช่น ระดับประชาชนทั่วไปจะพูดเรื่องสุขภาพ ส่วนการสื่อสารกับกลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกรจะพูดเรื่อง พรบ.ควบคุมคุณภาพอาหาร โดยเน้นที่บทลงโทษ และการปรับปรุงคุณภาพเนื้อสุกรโดยไม่ต้องใช้สารเร่งเนื้อแดง

ผลจากการวิจัย พบรูปแบบของการให้ข้อเท็จจริงในเรื่องการดำเนินมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดง ได้แก่ การนำเสนอสถิติ รายงานผลการวิจัย กรณีตัวอย่าง กราฟและแผนภูมิ โดยมีการนำเสนอผ่านทาง Web site ของกรมปศุสัตว์และกระทรวงสาธารณสุข

“แนวทางการดำเนินงานเรื่องเมืองไทยแข็งแรง (Healthy Thailand) โดย สำนักคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขได้ระบุความหมายของสารเร่งเนื้อแดงไว้ว่า “สารเร่งเนื้อแดงในเนื้อสุกร เป็นสารเคมีกลุ่มเบต้าอะโกนิสต์ (Beta-Agonist) เช่น ซาลบูตามอล (Salbutamol), เคลนบิวเทอรอล (Clenbuterol) ซึ่งปกติใช้เป็นยา รักษาโรคหอบหืดในคนและสัตว์เท่านั้น แต่ได้มีการลักลอบนำมาใช้ผสมอาหารเลี้ยงสุกรเพื่อเพิ่มเนื้อแดงและลดไขมันตามความต้องการของตลาด และผู้บริโภคทำให้เกิดการตก ค้างของสารนี้ในเนื้อสุกร ประกาศกระทรวงสาธารณสุขกำหนดให้อาหารทุกชนิดมีมาตรฐาน โดยตรวจไม่พบการปนเปื้อนสารเคมีกลุ่มเบต้าอะโกนิสต์และเกลือของสารกลุ่มนี้ ถ้าบริโภคสารนี้เข้าไปจะทำให้เกิดอาการมือสั่น กล้ามเนื้อกระตุก ปวดศีรษะ หัวใจเต้นเร็ว เป็นตะคริว คลื่นไส้ อาเจียน มีอาการทางประสาท มีผลกระทบต่อระบบหัวใจ

และหลุดเลือด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณที่ได้รับ การสังเกตเนื้อหมูที่อาจมีสาร
เร่งเนื้อแดงคือ เนื้อหมูมีสีแดงผิดปกติ”

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินมาตรการ พบว่า กลุ่มผู้ดำเนิน
มาตรการได้ให้ข้อมูลแก่สาธารณชนในเรื่องวิธีการเลือกซื้อและสังเกตเนื้อสุกรที่ปลอดจากสารเร่ง
เนื้อแดง เพื่อให้ประชาชนสามารถแยกความแตกต่างระหว่างเนื้อสุกรที่มีสารเร่งเนื้อแดงปนเปื้อน
ออกจากเนื้อสุกรปกติได้

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินมาตรการ พบว่า กลุ่มผู้ดำเนิน
มาตรการได้เน้นการสื่อสาร ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอันตรายที่เกิดจากการบริโภคเนื้อสุกรที่ปน
เปื้อนสารเร่งเนื้อแดง โดยนำเสนอผ่านสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่องด้วย เพื่อกระตุ้นความตระหนักเรื่อง
อันตรายของสารเร่งเนื้อแดงที่มีต่อสุขภาพให้กับสาธารณชนตลอดเวลา และรักษากระแสการ
รณรงค์ให้อยู่ในความสนใจของสังคม

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์นักวิชาการพบว่า นักวิชาการรายหนึ่งเห็นว่ามีการ
ใช้ข้อมูลเกินจริงแก่ผู้บริโภค โดยเฉพาะการที่สื่อมวลชนนำเสนอว่าสารเร่งเนื้อแดงเป็นสารก่อ
มะเร็ง ซึ่งถือเป็นข้อมูลที่เกินความจริงและคนไม่เห็นด้วยกับการเสนอข้อมูลเกินจริงในลักษณะนี้
โดยมีการนำข้อมูลที่เกิดจากความคลุมเครือในประเด็นเรื่องอันตรายของสารเร่งเนื้อแดง ไปนำเสนอ
ในลักษณะที่สนับสนุนความคิดของกลุ่มคนโดยไม่สนใจข้อเท็จจริง หากมีการนำเสนอข้อมูลเกิน
จริงจะทำให้เกิดการโต้แย้งได้ซึ่งจะทำให้ไม่ได้รับความเชื่อถือในครั้งต่อไป การสื่อสารควรจะเป็น
เรื่องของข้อเท็จจริงมากกว่า

“การนำเสนอข้อมูลข่าวที่เกินจริงของสื่อ แต่ไม่ใช่ประเด็นที่ต้อง
ออกมาโต้แย้ง แต่ก็พยายามจะอธิบายเพื่อให้ทราบข้อมูลที่เป็นจริง เช่นเดียวกับ
กับกลุ่มที่ยังต้องการใช้สารเร่งเนื้อแดงต่อไป ก็มีการนำผลการวิจัยไปตีความ
ว่าการกินเนื้อสุกรต้อง 40 โลจึงจะเท่ากับกินชาลนูทามอล 1 เม็ดซึ่งผมก็ไม่
เห็นด้วยกับการตีความแบบนี้ การให้ข้อมูลกับประชาชนต้องเป็นข้อเท็จจริง
ทั้งเรื่องการบริโภคหมูเนื้อแดง หรือการที่สารเร่งเนื้อแดงไม่ได้เป็นสารก่อ
มะเร็ง สื่อมวลชนมีบทบาทต่อสังคมมากอยู่แล้วแต่ว่าสื่อบางสื่อไม่ได้ตาม
ข้อเท็จจริง ถือว่าอยู่ข้างเดียวกับรัฐและผู้บริโภค โดยข่าวที่เสนอมักออกมา
เป็นแนวลบทั้งหมด”

(ธงชัย เถลิ้มชัยกิจ, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2549)

ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นนักวิชาการให้ความเห็นว่า โดยส่วนตัวแล้วต่อต้านการใช้สารเร่งเนื้อแดงในอาหารสุกรเพราะมีรายงานผลข้างเคียงในต่างประเทศแม้ว่าจากการศึกษาจะพบว่า ปริมาณตกค้างน้อยมากก็ตาม แต่ก็ไม่นับสนุนให้มีการนำเสนอข้อมูลที่เกินจริงแก่ประชาชน

“นักวิชาการไม่ได้เล่นบทเชิงรุก โดยจะให้ข้อมูลเมื่อมีการร้องขอ โดยเป็นการเสนอข้อเท็จจริง แต่ถ้าไม่แน่ใจต้องชั่งชั่งคั่งคั่งก่อน ผู้ประกอบการบางคน ถูกขึ้นมาเถียงกับผู้ใช้ มีส่วนที่มองผู้บริโภคเป็นหลักอยู่เยอะ นักวิชาการไม่ได้ เดียวดาย และการนำเสนอข้อเท็จจริงโดยใช้หลักการที่ว่าหากสงสัยต้องไม่ใช้ ก็ยังเป็นที่ยอมรับบ้าง”

(ธงชัย เฉลิมชัยกิจ, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2549)

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์นักวิชาการพบว่า ได้มีการประสานงานจากกรม ปศุสัตว์มอบหมายให้นักวิชาการทำงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้สารเร่งเนื้อแดง โดยให้ทดลองเลี้ยงและ ศึกษาผลกระทบของการใช้สารเร่งเนื้อแดง ตลอดจนการรับรองขั้นตอนและมาตรฐานการตรวจ ยืนยันผลการทดสอบ โดยจุดประสงค์ของการวิจัยคือ การเตรียมความพร้อมด้านข้อมูลให้ถูกต้อง เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง

จากการสัมภาษณ์นักวิชาการพบว่า นักวิชาการซึ่งจะมีบทบาทหลักในด้านการให้ ข้อมูลและความรู้ด้านวิชาการ ได้ชี้ให้เห็นถึงผลเสียของการใช้สารเร่งเนื้อแดงและเสนอให้ ผู้ประกอบการใช้วิธีการปรับปรุงพันธุ์สุกรเพื่อแก้ปัญหา ทั้งนี้ได้ร่วมกันศึกษาและพัฒนาพันธุ์สุกร ด้วย นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่าการใช้สารเร่งเนื้อแดงจะส่งผลกระทบต่อการส่งออกเนื้อสุกรในระยะ ยาว ทำให้เป็นทางตันในอนาคต เนื่องจากปริมาณเนื้อสุกรเกินความต้องการในการบริโภค ภายในประเทศจำเป็นต้องหาช่องทางในการส่งออกและต้องเริ่มที่การปฏิบัติตามกฎระเบียบของ ต่างประเทศ โดยเชื่อว่าจะเป็นประเด็นหนึ่งที่สามารถโน้มน้าวใจให้ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรให้ ความร่วมมือกับมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกร

จากการสัมภาษณ์นักวิชาการพบว่า นักวิชาการได้ดำเนินการสื่อสารข้อมูลเรื่อง สารเร่งเนื้อแดงกับกลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มผ่านรูปแบบของการให้คำปรึกษา และการสัมมนาทาง วิชาการต่างๆซึ่งจัดอย่างสม่ำเสมอโดยบริษัทผู้ค้ายาและเวชภัณฑ์ต่างๆในวงการปศุสัตว์ นอกจากนี้

พบว่ามี การนำเสนอข้อมูลในการประชุมสัมมนาวิชาการและวงสนมนานักวิชาการซึ่งจัดโดยหน่วยงานของรัฐด้วย

จากการสัมภาษณ์สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มรายหนึ่ง ซึ่งประกอบอาชีพผู้ค้ายาและเวชภัณฑ์สัตว์ พบว่ามีบทบาทในการอธิบายเรื่องการห้ามใช้สารเร่งเนื้อแดงให้แก่เกษตรกรซึ่งเป็นลูกค้าได้รับทราบ โดยประเด็นที่สื่อสารนั้น ครอบคลุมในเรื่องการดำเนินงานด้านมาตรฐานฟาร์ม โดยกรมปศุสัตว์ด้วย ซึ่งเรื่องสำคัญ คือ การที่ฟาร์มต้องปลอดสารเร่งเนื้อแดง โดยให้คำแนะนำในฐานะที่เป็นทั้งผู้ค้ายาและเวชภัณฑ์สัตว์ควบคู่ไปกับการเป็นสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มที่ผ่านการอบรมจากหลักสูตรของกรมปศุสัตว์ ซึ่งสามารถให้การรับรองมาตรฐานฟาร์มได้

3.1.2 การใช้ความน่ากลัว

รูปแบบการนำเสนอข้อมูลที่อิงหลักความน่ากลัว (Fear appeal) เป็นวิธีการหนึ่งในการนำเสนอสารในแนวทางเชิงลบ (Negative Approach) เนื่องจากเรื่องสารเร่งเนื้อแดงในสุกรเป็นเรื่องสุขภาพแต่ประชาชนยังไม่มี การรับรู้อย่างแพร่หลาย ดังนั้น ข้อมูลที่อิงหลักความน่ากลัวจึงถูกนำมาใช้เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาธารณชนให้เห็นถึงผลกระทบของสารเร่งเนื้อแดงที่ปนเปื้อนสารเร่งเนื้อแดง พบว่าประเด็นที่สื่อสารจะใช้ 2 แนวทาง คือ ตักเตือนห้ามไม่ให้ใช้สารเร่งเนื้อแดงโดยเน้นบทลงโทษกรณีฝ่าฝืนและการนำเสนออันตรายของสารเร่งเนื้อแดงต่อสุขภาพต่อผู้บริโภค

ยุค ลิมแหลมทอง (2546) อธิปไตยกรมปศุสัตว์ กล่าวถึงอันตรายของสารเร่งเนื้อแดงหรือสารเบต้าอะ โคนิสต์ว่า เป็นสารที่มีอันตรายต่อระบบต่างๆของร่างกาย เช่น กระตุ้นการทำงานของหัวใจ กระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง ได้แก่ อาการหวาดกลัว กระวนกระวาย หัวใจเต้นถี่ หรือเต้นไม่เป็นจังหวะ นอนไม่หลับ งง สับสน ความอยากอาหารลดลง คลื่นไส้ อาเจียน กล้ามเนื้อสั่นพริ้ว โดยเฉพาะบริเวณมือ และขา นอกจากนี้ยังมีผลข้างเคียงต่อระบบไหลเวียนของโลหิตให้ความดันเลือดต่ำ เวียนศีรษะเป็นลม หากได้รับสารนี้ในปริมาณมากๆ อาจทำให้เสียชีวิตทันที

ข้อมูลจากระทรวงสาธารณสุขแสดงให้เห็นภัยของสารเร่งเนื้อแดงที่ชื่อ ซาลูทามอล ว่า มีฤทธิ์ไปกระตุ้นการเต้นของหัวใจ และขยายหลอดเลือดในคน เมื่อนำไปให้หมูกิน และมีการตกค้างในเนื้อหมูหลังถูกเชือด ก่อให้เกิดผลข้างเคียงมากมาย ตั้งแต่อาการมือสั่น กล้ามเนื้อ

กระดูก เวียนศีรษะ ปวดศีรษะ หัวใจเต้นเร็วผิดปกติ กระวนกระวาย บางรายคลื่นไส้ อาเจียน และถึงกับเป็นลม โดยเฉพาะผู้ที่ป่วยเป็นโรคหัวใจ ความดันโลหิตสูง หลัณมีครรภ์ หรือผู้ป่วยเบาหวาน เป็น 4 กลุ่มเสี่ยง หากบริโภคมากอาจถึงแก่ชีวิตได้

จากการสัมภาษณ์ผู้ดำเนินมาตรการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์พบว่า การสื่อสารของกรมปศุสัตว์จะเน้นที่กลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกรเป็นหลัก โดยเลือกประเด็นการจับกุมและบทลงโทษ และเน้นย้ำว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและสร้างกระแสการจับกุมโดยเผยแพร่ข่าวสารผ่านทางสื่อโทรทัศน์และช่องทางอินเทอร์เน็ต เพื่อสร้างการรับรู้ในกลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกร โดยผู้มีอำนาจระดับอธิบดีเป็นผู้ให้ข้อมูลต่อสื่อมวลชน

“ศาลสั่งจำคุกเจ้าของฟาร์มหมูรายแรกฐานใช้”สารเร่งเนื้อแดง”

หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2547 หน้า 15

จากการศึกษาเอกสารพบว่า กระทรวงสาธารณสุขจะรับผิดชอบในการสื่อสารกับสาธารณชน การสร้างกระแสทางสื่อมวลชนให้ผู้บริโภค ผู้ผลิต ตระหนัก และเร่งรัดการออกเครื่องหมายรับรองของทางราชการให้ผู้บริโภคเลือกซื้อเลือกบริโภค ดังนั้นจะเห็นว่ามิใช่เจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงสาธารณสุขออกมาให้ข่าวกับสื่อมวลชนในเรื่องสารเร่งเนื้อแดงด้วย เนื่องจากเป็นเรื่องหนึ่งในโครงการความปลอดภัยด้านอาหารที่รับผิดชอบ

ภักดี โพธิศิริ (2547) เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา กล่าวถึงคุณสมบัติของสารซาลบูตามอลและการนำไปใช้ในการเลี้ยงสุกรว่า ซาลบูตามอลเป็นสารกลุ่มเบต้าอะโกนิสต์ เป็นตัวยาสำคัญ ในการผลิตยาบรรเทาโรคหอบหืด ช่วยขยายหลอดลม แต่นำมาใช้ผิดวัตถุประสงค์ เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรนำสารนี้ไปผสมกับอาหารสำหรับเลี้ยงหมู เพื่อให้เนื้อหมูมีปริมาณเนื้อแดงเพิ่มมากขึ้น มีราคาดีกว่าหมูที่มีชั้นไขมันหนาๆ ปัญหาจริงๆคือคู่มือที่การเลี้ยง ในอดีตเคยได้คุยกับนายกสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติได้ข้อมูลว่า ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรไม่ต้องการใช้สารเร่งเนื้อแดง แต่ที่ใช้อาจมาจากความต้องการเทียมของผู้บริโภค ที่ไม่อยากบริโภคหมูคุณภาพไม่ดี เนื้อน้อย ไขมันเยอะเกินไป

3.1.3 การให้ข่าวกับสื่อมวลชน

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในกลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ของกรมปศุสัตว์ซึ่งมีบุคลากรในหน่วยงานประมาณ 6 คน ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลของกรมปศุสัตว์ตามที่ได้รับมอบหมาย พบว่า มาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงนั้นเป็นเรื่องหนึ่งที่กรมปศุสัตว์ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง โดยในระยะเวลาที่ดำเนินมาตรการอย่างจริงจังในช่วงปี 2546-2548 นั้น ข่าวที่เผยแพร่จะใช้ 2 แนวทาง คือ ดักเตือนห้ามไม่ให้ใช้สารเร่งเนื้อแดงโดยเน้นบทลงโทษกรณีฝ่าฝืน พบว่ากรมปศุสัตว์จะเน้นที่กลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกร เป็นหลักโดยเลือกประเด็นการจับกุมและบทลงโทษและเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ส่วนประเด็นเรื่องอันตรายด้านสุขภาพต่อผู้บริโภคนั้น เห็นว่าในการที่จะให้เกิดพฤติกรรมต้องสร้างความรู้ความเข้าใจก่อน

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในกลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ของกรมปศุสัตว์ พบว่า ผู้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ของกรมปศุสัตว์จะประสาน งานระหว่างกรมปศุสัตว์ นักวิชาการ และนักข่าว ในการจัดการแถลงข่าวหรือการลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบความคืบหน้าของมาตรการหรือจับกุมผู้ลักลอบใช้สารเร่งเนื้อแดง โดยการนำเสนอหรือเผยแพร่ข่าวสารจะเน้นเรื่องการเข้าสู่เก็บตัวอย่างปัสสาวะสุกรเพื่อตรวจหาสารเร่งเนื้อแดง นอกจากนี้ มีการเผยแพร่ข่าวสารเรื่องการดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิด ได้แก่ ผู้ที่ยังลักลอบผสมสารเร่งเนื้อแดงที่กรมปศุสัตว์ตรวจพบ ซึ่งข้อมูลลักษณะนี้จะทำการเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยมุ่งหมายที่จะสื่อสารให้รู้ข่าวคราวความเคลื่อนไหวโดยจงใจที่จะให้ข้อมูลเข้าถึงกลุ่มผู้ประกอบการหรือเจ้าของฟาร์มสุกร

“ใช้การลงพื้นที่ มีทีมเฉพาะกิจ รัฐมนตรี อธิบดีกรมลงไปด้วย แล้วก็ มีทาง อย.ด้วย เราได้เบาะแสก็ไปตรวจที่ฟาร์มเลย มีนักข่าวตามไปด้วยทุกที่ที่เราพบ กรมปศุสัตว์เป็นผู้ติดต่อ เพื่อให้เกิดเป็นข่าวดัง รมรณรงค์เลยทั่วประเทศ ออกข่าวเรื่องการเก็บตัวอย่าง เจาะกลุ่มเจ้าของฟาร์มเพราะตอนนั้นเราพบว่า ผสมที่ฟาร์มเอง ทำการจับกุมจะทำแล้วสื่อสารให้ทุกคนรู้”

(ธวัชชัย รอดสม, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549)

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในกลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ของกรมปศุสัตว์พบว่าประเด็นอื่นๆในการสื่อสารนอกจากเรื่องการผสมสารเร่งเนื้อแดงในอาหารสุกรเป็นการผิดกฎหมายแล้ว ยังมีกรณีของร้านค้าเวชภัณฑ์ไม่ให้มีนายาชาลาบุนามอลมาจำหน่ายให้แก่ฟาร์ม

ควบคู่ไปกับการที่ทางรัฐจัดการกับบริษัทที่สั่งซื้อยาตัวนี้เข้ามาจำหน่ายในประเทศด้วย โดยการเพิ่ม การตรวจสอบในการนำเข้ามามากยิ่งขึ้น

3.2 สื่อและช่องทางที่ใช้ในการสื่อสาร

การวิจัยพบว่า ช่องทางการสื่อสารเพื่อบังคับใช้มาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดง ที่กลุ่มผู้ดำเนินการใช้ในประชาสัมพันธ์และสื่อสารข้อมูลสู่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ ประกอบด้วย

3.2.1 สื่อบุคคล

3.2.2 สื่อมวลชน

3.2.3 การสื่อสารผ่านเครือข่ายสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติสู่กลุ่มผู้ประกอบการ

3.2.4 สื่อกิจกรรม

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 สื่อบุคคล

สื่อบุคคล คือ บุคคลผู้นำข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยอาศัย การสื่อสารระหว่างบุคคล ทั้งในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยการติดต่อสื่อสาร จะเป็นลักษณะตัวต่อตัว หรือระหว่างบุคคล 2 คนขึ้นไป จากการวิจัย พบว่า สื่อบุคคลซึ่งกลุ่มผู้ ดำเนินมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในอาหารสุกรใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ประกอบด้วย

3.2.1.1 ผู้ที่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่

3.2.1.2 บุคคลที่มีอำนาจดำเนินการของรัฐและนักการเมือง

3.2.1.3 กลุ่มผู้อยู่ภายใต้มาตรการและผู้เกี่ยวข้อง

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1.1 ผู้ที่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ พบว่า การดำเนินการจะใช้ ปศุสัตว์อำเภอที่ใกล้ชิดกับชาวบ้านเพื่อให้เข้าถึงและรู้จักพื้นที่ รวมทั้งการแก้ปัญหาต่างๆ และขอ ความร่วมมือจากบุคลากรในพื้นที่ที่ได้รับความเชื่อถือจากประชาชนในพื้นที่นั้น เพื่อช่วยผลักดัน

มาตรการด้วย โดยมีการใช้ช่องทางการสื่อสารโดยการแจ้งผ่านกำนันผู้ใหญ่บ้าน หรือ อบต.ผ่าน การประชุมประจำเดือน โดยส่งเจ้าหน้าที่อำเภอระดับ 6-7 เข้าไปประชุมด้วย ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่กรมปศุ สัตว์ต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน ตลอดจนเข้าใจและมีความคุ้นเคยกันจึงจะใช้วิธีการที่ เหมาะสมในการสื่อสารให้ประสบผลสำเร็จได้

“โดยพื้นฐานการทำงานเราจะใช้ปศุสัตว์อำเภอเป็นหลัก ในการเข้า ถึง พื้นที่หรือการเข้าถึงชาวบ้าน ถ้าไม่มีปศุสัตว์อำเภอเราจะทำงานยากมาก เปรียบเทียบสื่อต่างๆที่ได้ใช้ ช่องทางที่เลือกมากที่สุดคือช่องทางที่ใกล้ชิด ประชาชนมากที่สุด คือ ปศุสัตว์อำเภอ ซึ่งค่อนข้างได้ผลเพราะเจ้าของฟาร์มมี ความเชื่อถือเพราะมีการให้ความช่วยเหลือกัน ช่องทางอื่นๆได้แต่สร้างการ รับรู้แต่ไม่แน่ใจเรื่องความน่าเชื่อถือ เท่าที่ดู ชาวบ้านรู้เรื่องจากสื่อต่างๆ แต่ การที่จะเลิกใช้ หรือการปฏิบัติตามไม่ได้ทำตามที่รู้มา จนกว่าจะมีการเข้าไป พุดคุย เพราะปศุสัตว์อำเภอเป็นผู้ที่อาวุโสและทำงานมานาน รวมทั้งมีการเข้าไป เจาะกลุ่มบุคคลที่เป็นที่น่าเชื่อถือในพื้นที่ด้วยเช่นกลุ่มครูอาจารย์ ทั้งเชิฐ ขวนและชูโดยยกข้อกฎหมายมาอ้าง ซึ่งทางปศุสัตว์อำเภอจะรู้ว่ากับคนนี้จะ ต้องพูดคุยยังไง เพราะคุ้นเคยกันมานาน”

(หัวหน้ากลุ่มงานสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครศรีธรรมราช ,
สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2549)

3.2.1.2 บุคคลที่มีอำนาจดำเนินการของรัฐและนักการเมือง

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์พบว่า การดำเนินการของกรม ปศุสัตว์นั้นใช้การลงพื้นที่ โดยมีทีมเฉพาะกิจซึ่งนำทีมโดยบุคคลระดับรัฐมนตรีหรืออธิบดีลงไป ด้วย ประกอบกับมีนักข่าวตามไปด้วยทุกที่ที่เข้าไปทำการสุ่มตรวจ เพื่อติดตามสถานการณ์การ ลักลอบใช้สารเร่งเนื้อแดง โดยเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์จะเป็นผู้ประสานงานและให้ข้อมูลระหว่างชุด ดำเนินการและสื่อมวลชน เพื่อให้เกิดเป็นข่าวต่อสาธารณชน

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์พบว่า กรมปศุสัตว์มีหน่วยงาน โดยตรงคือกลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลของกรมปศุสัตว์และ

ประสานงานกับกระทรวงสาธารณสุขและเมื่อมีการลงพื้นที่ออกตรวจตามเชิงสุกรในตลาดสดซึ่งนำทีมโดยบุคคลระดับรัฐมนตรี ซึ่งหน่วยงานประชาสัมพันธ์ก็จะติดตามไปด้วย

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ พบว่าในช่วงดำเนินมาตรการมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงและกลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ โดยเป็นการประสานความร่วมมือ

“ข้อมูลได้เยอะ เพราะว่าที่ประสานโดยตรงกับตัวเจ้าหน้าที่ที่ดูแลเรื่องนี้เลยทั้งในกรมและในพื้นที่ เช่น จะไปจับกุมก็จะมีการบอกกล่าวว่าจะวันนี้จะไปที่นี่นะ แต่ก็มีความลับนะ แต่ที่ก็ได้เร็วเพราะเราประสานงานกับเค้าโดยตรง ก่อนหน้าปี 2546 ถ้าอยากได้ต้องไปขอเค้า แต่ตอนนี้จะได้รับการแจ้งก่อนจะออกไปลงพื้นที่ แล้วก็แจ้งความคืบหน้าเป็นระยะด้วย”

(พิจารณา สามนจิตติ, สัมภาษณ์, 31 ตุลาคม 2549)

การศึกษาเอกสารในเว็บไซต์ http://www.hewhew.com/view_topic3.php?t=157 17/06/04 เวลา 00:22:07 พบว่า นอกจากจะใช้บุคลากรระดับสูงของกรมปศุสัตว์ในการให้ข่าวผ่านทางสื่อมวลชนแล้ว ยังมีการนำเสนอประเด็นปัญหาเรื่องการใช้สารเร่งเนื้อแดงผ่านทางโครงการอาหารปลอดภัย โดยผู้ให้สัมภาษณ์เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขด้วย

“นางศุภารัตน์ เกตุราพันธุ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข กล่าวว่า ขณะนี้ยังคงหนักใจกับปริมาณสารปนเปื้อน 2 ชนิด คือ สารเร่งเนื้อแดง และยาฆ่าแมลง ซึ่งหลังการควบคุมเคยลดเหลือเพียงร้อยละ 4 ของอาหารที่ทำการตรวจ แต่ขณะนี้กลับพุ่งสูงไปอยู่ที่ร้อยละ 10 ขณะที่สารปนเปื้อนอีก 4 ชนิดในการควบคุม อย่างฟอร์มาลิน ยังอยู่ในระดับที่น่าพอใจคือร้อยละ 3 จึงต้องประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเร็ว เพื่อพิจารณาสาเหตุของปัญหา และช่วยกันควบคุม”

3.2.1.3 กลุ่มผู้อยู่ภายใต้มาตรการและผู้เกี่ยวข้อง

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินการพบว่า ในช่วงที่ดำเนินมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงนั้น มีการแจ้งเบาะแสจากผู้ประกอบการให้แก่ชุดเฉพาะกิจของกรมปศุสัตว์ทราบในทางลับ ซึ่งการชี้เบาะแสนี้ทำให้ชุดเฉพาะกิจมีความมั่นใจในการเข้าไปจับกุมมากขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามสัจยานันท์นี้ ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่าการแจ้งเบาะแสดังกล่าวที่ผู้ประกอบการกล่าวได้เปรียบเสียเปรียบในการทำธุรกิจ

“ช่วงนั้นค่อนข้างเข้มข้น ถ้าถูกจับได้ก็รู้สึกวุ่นวาย มีการฟ้องการแจ้งข่าวจากกลุ่มผู้ประกอบการ เราได้ข้อมูลและลงพื้นที่ก็เพราะจากพวกชี้ช่องนั้นแหละ ส่วนมาก ก็เป็นพวกฟาร์มด้วยกัน พอตรวจสอบข้อมูลกับพื้นที่แล้วชุดเฉพาะกิจก็มีความมั่นใจในการเข้าไปจับกุม”

(เจ้าหน้าที่ระดับสูงของกรมปศุสัตว์, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549)

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมในส่วนของผู้ประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการบางรายว่ามีผู้ที่ลักลอบใช้สารเร่งเนื้อแดงอยู่ในขณะนั้น แต่ไม่คิดว่าจะต้องดำเนินการแจ้งเบาะแสดูแก่กรมปศุสัตว์ คงมีการพูดคุยกันเองภายในกลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่และมีบ้างที่ได้ตักเตือนผู้ลักลอบกระทำผิดแต่ไม่ได้จริงจังแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามพบว่าในกลุ่มผู้ประกอบการเห็นว่าการลักลอบใช้สารเร่งเนื้อแดงเป็นความน่าละอายด้วย มีความพยายามที่จะใช้มาตรการทางสังคมประณามและสร้างความกดดันแต่ไม่ได้ผลเท่ากับการจับกุมและดำเนินคดี

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกร พบว่า มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันในเรื่องสถานการณ์การใช้สารเร่งเนื้อแดง โดยเฉพาะเรื่องการดำเนินการจากทางกรมปศุสัตว์ว่า การจับกุมอย่างสม่ำเสมอในกลุ่มของผู้ประกอบการฟาร์มสุกรด้วยกันเองที่มีความสนิทสนมไม่ว่าจะเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันหรือต่างพื้นที่ก็ตาม ผ่านทางโทรศัพท์เพราะในแต่ละวันจะต้องคุยกันเรื่องราคาสุกรอยู่แล้ว นอกจากนี้ช่องทางที่ได้รับข้อมูลในเรื่องของการบังคับใช้มาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดง ช่องทางอื่นๆ ได้แก่ สื่อมวลชนต่างๆ อาทิ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต วารสาร ผู้ค้ายาและเวชภัณฑ์สัตว์ โดยพบว่าส่วนใหญ่จะได้ข้อมูลจากการพูดคุยกันมากที่สุด

“ก็มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อนๆที่เลี้ยงหมูในเขตต่างๆ เช่น ราชบุรี เพื่อตรวจสอบสถานการณ์ในพื้นที่อื่นๆบ้าง และเช็คข้อมูลที่ได้ขึ้นมา ส่วนใหญ่ข้อมูลที่ได้รับจะได้จากการแลกเปลี่ยนกับเพื่อน และ Technician ที่เข้ามาบริการฟาร์มเป็นหลัก ทางเจ้าหน้าที่จะแจ้งล่วงหน้าก่อนเข้ามาตรวจ โดยที่เราเองเมื่อไม่ใส่อะไรก็เกิดความมั่นใจให้เข้ามาได้ตลอดเวลา”

(ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรในจังหวัดนครสวรรค์,
สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2549)

“พรรคพวกโคนจับเค้าก็จะโทร.มาบอกว่าที่นั่นที่นี้โคนจับนะ ส่วน ข่าจากสื่อมวลชนนี่น้อยมาก ส่วนใหญ่จะได้จากโทรศัพท์และก็พวก ปศุสัตว์ จังหวัดกับอำเภอเค้าโทร.มาบอกบ้าง และก็มีการเจอกันตามปกติกับพวก เจ้าของฟาร์มด้วยกันทุกวันพระ”

(ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรในจังหวัดราชบุรี,
สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2549)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นสัตวแพทย์ประกอบอาชีพผู้ค้ายาและเวชภัณฑ์ สัตว์ให้แก่ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรต่างๆ พบว่า มีบทบาทในการอธิบายเรื่องการห้ามใช้สารเร่งเนื้อแดงให้แก่เกษตรกรซึ่งป็นลูกค้าได้รับทราบ และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลในเรื่องสถานการณ์การใช้สารเร่งเนื้อแดงผ่านทาง การพูดคุยกับเกษตรกรซึ่งเป็นลูกค้า โดยเฉพาะข่าวเรื่องการจับกุมฟาร์มที่ ลักลอบใช้เห็นว่ามี การแลกเปลี่ยนข้อมูลในกลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มกันอย่างคึกคัก

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรพบว่า ไม่จำเป็นต้องถ่ายทอดข้อมูลให้ พนักงานในฟาร์มทราบในเรื่องมาตรการของรัฐในการดำเนินการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงเพราะ อำนาจในการตัดสินใจในการใช้สารเร่งเนื้อแดงหรือไม่ใช้ขึ้นอยู่กับเจ้าของฟาร์มเท่านั้น

“ไม่จำเป็นต้องแจ้งลูกน้องในฟาร์มหรอก เพราะในเมื่อเราไม่ได้ใช้ก็ หมายความว่าเราไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เราก็ไม่ต้องไปสนใจ ถ้าเราไม่เอาเข้า มามันก็จบ”

(ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรในจังหวัดราชบุรี,
สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2549)

จากการสัมภาษณ์พนักงานในระดับบริหารของฟาร์มสุกรพบว่า แม้ว่าพนักงานจะไม่เห็นด้วยกับการใส่สารเร่งเนื้อแดงแต่ในฐานะของลูกจ้างต้องทำตามบริษัท แต่ได้มีการพูดคุยทำความเข้าใจในเรื่องของผลดีผลเสียของการใช้สารเร่งเนื้อแดงแต่ทั้งนี้จะดำเนินการอย่างไรต้องขึ้นอยู่กับบริษัท โดยการตัดสินใจจะอยู่ที่เจ้าของกิจการเพียงผู้เดียวซึ่งอยู่ที่จิตสำนึกของเจ้าของฟาร์ม

จากการสัมภาษณ์พนักงานในระดับบริหารของฟาร์มสุกรเพิ่มเติมพบว่า พนักงานในระดับบริหารของฟาร์มสุกร ได้รับข้อมูลจากสื่อมวลชน และสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติโดยกรมปศุสัตว์ไม่มีหนังสือแจ้งอย่างเป็นทางการแต่เป็นประกาศเพื่อรับทราบ

จากการสัมภาษณ์พนักงานในระดับบริหารของฟาร์มสุกร พบว่า การสัมภาษณ์ต่างๆ และารพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์ทำให้ทราบว่ามีการดำเนินการอย่างเข้มงวดจากทางรัฐ ทั้งนี้กลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสังเกตว่าในช่วงบังคับใช้มาตรการนั้นมีเจ้าหน้าที่กรม ปศุสัตว์สุ่มตรวจฟาร์มบ่อยครั้งในแต่ละเดือน โดยเป็นการสุ่มตรวจแบบไม่บอกล่วงหน้า ซึ่งการกระทำดังกล่าวตอกย้ำการรับรู้เรื่องความเอาจริงเอาจังจากทางกรมปศุสัตว์ ประกอบกับในระยะนั้นทราบข่าวการจับกุมผู้ลักลอบใช้สารเร่งเนื้อแดงทั้งจากสื่อมวลชนและผู้ที่อยู่ในวงการปศุสัตว์จึงทำให้เกิดความกลัวที่จะใช้สารเร่งเนื้อแดง อย่างไรก็ตามพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการที่ยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงไปแล้วนั้นมีความไม่มั่นใจในวิธีการตรวจสอบของทางกรมปศุสัตว์ด้วย โดยให้เหตุผลว่าบ่อยครั้งที่ผลการตรวจไม่สามารถหาเหตุผลมารองรับได้

3.2.2 สื่อมวลชน

3.2.2.1 การเชิญสื่อมวลชนเข้าร่วมกลุ่มกับเจ้าหน้าที่ชุดเฉพาะกิจเพื่อลงตรวจสอบพื้นที่

การวิจัย พบว่า กลุ่มผู้ดำเนินมาตรการให้ความสำคัญกับการนำเสนอข้อมูลผ่านสื่อมวลชน เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนหันมาให้ความสนใจต่อเรื่องราวที่กลุ่มผู้ดำเนินมาตรการต้องการนำเสนอและเพื่อเป็นช่องทางเผยแพร่ข่าวสารสู่กลุ่มผู้ประกอบการฟาร์ม โดยเฉพาะประเด็นเรื่อง การตรวจสอบฟาร์มในแต่ละพื้นที่ การจับกุมและลงโทษผู้กระทำความผิด

“แก้ปัญหาหมูเนื้อแดงตรวจฉีสุกรรายเดือน รัฐบาลเตรียมประกาศให้วันที่ 1 เมษายน 2548 เป็นวันแห่งชัยชนะ ตามโครงการ ความปลอดภัยด้าน

อาหาร หรือ FOOD SAFETY ขณะที่ยังพบว่ามีการใช้สารเร่งเนื้อแดง กลุ่มเบต้าอะโกนิสต์ในสุกร”

(นสพ.ไทยรัฐ ปีที่ 56 ฉบับที่ 17394 วันที่ 11 พฤศจิกายน 2547)

ไชยรัตน์ สัมฉุน, นสพ.ไทยรัฐ ปีที่ 56 ฉบับที่ 17394 วันที่ 27 พฤษภาคม 2546
เขียนคอลัมน์เกี่ยวกับสุกรพันธุ์ใหม่ที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้พยายามผลักดันให้เกษตรกร
เลี้ยงเพื่อลดปริมาณการใช้สารเร่งเนื้อแดง ความว่า

“หมูต่างสายพันธุ์ใหม่ใช้สมุนไพรเลี้ยงดี... ไม่มีโรค วงการผู้เลี้ยง
สุกร (หมู) หรือ PIG, HOG, SWINE ในขณะนี้กำลังนั่งจับเข้าพูดคุยกัน คงหนี
ไม่พ้นเรื่อง "สารปนเปื้อน" โดยเฉพาะ "สารเร่งเนื้อแดง" จำพวกกลุ่มเบตาอะ
โกนิสต์ หากตรวจพบผู้ประกอบการใช้สารตัวนี้ ต้องถูกดำเนินคดีตามที่
กฎหมาย กำหนดมีอัตราโทษจำคุก 5 ปี ปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งจำ
ทั้งปรับ!!!”

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินการ พบว่า มีการถ่ายทอดข้อ
มูลผ่านกลุ่มหนึ่งเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อคนอีกกลุ่มหนึ่ง โดยแจ้งข่าวการตรวจจับแก่กลุ่มผู้ขายเนื้อ
สุกรหรือเชิงหมู โดยเจตนาให้ทราบข้อมูลและยื่นต่อผู้ประกอบการฟาร์มสุกรไม่ให้ใช้สารเร่งเนื้อ
แดง เนื่องจากการตรวจสอบและจับกุมจะครอบคลุมถึงผู้ขายเนื้อสุกรหรือเชิงหมูด้วย

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินการ พบว่าการดำเนินการ
ของกรมปศุสัตว์นั้นใช้การลงพื้นที่ โดยมีทีมเฉพาะกิจซึ่งนำทีมโดยบุคคลระดับรัฐมนตรีหรืออธิบดี
ลงไปด้วยประกอบด้วยมีนักข่าวตามไปด้วยทุกที่ที่เข้าไปทำการสุ่มตรวจโดยเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์
จะเป็นผู้ประสานงานและให้ข้อมูลแก่สื่อมวลชนเพื่อให้เกิดเป็นข่าวต่อสาธารณชน

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินการ พบว่ามีการ
สร้างความสัมพันธ์กับสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง โดยเมื่อทีมงานชุดเฉพาะกิจของกรมออกพื้นที่
เพื่อตรวจจับกุมก็จะเผยแพร่ข่าวการจับกุมให้โดยไม่คิดค่าตอบแทน ซึ่งทางกรมปศุสัตว์ได้ขอความ
ร่วมมือ โดยใช้ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและในบางครั้งทางกรมปศุสัตว์ส่งข่าวไปให้สื่อมวลชน
เผยแพร่ก็มักจะได้รับความร่วมมืออย่างดีเช่นกัน

3.2.2.2 การใช้สื่อแบบผสมผสาน

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินการ พบว่า ใช้การสื่อสารแบบครบวงจร คือ สื่อสารถึงผู้ประกอบการฟาร์มสุกร รวมถึงผู้บริโภคร่วมด้วย โดยเชื่อว่าเมื่อผู้บริโภครมีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเลือกเนื้อสุกร จะช่วยเป็นแรงผลักดันหรือกดดันให้ผู้ประกอบการฟาร์มอีกทอดหนึ่ง และเชื่อว่าความสำเร็จเกิดขึ้นเพราะผู้บริโภครมากที่สุดเนื่องจากเป็นจุดเริ่มและเป็นผู้กำหนดการซื้อ ซึ่งในส่วนต่อไปของกระบวนการผลิตจะตอบสนองความต้องการของผู้บริโภครเป็นหลัก จึงเป็นแนวคิดของการใช้กระบวนการทางสังคม โดยเฉพาะผู้บริโภครเข้ามาช่วยกดดันผู้ผลิต ซึ่งในอดีตนั้นการดำเนินการยังไม่ได้นเน้นการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้บริโภครมากนัก

จากการสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มงานสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า หน่วยงานระดับจังหวัดจะรับหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลภายในพื้นที่โดยผ่านทางสื่อมวลชน ซึ่งในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งรับผิดชอบนั้นจะใช้วิทยุกระจายเสียงเป็นหลัก เนื่องจากเป็นสื่อที่ครอบคลุมพื้นที่จำนวนมากที่เข้าถึงประชาชน โดยเป็นรายการวิทยุขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นวิทยุของท้องถิ่น ส่วนโทรทัศน์ท้องถิ่นไม่ค่อยได้ใช้มากนักแม้ว่าจะไม่มีการเสียค่าใช้จ่ายเนื่องจากต้องมีการผลิตรายการ แต่จะใช้การนำเสนอผ่านรายการด้านการเกษตรที่ต้องการให้หน่วยงานของภาครัฐมาออกรายการอยู่แล้วหรือเป็นรายการข่าวเพื่อให้สอดคล้องเนื้อหาลงไป โดยมีเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ระดับจังหวัดเป็นผู้ให้ข่าว การใช้ช่องทางเหล่านี้จะไม่เสียค่าใช้จ่ายยกเว้นค่าใช้จ่ายในการผลิตและซื้อเวลาเพิ่มเติม หรือหากสนิทกับเจ้าของรายการก็สามารถคุยกับเจ้าของรายการได้ หรือส่งโฆษณาเพิ่มเติมได้ โดยใช้งบประมาณของผู้ว่าราชการจังหวัดในการทำโฆษณาทางวิทยุเรื่องสารเร่งเนื้อแดง นอกจากนี้มีการเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางสื่ออื่นๆด้วย เช่น แผ่นพับ หรือป้ายโฆษณา

ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเจ้าหน้าที่ในกลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ของกรมปศุสัตว์ โดยมีบุคลากรในหน่วยงานประมาณ 6 คน ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลของกรมปศุสัตว์ตามที่ได้รับมอบหมายโดยเรื่องสารเร่งเนื้อแดงเป็นเรื่องหนึ่งที่ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง จากการสัมภาษณ์ พบว่า หน่วยงานประชาสัมพันธ์จะทำการเผยแพร่ข้อมูลภาพรวมของกรมปศุสัตว์โดยภายในหน่วยงานจะแบ่งการดูแลโดยแยกเป็นสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ แต่เมื่อมีข่าวหรือทำการตรวจจับจะประสานความร่วมมือกัน

การใช้สื่อพบว่ามี 2 ลักษณะ คือ โดยการจ้างเหมา กับ ขอความอนุเคราะห์ โดยเฉพาะสื่อมวลชนทางสายเกษตรและจะใช้สื่อผสมผสานกันในเวลาเดียวกัน เช่น เชิญสื่อมวลชนมารับข้อมูลพร้อมกันพร้อมทั้งมีการทำเอกสารและแผ่นพับแจกด้วย โดยเชื่อว่าประสิทธิภาพของสื่อมวลชนแต่ละสื่อไม่แตกต่างกันมาก

จากการสัมภาษณ์ผู้ดำเนินการประชาสัมพันธ์จากกลุ่มประชาสัมพันธ์ กรมปศุสัตว์ พบว่าการตัดสินใจเลือกใช้สื่อต่าง ๆ นั้น ผู้ดำเนินการจะเน้นให้ความสำคัญกับสื่อโทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ซึ่งมีทั้งการซื้อและการจ้างทำรวมทั้งขอความร่วมมือ โดยสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ วารสารหนังสือพิมพ์ โดยมีเครือข่าย คือ นักข่าว รวมทั้งผู้จัดทำวารสารทางด้านการเกษตรต่างๆ ซึ่งจะมีการประสานงานและแลกเปลี่ยนข้อมูลกันตลอดรวมทั้งตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข่าวสารด้วย นอกจากนี้ยังมีการนักข่าวสายการเกษตร เข้าร่วม Press Tour และร่วมลงพื้นที่เพื่อทำข่าวการจับกุมด้วย

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์และนักวิชาการ พบว่า มีการใช้สื่อบุคคลร่วมด้วย อาทิ การเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางกลุ่มนักวิชาการเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่กรมปศุสัตว์ได้ดำเนินการ โดยมีการส่งสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น โปสเตอร์ที่กรมปศุสัตว์จัดทำขึ้น โดยนักวิชาการจะกระจายสื่อประชาสัมพันธ์สู่หน่วยงานของรัฐและบริษัทที่รู้จักและติดต่ออยู่ นอกจากนี้ พบว่าสื่อบุคคลที่สำคัญอีกช่องทางหนึ่ง คือ ปศุสัตว์อำเภอที่ใกล้ชิดกับชาวบ้านเพื่อให้เข้าถึงและรู้จักพื้นที่รวมทั้งการแก้ปัญหาต่างๆ กำนันผู้ใหญ่บ้าน หรือองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้มีการขอความร่วมมือจากบุคคลที่เป็นที่น่าเชื่อถือในพื้นที่ด้วย เช่น กลุ่มครูอาจารย์

3.2.3 การสื่อสารผ่านเครือข่ายของสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติสู่กลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกร

จากการสัมภาษณ์เลขานุการสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ พบว่า สมาคมผู้เลี้ยงสุกรมีการใช้สื่อมวลชนในการเผยแพร่ข้อมูลและการประชาสัมพันธ์ โดยส่วนใหญ่จะเน้นที่สื่อสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะวารสารด้านการเกษตรต่างๆหลายฉบับที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี รวมทั้งสื่อวิทยุและโทรทัศน์โดยเป็นการขอความร่วมมือระหว่างกัน แต่จะไม่ใช้การจัดงานแถลงข่าวแต่เป็นการให้สัมภาษณ์เมื่อมีการร้องขอจากสื่อโทรทัศน์และวิทยุ โดยนายกสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติในขณะนั้น เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ โดยทางสมาคมผู้เลี้ยงสุกรได้ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นหลักในการเสนอข้อมูลเนื่องจากเป็นสื่อที่เข้าถึงกลุ่มผู้ประกอบการฟาร์ม โดยทำการประ โคมข่าวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะ

เรื่องการให้สัตยาบันซึ่งมองว่าเป็นเรื่องสำคัญมากที่สร้างกระแสความสนใจให้สื่อและเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของผู้ประกอบการ

จากการสัมภาษณ์เลขานุการสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ พบว่า สมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติเลือกประเด็นในการนำเสนอผ่านสื่อทั้งด้านสุขภาพและมาตรการลงโทษ คือ เสนอข้อมูลการจับกุมและดำเนินคดีเมื่อมีการตรวจพบจากกรมปศุสัตว์ว่ามีการลักลอบใช้สารเร่งเนื้อแดง สมาคมจะส่งข่าวผ่านทางจดหมายเพื่อแจ้งให้สมาชิกและฟาร์มต่างๆทราบ โดยทางกรมปศุสัตว์เองก็มีหน่วยงานสารสนเทศที่จะเผยแพร่ข้อมูลโดยส่งเอกสารมาทางสมาคมด้วย สำหรับประเด็นในการสื่อสารกับกลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกรในช่วงดำเนินมาตรการ คือ ตรวจเจอ จับ ดำเนินคดี ลงโทษ จำคุก

จากการสัมภาษณ์เลขานุการสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ พบว่า สมาคมกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ มีเครือข่ายสมาคมในแต่ละภาคที่ช่วยกันส่งเสริมและเผยแพร่ข้อมูล อาทิเช่น สมาคมผู้เลี้ยงภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นสมาชิกของระดับชาติจะมีการแจ้งข่าวสารกันเป็นทอดๆผ่านการสนทนาทางโทรศัพท์ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นจดหมายแจ้ง

“สมาคมประสานงานระหว่างรัฐและผู้ประกอบการ โดยช่วยในด้านการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ โดยทางนายกสมาคมเป็นคนให้สัมภาษณ์ โดยเจาะกลุ่มถึงผู้ประกอบการฟาร์ม”

“มีสมาคมผู้เลี้ยงสุกรอยู่หลายจังหวัด ในการแจ้งข้อมูลก็เรียกนายกของแต่ละสมาคมเข้ามาพูดคุยกัน และเผยแพร่ข้อมูลให้สมาชิกในจังหวัดต่อไป ประชุมกันค่อนข้างบ่อยและมีการขอร้องจากนายกสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแต่ก็ไม่มีการบังคับจากทางสมาคม โดยทางรัฐจะจัดการกันเอง ทางสมาคมไม่สามารถดำเนินการได้”

(เลขานุการสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ,
สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2549)

“ไม่มีการมอบหมายบทบาทที่ชัดเจนเมื่อครั้งเป็นประธานกลุ่มให้มาผลักดัน แต่มีการชักชวนเพื่อร่วมกลุ่มไปฟังสัมมนา เช่นที่ มหาวิทยาลัยเกษตร

มีการติดต่อกันทางโทรศัพท์ทุกวัน โทษหรือวันพระเพื่อตรวจสอบราคาตลาด และคุยกันเรื่องอื่นๆด้วย”

(อดีตประธานกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรภาคกลางตอนบน,
สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2549)

3.2.4. สื่อกิจกรรม

จากการวิจัย พบว่า การดำเนินมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในอาหารสุกรมีการจัดกิจกรรมต่างๆเป็นระยะ โดยมีจุดประสงค์ในการจัดกิจกรรมแตกต่างกันไป ดังนี้

3.2.4.1 การจัดเหตุการณ์พิเศษ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ พบว่า การจัดเหตุการณ์พิเศษ (Special event) เป็นกลยุทธ์ที่กรมปศุสัตว์นำมาใช้โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อรวมกลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกรทั่วประเทศเข้ามารับฟังประกาศและข้อชี้แจงถึงการดำเนินมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกรอย่างจริงจังโดยกรมปศุสัตว์ และเพื่อต้องการจุดประเด็นข้อเรียกร้องให้สังคมสนใจและดึงดูดความสนใจจากสื่อมวลชนให้นำเสนอข่าวไปยังประชาชนต่อไป

โดยกรมปศุสัตว์ร่วมกับสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ จัดพิธีลงนามสัตยาบันร่วมกันขึ้นมาในช่วงเริ่มต้นของการดำเนินมาตรการในปี 2546 ในวันที่ 31 มีนาคม 2546 และประกาศวันเริ่มมาตรการ คือ 1 เมษายน 2546 เพื่อเป้าหมายในการจุดประเด็นให้กลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกรรับรู้ถึงการดำเนินมาตรการ โดยมุ่งหวังว่าการจัดเหตุการณ์พิเศษนี้ จะเป็นจุดเริ่มของการดำเนินมาตรการ ทำให้สื่อมวลชนสนใจในประเด็นที่นำเสนอและเป็นตัวกลางในการรายงานข่าวและความคับหน้าไปยังสาธารณชน เพื่อสร้างกระแสสังคมในการสนับสนุนการดำเนินมาตรการ และสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้บริโภคต่อไป

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินการ พบว่า สมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติเป็นผู้ร่วมจัดพิธีลงนามสัตยาบันเพื่อเลิกใช้สารเร่งเนื้อแดงโดยการประสานความร่วมมือระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร โดยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธานในพิธีและมีผู้ร่วมงานที่เกี่ยวข้องกับมาตรการนี้ประมาณ 1 พันคน

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินมาตรการ พบว่า เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินมาตรการเชื่อว่า การร่วมลงสัตยาบัน นอกจากจะเป็นการจุดประเด็นสร้างความสนใจต่อสาธารณชนรวมทั้งแจ้งให้ผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้องทราบถึงการดำเนินมาตรการแล้ว ยังช่วยให้เกิดความร่วมมือในการเลิกใช้สารเร่งเนื้อแดง เพราะเป็นจุดเริ่มของการเลิกใช้พร้อมกันทั้งวงการปศุสัตว์โดยไม่มีใครเสียเปรียบทางเศรษฐกิจ ซึ่งกรมปศุสัตว์ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลให้ผู้ประกอบการทุกรายทำตามสัตยาบัน

3.2.4.2 การแถลงข่าว

จากการสัมภาษณ์นักวิชาการเผยแพร่ กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์กรมปศุสัตว์ พบว่า การแถลงข่าวเป็นช่องทางหนึ่งที่กลุ่มผู้ดำเนินมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงนำมาใช้เป็นช่องทางในการนำเสนอข้อมูลเพื่อสนับสนุนการดำเนินมาตรการ โดยการจัดงานแถลงข่าวทำให้ได้สื่อมวลชนมาเป็นพันธมิตรมากขึ้นและจะมีการเชิญสื่อมวลชนสายเกษตรเป็นหลักทุกครั้งที่มีการแถลงข่าว

จากการสัมภาษณ์นักวิชาการเผยแพร่ พบว่า กลุ่มผู้ดำเนินมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงจะอาศัยช่องทางการแถลงข่าวเพื่อนำเสนอประเด็นที่ต้องการแจ้งให้สาธารณชนทราบ เนื่องจากกรมปศุสัตว์มีงบประมาณจากทางราชการจำกัดการสื่อสารไปยังสาธารณชนผ่านการซื้อสื่อโฆษณาจึงไม่สามารถทำได้มากนัก ดังนั้น การแถลงข่าวจึงเป็นช่องทางหลักในการสื่อสารข้อมูลให้แก่สาธารณชนซึ่งเป็นเป็นวิธีการประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่าการซื้อสื่อโฆษณา

จากการสัมภาษณ์นักวิชาการเผยแพร่ กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมปศุสัตว์ พบว่า หากต้องการให้การแถลงข่าวได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนและมาร่วมงานเป็นจำนวนมากนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ มีบุคคลระดับรัฐมนตรีและระดับอธิบดีเป็นผู้ให้ข่าวจึงจะทำให้การแถลงข่าวเป็นช่องทางในการดึงดูดความสนใจจากสื่อมวลชน นอกจากนี้การทำประเด็นให้เกี่ยวข้องกับโครงการในพระราชดำริก็จะช่วยดึงความสนใจจากสื่อมวลชนได้เป็นอย่างมากอีกทางหนึ่งด้วย

3.2.4.3 การจัดสัมมนา

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ พบว่า การจัดสัมมนานับเป็นช่องทางหนึ่งที่กลุ่มผู้ดำเนินการมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงสามารถใช้สื่อสารกับกลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกร ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของการสัมมนาวิชาการหรือการประชุมทางวิชาการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการในเรื่องการเพิ่มคุณภาพของเนื้อสุกร โดยไม่ใช้สารเร่งเนื้อแดงแต่ใช้วิธีการอื่นๆ อาทิ การพัฒนาสายพันธุ์ การใช้แร่ธาตุ การปรับปรุงสูตรอาหาร ตลอดจนสถานการณ์ของการดำเนินการ มาตรการ จากการสัมภาษณ์ พบว่า การจัดสัมมนาการปรับปรุงพันธุ์สุกรของประเทศไทย ในช่วงที่ดำเนินการมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงนั้นจะจัดสัมมนาโดยมหาวิทยาลัยร่วมกับบริษัทผู้ค้ายาและเวชภัณฑ์เป็นส่วนใหญ่

นอกจากนี้ยังพบว่า การสัมมนา ยังเป็นช่องทางหนึ่งที่กลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกร ได้ใช้เป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งสถานการณ์ต่างๆ ในวงการปศุสัตว์ แบบไม่เป็นทางการอีกช่องทางหนึ่งด้วย และหากเป็นการจัดสัมมนาโดยบริษัทผู้ค้ายาและเวชภัณฑ์จะพิจารณาผู้ประกอบการฟาร์มสุกรที่มียอดซื้อกับบริษัทสูงมาเข้าร่วมการสัมมนานั้น ในขณะที่การจัดสัมมนาโดยมหาวิทยาลัยนั้นจะเป็นการเชิญแบบไม่เจาะจง โดยใช้การประชาสัมพันธ์ข้อมูลผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์ คือ วารสารด้านปศุสัตว์

3.2.4.4 การประชุม

ในการขับเคลื่อนมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกร จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินการ พบว่า กลุ่มผู้ดำเนินการใช้การประชุมเป็นช่องทางหนึ่งในการขับเคลื่อนมาตรการ พบว่ามีการประชุมระหว่างกระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตามนโยบาย Food Safety ซึ่งจะเป็นผู้แทนในระดับผู้รับผิดชอบนโยบายของแต่ละกระทรวง เป็นตัวแทนเพื่อร่วมประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและรายงานการดำเนินงานของแต่ละกระทรวง

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในกลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ของกรมปศุสัตว์ซึ่งมีบุคลากรในหน่วยงานประมาณ 6 คนที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลของกรมปศุสัตว์ตามที่ได้รับมอบหมายพบว่า หน่วยงานประชาสัมพันธ์ของกรมปศุสัตว์ได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมในฐานะผู้สังเกตการณ์ร่วมกับคณะกรรมการที่มีหน้าที่ดำเนินนโยบายเรื่องอาหารปลอดภัย ซึ่งจะมาประชุมและตกลงกันโดย โดยหน่วยงานประชาสัมพันธ์ของกรมปศุสัตว์จะเข้าฟังเพื่อติดตามข้อมูลและคัดมติการประชุมเพื่อเผยแพร่ด้วย

ปัญหานำการวิจัย ข้อ 2 ปัจจัยใดบ้างที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนมาตรการยุติการผสมสาร เร่งเนื้อแดงในอาหารสุกรไปสู่การบังคับใช้

เนื่องจากการดำเนินมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกรนั้น ไม่สามารถ
ดำเนินมาตรการได้โดยภาครัฐหรือเอกชนแต่เพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งเท่า
นั้น เพราะเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการตลอดจนสุขภาพของประชา
ชนในวงกว้างรวมทั้งขั้นตอนและกระบวนการที่ซับซ้อนในการผลิต อย่างไรก็ตาม มาตรการดัง
กล่าวสามารถดำเนินการได้ผลเป็นที่น่าพอใจ จากการวิจัยในครั้งนี้พบปัจจัยที่เอื้อต่อการขับเคลื่อน
มาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกรซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยด้านต่างๆ ตามที่ผู้วิจัยได้สรุปไว้
ตามแผนภาพที่ 7 ในหน้า 115 โดยมีรายละเอียดอธิบายในลำดับต่อไป

แนวคิดและทฤษฎี

โจทย์การวิจัย

แนวทางการเก็บข้อมูล

ผลที่คาดว่าจะได้

1. องค์ประกอบด้านการสื่อสารและกระบวนการณรงค์

1. ผู้ส่งสาร
2. สาร
3. สื่อหรือช่องทางการสื่อสาร
4. ผู้รับสาร
5. บริบทแวดล้อมอื่นๆ ในขณะนั้น

2. แนวคิดเรื่องการเรียกร้องผ่านสื่อ

3. ปัจจัยใดบ้างที่เอื้อต่อการขับเคลื่อน
มาตรการยุติการผสมสารเร่งเนื้อแดงใน
อาหารสุกร

การสัมภาษณ์โดยใช้
แบบสอบถามปลายเปิด
อิงโครงสร้างปานกลาง

ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการ
ขับเคลื่อนมาตรการ

1 ปัจจัยด้านการดำเนินงาน

1.1 การดำเนินการตรวจ จับกุม และลงโทษอย่างจริงจังและการประณามผู้กระทำความผิด
อย่างเปิดเผยต่อสาธารณชน

2. ปัจจัยด้านผู้รับสาร

- 2.1 ผู้บริโภคตระหนักถึงอันตรายต่อสุขภาพและเลือกบริโภคมากขึ้นจนเกิดเป็นกระแสสังคม
- 2.2 คุณลักษณะของผู้ประกอบการฟาร์มสุกร ในด้านต่างๆ ทั้ง การศึกษา ฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ ทักษะคิด และด้านอื่นๆ

3 ปัจจัยด้านบุคคล

- 3.1 ความเข้มงวดและจริงจังของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินมาตรการ
- 3.2 การมีเจ้าภาพหลักในการทำงาน
- 3.3 ความเข้าใจอย่างชัดเจนในจุดมุ่งหมายของการดำเนินมาตรการ
- 3.4 การตั้งหน่วยเฉพาะกิจเพื่อสนับสนุนเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ต่างๆ ให้สามารถดำเนิน มาตรการได้อย่างเต็มที่
- 3.5 การประสานความร่วมมือระหว่างพันธมิตรที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ เอกชน และ นักวิชาการ
- 3.6 การรวมนโยบายต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการสื่อสาร ไปในแนวทางเดียวกัน โดยอาศัย พลังของนโยบายสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อสร้างกระแสการรับรู้ต่อสังคม

- 3.7 การเข้ามามีบทบาทสนับสนุนอย่างเด่นชัดของผู้มีอำนาจใน ระดับสูงของหน่วยงานภาครัฐ
- 3.8 นักการเมืองให้การสนับสนุน

4 ปัจจัยด้านสาร

- 4.1 ข้อมูลในเชิงลบ
- 4.2 การให้ข้อมูลเกินจริง
- 4.3 การให้ข้อมูลแก่กลุ่มหนึ่งเพื่อกดดันอีกกลุ่มหนึ่ง
- 4.4 การให้ข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้องหลายกลุ่มในวงกว้าง

5 ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสาร

- 5.1 สื่อมวลชนให้ความร่วมมือนำเสนอข่าว
- 5.2 การใช้สื่อหลายชนิดผสมผสานกัน

6. บริบทแวดล้อมอื่นๆในขณะนั้น

- 6.1 ทางเลือกและวิธีการอื่นๆเพื่อทดแทนการใช้สารเร่งเนื้อแดง
- 6.2 บริบทด้านเศรษฐกิจและการตลาด

จากแผนภาพที่ 7 ผู้วิจัยขอเสนอปัจจัยที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนมาตรการยุติการผสมสารเร่งเนื้อแดงในอาหารสุกร ตามรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านการดำเนินงาน

1.1 การดำเนินการตรวจ จับกุม และลงโทษอย่างจริงจังและการประณามผู้กระทำความผิด อย่างเปิดเผยต่อสาธารณชน

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการฟาร์มสุกร พบว่า การดำเนินการสุ่มตรวจ จับกุม และลงโทษอย่างจริงจังรวมทั้งการประณามผู้กระทำความผิดอย่างเปิดเผยต่อสาธารณชน สร้างความตื่นตัวให้แก่กลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกรและกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติตามมาตรการทั้งโดยสมัครใจและไม่สมัครใจ อย่างไรก็ตามการกระทำดังกล่าวถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งสนับสนุนการบังคับใช้มาตรการในกลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกร

“โดน *Flight* บังคับนั้นละครับ ที่ทำให้เลิกใช้สารเร่งเนื้อแดง ก็เพราะเป็นการบังคับจากทางราชการ เป็นเรื่องกฎหมายและวิธีการของรัฐบาล ออกมาประกาศและตรวจเข้มจึงต้องให้ความร่วมมือ แต่จริงๆแล้วตามความเห็นของผมมองว่าในต่างประเทศยังใช้เพราะไม่มีผลข้างเคียง อีกรอย่างหนึ่งคือสาเหตุการในเลิกใช้ก็ไม่ชัดเจนด้วย ผลเสียของการเลิกใช้ก็ยังเปรียบเทียบไม่ชัดเจน อันนี้มองในเชิงธุรกิจนะ”

ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรรายใหญ่, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2549

“ในความคิดคือไม่ต้องการใช้เพราะทำให้เกิดผลเสียต่อหมู แต่ถ้าไม่มีการบังคับก็ไม่เลิกเพราะไม่มีคนซื้อจึงไม่มีใครเริ่ม”

(ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรรายใหญ่ในจังหวัดสิงห์บุรี,
สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2549)

“รู้ว่าการใช้เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และ การส่งออกก็ทำไม่ได้ แต่คุยกันก็ไม่มีการเลิกเพราะขายไม่ได้ราคา ผู้ซื้อต้องการจึงต้องผลิตให้ได้ การตั้ง

ใจที่จะจับทำให้เรื่องนี้จบลงได้ แต่ก็มีรายเล็กๆที่ยังใช้บ้าง แต่ฟาร์มใหญ่ไม่น่าใช้แล้วเพราะไม่คุ้มเนื่องจากมีการจับและติดคุก ต้องใช้กฎหมายเข้ามาเป็นตัวประสานในการคุยให้จบ การตกลงเรื่องนี้ในกลุ่มกันเองน้อยแต่จบได้ เพราะมีการบังคับจากกระทรวง มีกฎหมาย และบทลงโทษที่เด็ดขาด”

(อดีตประธานกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรภาคกลางตอนบน,
สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2549)

“ปรับน้อยเกินไป แค่มั่นเดียว เสนอว่าให้จำคุกจะดีกว่า และก็จับเจ้าของฟาร์มเลยนะไม่ใช่ นาย ก. นาย ข. ที่เป็นลูกน้อง ก็น่าจะช่วยให้ดีขึ้น โทษติดคุก 6 เดือนแต่ให้รอลงอาญาไว้ก่อน หรือทั้งจำทั้งปรับ ก็รู้ว่ามีความหมายมานานแล้วแต่ไม่มีความพร้อม ไม่ได้ดำเนินการจริงจัง”

(ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรในจังหวัดสิงห์บุรี,
สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2549)

“ทราบว่ามีการดำเนินการอย่างเข้มงวดจากทางรัฐ เพราะมีการมาตรวจปัสสาวะที่ฟาร์ม ที่เล็กๆกันก็เพราะทราบว่าการดำเนินการตรวจกับโรงฆ่าสัตว์ และตรวจเขียง เมื่อทราบก็เกิดความกลัว และเลิกใช้กันต่อๆมา เมื่อทำเหมือนกันก็เลิกกันได้”

(ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรในจังหวัดสิงห์บุรี,
สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2549)

“การที่จะให้ยั่งยืนทางรัฐต้องเข้มงวด และมีนโยบายที่ชัดเจนทำการตรวจติดตามอย่างจริงจังตลอดเวลาที่ผ่านมาในช่วงแรกตรวจเข้ม แต่หลังจากโดยเฉพาะระยะนี้เริ่มหายไปมองว่าในช่วงปี 2546-2548 ที่สำเร็จได้เกิดจากการตรวจอย่างเอาจริงจังของทางรัฐ”

สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2549

2. ปัจจัยด้านผู้รับสาร

2.1 ผู้บริโภคตระหนักถึงอันตรายต่อสุขภาพและเลือกบริโภคมากขึ้นจน เกิดเป็นกระแสสังคม

จากการศึกษาเอกสารของ จงกถนี วิทยารุ่งเรืองศรี และชินจิต จันทจรุญพงษ์ (2547) ศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยด้านอาหาร กระทรวงสาธารณสุข พบว่า การดำเนินงานของภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการรณรงค์ เพื่อสร้างกระแสให้เกิดความตระหนักของประชาชนในการผลิตและเลือกบริโภคอาหารที่ปลอดภัยเพื่อเป็นการรักษาสิทธิ์ ในการคุ้มครองสุขภาพอนามัยของตนเอง และเป็นการกดดันให้ผู้ประกอบการให้ความสำคัญต่อการผลิตอาหารที่มีคุณภาพ สะอาดและปลอดภัย ต่อผู้บริโภค เพื่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมอาหารปลอดภัยของประเทศที่ยั่งยืนต่อไป

จากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า กลุ่มผู้ดำเนินมาตรการเชื่อว่า กระแสสังคมจะส่งผลให้การขับเคลื่อนมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงให้ประสบผลสำเร็จเร็วขึ้นเพราะผู้ผลิตมักจะรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของผู้บริโภคเป็นหลักในการผลิตสินค้า เช่นเดียวกับการผสมสารเร่งเนื้อแดงในอาหารสุกรเพื่อให้ได้สุกรเนื้อแดงปราศจากชั้นไขมันหนาตามความต้องการในอดีตของผู้บริโภค ดังนั้น ด้วยสาเหตุประการนี้เองจึงทำให้กลุ่มผู้ดำเนินมาตรการพยายามรณรงค์สร้างกระแสอย่างต่อเนื่อง ผ่านการให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ในการเลือกบริโภคแก่ประชาชนผ่านทางสื่อมวลชน เพื่อให้มีข่าวสารข้อมูล ความเคลื่อนไหว ตลอดจนความรู้ในการเลือกบริโภคเกิดขึ้นเป็นกระแสสังคมตลอดเวลา โดยกรมปศุสัตว์และกระทรวงสาธารณสุขจะเป็นแกนนำหลักในการรณรงค์ด้วยการดำเนินกิจกรรมเชิงสร้างกระแสและมีการให้ข่าวกับสื่อมวลชนเป็นระยะๆ เพื่อสร้างความสนใจจากสื่อมวลชนและถ่ายทอดข้อมูลสู่กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งวิธีการเช่นนี้ช่วยทำให้ภาพข่าวความเคลื่อนไหวการดำเนินมาตรการ โดยเฉพาะประเด็นการตรวจสอบพื้นที่ และการจับกุม ปราบปรามเป็นข่าวทางสื่อโทรทัศน์ได้บ่อยๆ กระแสการรณรงค์ให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้กับประชาชนอย่างต่อเนื่องนี้เองเอื้อต่อการขับเคลื่อนมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงมากกว่าการไม่มีกระแสจากคนในสังคมเข้ามาผลักดัน

“ฟาร์มเห็นด้วยที่จะเลิกใช้เพราะ การใช้เป็นการเพิ่มต้นทุนอย่างมาก แต่ที่เลิกไม่ได้เพราะ ไม่มีใครเริ่ม นอกจากนี้การได้เนื้อแดงทำให้ขายง่าย แต่

ในปัจจุบันนี้คนที่มาจับหมูไปขายก็พอที่จะรับได้เรื่องมีมันปนบ้าง ซึ่งต่างจากเมื่อก่อน”

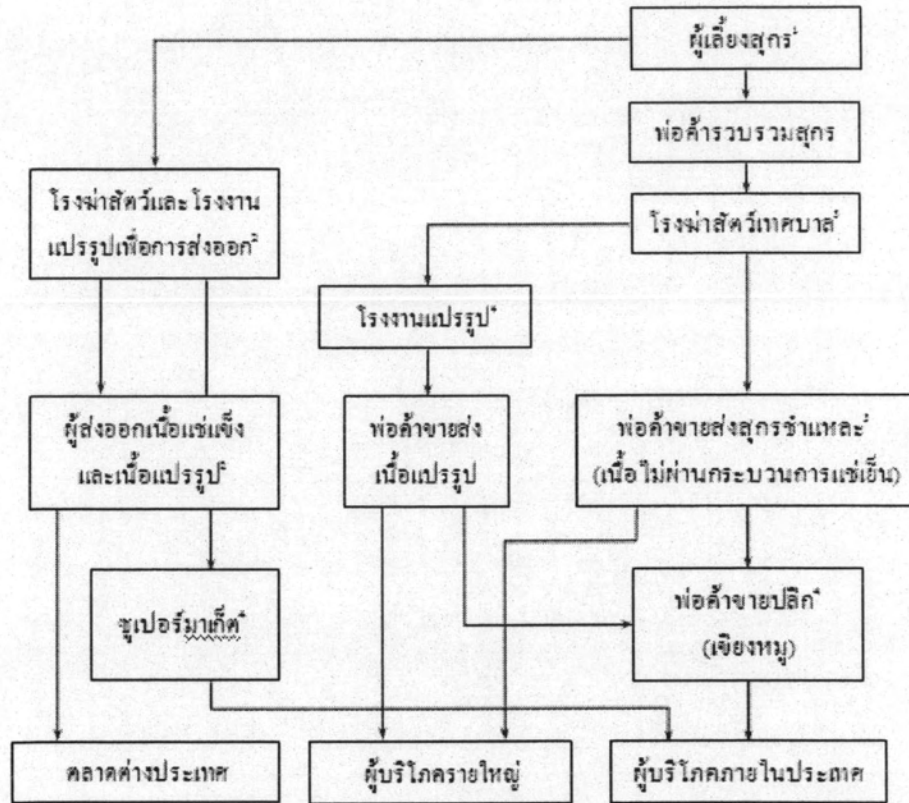
(เจ้าของเล่งเค็งฟาร์ม จังหวัดนครปฐม,
สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2549)

“ความตั้งใจคือต้องการเลิก เพราะการใช้เป็นการเพิ่มต้นทุนและสร้างความสูญเสียในการเลี้ยงด้วย การใช้เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และ การส่งออกก็ทำไม่ได้ แต่คุยกันก็ไม่มีมีการเลิกเพราะขายไม่ได้ราคา ผู้ซื้อต้องการจึงต้องผลิตให้ได้”

(เจ้าของการุณฟาร์ม จังหวัดสิงห์บุรี, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2549)

รศ.ดร.ชัยณรงค์ คันธพนิต อาจารย์ประจำภาควิชาสัตวบาล คณะเกษตรฯ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อ้างถึงในเว็บไซต์ <http://www.thaihealth.info/nutrition20.asp> ให้เห็นว่า "ในบ้านเราพ่อค้าจับหมูซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลางนั้น ค่อนข้างมีอิทธิพลสูงมาก เมื่อผู้บริโภค หรือตลาดมีความต้องการบริโภค หมูเนื้อแดง ๆ และ มันน้อย ซึ่งมีราคาขายค่อนข้างดีกว่า หมู ที่เนื้อแดงน้อยและมันมาก จึงทำให้เป็นที่มาของการบังคับใช้สารเร่งเนื้อแดง ในกลุ่ม เบต้า-อะโกนิสท์ มากเกินความพอดี ผลลัพธ์ก็คือมีสารพวกนี้ ตกค้างอยู่ในเนื้อหมู และเครื่องในหมู ซึ่งส่งผลเสียต่อผู้บริโภค"

จากการศึกษาเอกสารของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2544 : 421) พบว่าวิธีการตลาดสุกรจะเริ่มจาก ผู้เลี้ยง คือ เกษตรกร หรือบริษัทต่าง ๆ ที่เป็นฟาร์มขนาดใหญ่ ส่วนเกษตรกร ทรายย่อยจะมีพ่อค้ามารับซื้อสุกรมีชีวิตจากเกษตรกร รวบรวมส่งให้ผู้ค้าชำแหละ หลังจากผ่านขั้นตอนนี้สุกรที่ผ่านการชำแหละแล้วจะถูกส่งให้พ่อค้าขายปลีกหรือโรงงานแปรรูปเนื้อสุกร ดังรายละเอียดที่แสดงไว้ในแผนภาพที่ 8

- 1 = ความรับผิดชอบของกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 2 = ความรับผิดชอบของกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 3 = ความรับผิดชอบของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
- 4 = ความรับผิดชอบของกองควบคุมอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข

แผนภาพที่ 8: วิธีการตลาดเนื้อสุกรในประเทศไทย และหน่วยงานทางราชการที่ควบคุมดูแลการทำงานของโรงงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเนื้อสุกร

ที่มา: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2544, หน้า 421

ดังนั้น จากผลการวิจัยจึงสรุปได้ว่าในการขับเคลื่อนมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกรนั้น ได้ดำเนินการผ่านการเรียกร้องผ่านสื่อ โดยให้ความสำคัญกับการนำเสนอและการเลือกใช้สื่อ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนมาตรการไปสู่การบังคับใช้กับกลุ่มเป้าหมายเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการขับเคลื่อนมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกรนั้น ประกอบไปด้วยปัจจัยอีกหลายประการที่ส่งผลผู้ดำเนินมาตรการสามารถดำเนินการได้อย่างประสบผลสำเร็จดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

2.2 คุณลักษณะของผู้ประกอบการฟาร์มสุกร ในด้านต่างๆ อาทิ การศึกษา ฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ ทักษะ และอื่นๆ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า หากเป็นฟาร์มที่เน้นการเลี้ยงหมูพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ไม่จำเป็นต้องใช้สารเร่งเนื้อแดงเพราะการใช้สารเร่งเนื้อแดงนั้นจะใช้กับหมูขุนซึ่งเลี้ยงไว้เพื่อจำหน่ายเนื้อจึงจำเป็นต้องใส่สารเร่งเนื้อแดงเพื่อให้ได้เนื้อสุกรคุณภาพดี

“ความตื่นตัวในเรื่องนี้มีมากขึ้นแน่นอน จากนโยบาย การปฏิบัติ ข้อมูล พบว่าการใช้สารเร่งเนื้อแดงลดลงอย่างเห็นได้ชัด คือไม่เจออีกเลย ตั้งแต่ปลายปี 2547 ส่วนหนึ่งเนื่องจากลักษณะการเลี้ยงในปทุมธานีฟาร์มขนาดเล็กถ้าใช้จะไม่คุ้มทุน ไม่ค่อยมีการเลี้ยงหมูขุน นอกจากนี้เป็นฟาร์มพ่อแม่พันธุ์ซึ่งไม่นิยมใช้อยู่แล้ว เป็นปัจจัยสนับสนุน”

(พูนศักดิ์ นาวาทอง, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2549)

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับมาตรการนี้ พบว่า ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรขนาดเล็กมีแนวโน้มที่จะลักลอบใช้สารเร่งเนื้อแดงมากกว่าผู้ประกอบการฟาร์มสุกรขนาดใหญ่ เนื่องจากในการพัฒนาสายพันธุ์เพื่อทดแทนการใช้สารเร่งเนื้อแดงนั้นต้องใช้ต้นทุนสูงและระยะเวลาอันซึ่งเป็นอุปสรรคสำหรับฟาร์มขนาดเล็ก

“ไม่เชื่อว่าจะยั่งยืนนะ เพราะมีข่าววงในว่ามีการนำมาใช้ในฟาร์มเล็กๆ เพราะเกิดการกดราคาจึงต้องใช้วิธีการนำหมูสวยเข้าสู่ เพราะฟาร์มเล็กเลี้ยงสู่ความใหญ่ไม่ได้ เป็นประเด็นราคา และฟาร์มเล็กเหล่านี้จะเป็นรอยรั่วที่จะนำมาใช้อีก”

(ผู้จัดการฟาร์มในจังหวัดนครราชสีมา, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2549)

3. ปัจจัยด้านบุคคล

3.1 ความเข้มงวดและจริงจังของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนิน มาตรการ

จากการวิจัย พบว่า ความสำเร็จในการขับเคลื่อนมาตรการยุติการใช้สาร
เร่งเนื้อแดงในสุกรอดีตจนถึงปัจจุบันมีปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จประการแรก คือ การดำเนิน
มาตรการอย่างเข้มงวดและจริงจัง กล่าวคือ มีการตรวจสอบและจับกุมลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนซึ่งต่างจาก
ในอดีตที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน โดยตลอดช่วงช่วงระยะเวลาในการดำเนินมาตรการนั้นเจ้าหน้าที่
ของรัฐมีการออกตรวจสอบและลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ และได้ทำการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายซึ่ง
ได้แก่ผู้ประ กอบการฟาร์มสุกรอย่างต่อเนื่องถึงความเข้มงวดและบทลงโทษ

“ที่เกษตรกรยอมทำตาม เพราะมาตรการลงโทษจากกฎหมายที่ออก
มานานแล้วแต่ไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง จนกระทั่งประมาณปี 2546 ซึ่ง
มีการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่อย่างจริงจัง มีความเข้มงวดมากขึ้นจึงสามารถ
ยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงได้”

(ศรีสุวรรณ ชมชัย, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2549)

“การขอร้องไม่มีทางได้ผลเพราะเป็นเรื่องของผลประโยชน์ สิ่งที่ทำให้
ประสบความสำเร็จ คือ การปราม ปรับ จับจำคุก ปิดฟาร์ม ทำอย่างจริงจัง
จึงประสบผลสำเร็จ”

(เจ้าของศิริชัยฟาร์ม จังหวัดนครสวรรค์,
สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2549)

“เจ้าหน้าที่ที่มาตรวจค่อนข้างถี่และออกตรวจหลายจุด ก่อนมากก็จะ
ได้รับ โทรศัพท์แจ้งจากทางปศุสัตว์อำเภอ และเจ้าหน้าที่ก็เข้ามาตรวจหลัง
จากนั้นไม่นาน มีการออกหนังสือรับรอง ฟาร์มปลอดสารเร่งเนื้อแดงซึ่งต้อง
ต่ออายุและตรวจทุกปี การบังคับให้จดทะเบียน ตรวจสอบระยะเวลาที่กำหนด
ออกประกาศนียบัตร”

(ศุภชัย โชติพันธุ์กุลวิทยา ผู้จัดการฟาร์ม,
สัมภาษณ์, 5 ตุลาคม 2549)

3.2 การมีเจ้าภาพหลักในการทำงาน

จากการวิจัย พบว่า ความสำเร็จในการขับเคลื่อนมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกรอดีตจนถึงปัจจุบันมีปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ คือ การมีเจ้าภาพรับผิดชอบซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานตามมาตรการกระทำได้อย่างต่อเนื่องและจริงจัง

อย่างไรก็ตามพบว่า นอกจากจะมีองค์กรของรัฐในการรับผิดชอบแล้ว ยังรวมไปถึงการมีองค์กรเอกชน ตลอดจนนักวิชาการ และผู้ประกอบการฟาร์มสุกรบางราย ที่พยายามจะยกประเด็นเรื่องการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกรมานำเสนอตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา แต่ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียกร้อง

3.3 ความเข้าใจอย่างชัดเจนในจุดมุ่งหมายของการดำเนินมาตรการ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินมาตรการ พบว่า ผู้ที่มีบทบาทหลักในการดำเนินมาตรการ มีความเข้าใจอย่างชัดเจนถึงจุดประสงค์ เป้าหมาย ระยะเวลา แผนงาน ตลอดจนขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังมีความเข้าใจตรงกันถึงความเร่งด่วนและความสำคัญของมาตรการดังกล่าว

“จุดเด่น คือ นโยบายที่ชัดเจน ที่เราต้องการหยุดเรื่องนี้ เหมือนนโยบายชัดเจนยุทธวิธีก็ชัดเจน และหลายๆหน่วยงานร่วมกันรับผิดชอบในสิ่งที่ดูแล”

สุริยะ กวางศ์กลาง, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2549

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ผู้ดำเนินมาตรการรู้จักกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ ตลอดจนขอบเขตของงานที่ตนรับผิดชอบในการดำเนินมาตรการเป็นอย่างดี ทำให้ได้ข้อมูลในการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง ตลอดจนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายได้ตลอดเวลา

3.4 การตั้งหน่วยเฉพาะกิจเพื่อสนับสนุนเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ต่างๆให้สามารถดำเนินมาตรการได้อย่างเต็มที่

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินมาตรการ พบว่า บทบาทของเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ในแต่ละพื้นที่ คือ หน้าที่หลักในการส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ แต่ในช่วงระยะที่ดำเนินมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดง เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ในแต่ละพื้นที่จะต้องทำหน้าที่ตรวจสอบและจับกุมด้วย ซึ่งทั้งสองบทบาทนี้ขัดแย้งกัน จึงได้มีการจัดตั้งหน่วยเฉพาะกิจที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบและจับกุมผู้ประกอบการฟาร์มสุกร ซึ่งเป็นหน่วยงานจากกรมปศุสัตว์ส่วนกลาง ที่จะเข้าไปดำเนินการในพื้นที่ต่างๆ เพื่อลดความขัดแย้งในบทบาทดังกล่าว

3.5 การประสานความร่วมมือระหว่างพันธมิตรที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ เอกชน และ นักวิชาการ

จากการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินมาตรการ พบว่า การประสานการทำงานระหว่างบุคลากรและเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนนักวิชาการ เป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้มาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกรประสบความสำเร็จ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินมาตรการ พบว่า ในระยะก่อนที่จะมีการดำเนินมาตรการในช่วงปี 2546 นั้น หน่วยงานภาครัฐที่มีแผนงานที่เกี่ยวข้องกับมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกรนั้นต่างก็ดำเนินการตามแผนงานของหน่วยงานเองโดยไม่ได้มีการประสานความร่วมมือข้ามหน่วยงานกันอย่างจริงจัง ซึ่งต่างจากช่วงระยะเวลาที่มีการดำเนินมาตรการในช่วงปี 2536-2547 อย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประสานความร่วมมือระหว่างกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กับกระทรวงสาธารณสุข โดยมีพันธมิตรจากหลายๆ หน่วยงานได้เข้ามามีบทบาทสำคัญเพื่อณรงค์และเผยแพร่ข้อมูลทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนสื่อมวลชนต่างๆ เพื่อช่วยกันสร้างกระแสณรงค์เพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกร ในขณะที่พันธมิตรอย่างบรรดานักวิชาการและนักกฎหมายจะมีส่วนช่วยสนับสนุนด้านข้อมูล ทั้งในด้านผลที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกร รวมทั้งการพัฒนาสายพันธุ์เพื่อทดแทนการใช้สารเร่งเนื้อแดงด้วย

“จุดเด่นที่ทำให้ประสบความสำเร็จ คือ ความต่อเนื่องและความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ โดยก่อนหน้านี้มีการณรงค์จากทางสมาคมแต่ไม่ได้ผลเพราะขาดความร่วมมือและไม่มีอย่างต่อเนื่อง”

สมพร กมลพรสิน, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2549

“พันธมิตรที่ให้ความร่วมมือ เช่น ห้องปฏิบัติการที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันมีความสะดวกในการติดต่อกันมากขึ้น เจ้าหน้าที่ต่างๆที่ได้ประสานงานทั้งในกรมปศุสัตว์เองหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นที่ให้ความร่วมมือ มีกองบำรุงพันธุ์สัตว์และมีการวิจัยสายพันธุ์โดยบริษัท เอกชนหลายๆบริษัท ซึ่งเน้นพัฒนาด้านอาหารด้วย โดยกรมทำการกำกับดูแล”

พูนศักดิ์ นาวาทอง, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2549

“พันธมิตร ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ประกอบการที่เห็นความสำคัญเจ้าหน้าที่ของกรมที่ต้องประสานกันทุกหน่วยงานทั้งหมด บริษัทเอกชน ตั้งแต่โรงงานอาหารสัตว์ และหลายรายที่ช่วยกัน *Feedback* เมื่อเจอการใช้อาจารย์มหาวิทยาลัยที่ช่วยสนับสนุนข้อมูลทางด้านวิชาการ”

สุริยะ กวางศักดิ์กลาง, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2549

“กระทรวงสาธารณสุขมีหน่วยงานรับผิดชอบเรื่อง *Food Safety* โดยตรง ด้านกระทรวงพาณิชย์ผู้รับผิดชอบจะเป็นกรมการค้าภายในกรมศุลกากรเรื่องการนำเข้า สมาคม อาจารย์มหาวิทยาลัย ให้ความรู้แบบเป็นไปในทางเดียวกันเดิมยังมีความขัดแย้งกันอยู่ ประเด็นสำคัญ คือ ผู้เลี้ยงร่วมมือร่วมใจและให้ความร่วมมือและเหมือนกัน อุปสรรคช่วงนั้นน้อยมาก ทำงานง่ายขึ้น มีคนช่วยมากขึ้น”

ธวัชชัย รอดสม , สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549

จากการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินการ พบว่าความสามารถในการแสวงหาเครือข่ายพันธมิตรช่วยให้การดำเนินการใช้สารเร่งเนื้อ

แดงในสุกรประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น เนื่องจากเครือข่ายพันธมิตรมีส่วนช่วยในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และสอดคล้องดูแลอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการเพื่อให้การดำเนินมาตรการครอบคลุมถึงผู้เกี่ยวข้องในวงกว้างอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินมาตรการ พบว่า พันธมิตรภายใน ประเทศทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการณรงค์สร้างกระแสบริโภครอยยิ้มปลอดภัย ในขณะที่ พันธมิตรอย่างนักวิชาการจะมีส่วนช่วยสนับสนุนด้านข้อมูลเพื่อให้ข้อมูลที่กลุ่มผู้ดำเนินมาตรการนำเสนอมีน้ำหนักและได้รับความเชื่อถือจากกลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกรและสาธารณชน

จากการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินมาตรการ พบว่า พันธมิตรต่างๆมีส่วนช่วยในแง่ของการสนับสนุนข้อมูลและองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและปรับปรุงการผลิตเพื่อทดแทนการใช้สารเร่งเนื้อแดง ตลอดจนร่วมให้คำปรึกษาและแนวทางเพื่อให้การดำเนินมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงประสบความสำเร็จ

3.6 การรวมนโยบายต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการสื่อสารไปในแนวทางเดียวกัน โดยอาศัยพลังของนโยบายสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อสร้างกระแสการรับรู้ต่อสังคม

การรวมนโยบายเรื่องการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงเข้ากับนโยบายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะนโยบาย Food safety และนโยบายมาตรฐานฟาร์มสุกร ทำให้เกิดแรงสนับสนุนจากพันธมิตรและหน่วยงานภาครัฐอื่นๆด้วยซึ่งส่งผลต่อการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลสู่กลุ่ม เป้าหมาย

“มีโครงการมาตรฐานฟาร์มมารองรับตั้งแต่ปี 2545 โดยขึ้นทะเบียน และผลักดันเข้าสู่มาตรฐานฟาร์ม ซึ่งเอื้อต่อกัน”

(นสพ.สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 1 จังหวัดปทุมธานี,
สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2549)

“ต้องเป็นนโยบายของกรมและกระทรวงจึงจะยั่งยืน การทำให้เป็นภาพรวม และเป็นความปลอดภัยของผู้บริโภค มีหน่วยงานของกรมปศุสัตว์ที่ทำการประสานงานกับกระทรวงสาธารณสุข เมื่อมีการออกตรวจตามเชิงในตลาดสดโดยรัฐมนตรี ซึ่งหน่วยงานประชาสัมพันธ์ก็จะติดตามไปด้วย นอกจากนี้ยังใช้โครงการอาหารปลอดภัย เป็นภาพรวมของ *Food Safety* ในการประสานงานด้วย”

(พิจารณา สามนจิตติ, สัมภาษณ์, 31 ตุลาคม 2549)

“นโยบาย *Food Safety* สำคัญทำให้คนตระหนักถึงพิษภัย ทราบข้อมูลโครงการจากสื่อโทรทัศน์”

(เจ้าของฟาร์มสุกรในจังหวัดสิงห์บุรี, สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2549)

“บริบทอื่นๆ เช่น โครงการอาหารปลอดภัย มีส่วนในการสนับสนุน โดยให้เป็นจุดเน้นในการจัดสัมมนาด้วย “ระเบียบของราชการค่อนข้างจะเข้มงวดขึ้น โดยเฉพาะเรื่องมาตรฐานของฟาร์มที่จะส่งเนื้อสุกรไปต่างประเทศโดยเป็นฟาร์มที่ได้รับรอง ISO ซึ่งจะเกี่ยวข้องถึงโรงฆ่ามาตรฐานที่จะเลือกรับเฉพาะหมูจากฟาร์มนี้และก่อนส่งหมูจะต้องมีการตรวจจากกรมปศุสัตว์ด้วย”

(นักวิชาการ, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2549)

“ภาครัฐทำมานาน การเมืองลงมาในส่วนของความร่วมมือเป็นศูนย์รวม โดยใช้ *Food Safety* “

(เจ้าหน้าที่ระดับสูงของกรมปศุสัตว์, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549)

3.7 การเข้ามามีบทบาทสนับสนุนอย่างเด่นชัดของผู้มีอำนาจในระดับสูง ของหน่วยงานภาครัฐ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินการ พบว่า การดำเนินการ
มาตรการของรัฐเป็นไปอย่างเข้มงวด จริงจังและต่อเนื่อง โดยมีบุคคลในระดับผู้นำขององค์กร อาทิส
รัฐมนตรี อธิบดีกรม ผู้ว่าราชการจังหวัด เข้ามามีบทบาทอย่างเด่นชัดในการดำเนินการโดย
จุดเด่น คือ มีการกระตุ้นให้เกิดการดำเนินการโดยผู้ที่มีอำนาจในระดับรัฐมนตรีของกระทรวง
รวมทั้งในระดับรองลงมา ได้แก่ อธิบดีกรมต่างๆ และผู้ว่าราชการจังหวัด

“การตรวจจับที่เชียงใหม่และดำเนินคดีอย่างจริงจังโดยผู้ว่าฯ พิชญะโลก
นครปฐม ถือเป็นการตรวจระวังทุกจุดในกระบวนการ เป็นตัวอย่าง แต่ว่ายัง
ไม่ได้มีการขยายผล ถ้าทำทุกที่ น่าจะได้ผล เมื่อก่อนไม่มีใครทำนี่ถือเป็นเรื่อง
แรก”

(วัชรชัย รอดสม, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549)

“นโยบายที่จริงจังและชัดเจนตั้งแต่แรกเริ่มทำให้ง่ายต่อบุคลากรใน
ระดับต่างๆที่จะดำเนินการต่อเนื่องลงไป”

(สุริยะ กวางศ์กลาง, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2549)

“การบริหารราชการแบบบูรณาการเป็นแนวทางที่ดี โดยรวมศูนย์ที่
ผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งจะดึงกระทรวงต่างๆมาช่วยได้เต็มที่ เช่น สาธารณสุข
ตำรวจทำการจับกุม อบต.สนับสนุนเรื่องการตรวจโรงฆ่าสัตว์ เกิดเป็นภาพ
ครบวงจรโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน”

(หัวหน้ากลุ่มพัฒนาคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ จังหวัดนครศรีธรรมราช,
สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2549)

3.8 นักการเมืองให้การสนับสนุน

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินมาตรการ พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากนักการเมืองซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการออกกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักการเมืองที่ตระหนักถึงความสำคัญและมีท่าทีสนับสนุน นับเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนมาตรการอีกประการหนึ่ง และเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากเนื่องจากการออกกฎหมายหรือมาตรการใดๆ ก็ตาม ต้องได้รับความเห็นชอบจากนักการเมืองซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจในการสั่งการกระทรวงนั้นๆ ดังนั้น หากในยุคใดสมัยใดที่ผู้บริหารประเทศและนักการเมืองในกระทรวงที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนและเห็นประโยชน์ โอกาสที่การขับเคลื่อนมาตรการให้ประสบความสำเร็จก็มีมากด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม จากการวิจัย พบว่า ผู้ดำเนินมาตรการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในปัจจัยการสนับสนุนของนักการเมือง แต่ก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยนี้มากเกินไปกว่าปัจจัยการเข้ามามีบทบาทสนับสนุนอย่างเด่นชัดของผู้มีอำนาจในระดับสูงของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งได้แก่ อธิบดีกรมหรือผู้ว่าราชการจังหวัด ในขณะที่กลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกรน้อยรายที่จะให้ความสำคัญในปัจจัยที่นักการเมืองให้การสนับสนุน

“จุดที่สำคัญคือ ความร่วมมือ และความต่อเนื่องในการตรวจสอบ และตรวจจับ มีงบประมาณสนับสนุน การเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองไม่มีผลกระทบ นักการเมืองที่เข้ามาเป็น *Presenter* ในการดำเนินมาตรการเท่านั้น แต่ก็ได้รับทราบข้อมูลอยู่ตลอด”

(เจ้าหน้าที่ระดับสูงผู้ดำเนินมาตรการ, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549)

“ไม่เกี่ยวกับว่าจะต้องเป็นนักการเมืองคนนี้ (ระบุชื่อ) ใครมาก็ได้ ขึ้นอยู่กับนโยบาย ใครก็ได้ที่มาแล้วจับจริง”

(ผู้ประกอบการฟาร์มสุกร, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2549)

4. ปัจจัยด้านสาร

4.1 การให้ข้อมูลที่ทำให้เกิดความกลัว

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินมาตรการ พบว่า ประเด็นในการสื่อสารกับผู้ประกอบการประเด็นหนึ่ง คือ มาตรการในการลงโทษซึ่งได้แก่การปรับและการจับกุม ซึ่งกลุ่มผู้ดำเนินมาตรการเชื่อว่าประเด็นการจับกุมจะเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องและอยู่ในความสนใจของผู้ประกอบการฟาร์มสุกร

“ประเด็นที่จะพูดก็แล้วแต่เป้าหมายที่เราจะประชาสัมพันธ์ เช่น กลุ่มประชาชนก็จะพูดเรื่องสุขภาพว่าการบริโภคเนื้อหมูที่มีสารเร่งเนื้อแดงจะอันตรายยังไง ถ้ากับฟาร์มจะเน้นเรื่อง ทรบ.ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ซึ่งจะมีการกล่าวถึงบทลงโทษไว้ว่าจะเป็นโทษอาญาหรือโทษปรับ หรือการปรับปรุงคุณภาพเนื้อหมูโดยไม่ต้องใช้สารเร่งเนื้อแดง”

(ศิริพงษ์ พลศิริ หัวหน้ากลุ่มพัฒนาคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ นครศรีธรรมราช,
สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2549)

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการฟาร์มสุกร พบว่า ประเด็นเรื่องการจับกุมนั้นเป็นประเด็นที่ทำให้เกิดความตื่นตัวในกลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกรและเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้เกิดการปฏิบัติตามมาตรการทั้งอย่างเต็มใจและไม่เต็มใจ

“โดย Flight บังคับนั้นแหละครับ ที่ทำให้เลิกใช้สารเร่งเนื้อแดง ก็เพราะเป็นการบังคับจากทางราชการ เป็นเรื่องกฎหมายและวิธีการของรัฐบาล ออกมาประกาศและตรวจเข้มจึงต้องให้ความร่วมมือ แต่จริงๆแล้วตามความเห็นของผมมองว่าในต่างประเทศยังใช้เพราะไม่มีผลข้างเคียง อีกอย่างหนึ่งคือสาเหตุการในเลิกใช้ก็ไม่ชัดเจนด้วย ผลดีผลเสียของการเลิกใช้ก็ยังเปรียบเทียบไม่ชัดเจน อันนี้มองในเชิงธุรกิจนะ”

ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรรายใหญ่, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2549

จากการศึกษาเอกสาร อาทิ ข่าวจากหนังสือพิมพ์และเว็บไซต์ต่างๆ พบว่า นอกจากจะใช้เจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์ในการสื่อสารแล้วยังใช้สื่อมวลชนในการนำเสนอข้อมูลด้วย

“ศาลสั่งจำคุกเจ้าของฟาร์มหมูรายแรกฐานใช้”สารเร่งเนื้อแดง”

หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2547

“ขีดเส้นตายจับสารเร่งเนื้อแดง ต.ค.นี้ทุกฟาร์มต้องปลอดภัย”

หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก ฉบับวันที่ 20 กรกฎาคม 2548

“ปศุสัตว์แปดริ้วพบอีกสองฟาร์มหมู แอบใช้สารเร่งเนื้อแดงลุยจับ
อายัดห้ามเคลื่อนย้ายสุกรจำนวน 3,937 ตัว พร้อมแจ้งความดำเนินคดีเจ้าของ”

ผู้จัดการออนไลน์ วันที่ 19 ธันวาคม 2548

4.2 การให้ข้อมูลเกินจริง

จากการสัมภาษณ์นักวิชาการที่เกี่ยวข้องพบว่าประเด็นเรื่องสารเร่งเนื้อแดงก่อให้เกิดมะเร็งนั้นยังไม่มีหลักฐานยืนยันที่ชัดเจนแน่นอน อย่างไรก็ตามในฐานะนักวิชาการจะต้องตั้งข้อสงสัยและไม่สนับสนุนในเบื้องต้นก่อนสำหรับประเด็นด้านสุขภาพที่ยังไม่มีข้อสรุปแน่ชัด ในขณะที่ข้อมูลเรื่องการก่อมะเร็งนั้นมีการรับรู้จากผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ

“การนำเสนอข้อมูลข่าวที่เกินจริงของสื่อ แต่ไม่ใช่ประเด็นที่ต้องออกมาโต้แย้ง แต่ก็พยายามจะอธิบายเพื่อให้ทราบข้อมูลที่เป็นจริง การให้ข้อมูลกับประชาชนต้องเป็นข้อเท็จจริงทั้งเรื่องการบริโภคหมูเนื้อแดงหรือการที่สารเร่งเนื้อแดงไม่ได้เป็นสารก่อมะเร็ง”

(ธงชัย เฉลิมชัยกิจ, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2549)

“เข้าใจเรื่องสารเร่งเนื้อแดงเป็นอันตรายกับผู้บริโภค และก็เห็นด้วยกับการเลิกใช้เพราะอาจเป็นสารก่อมะเร็งได้”

(ผู้จัดการฟาร์มสุกรในจังหวัดบุรีรัมย์, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2549)

“การใช้ไม่เป็นที่ผลดีทั้งด้านต้นทุนและสุขภาพผู้บริโภคแม้ว่าจะยังไม่แน่ชัดในเรื่องการเป็นสารก่อมะเร็งก็ตาม มาตรการนี้ประสบความสำเร็จในฟาร์มขนาดใหญ่ เนื่องจากมีการพัฒนาสายพันธุ์ ปรับสูตรอาหาร แต่ขนาดเล็กก็ยังมีการใช้ยู่บ้างเล็กน้อย เมื่อมีข่าวจากทางสาธารณสุขเรื่องกินหมูที่มีสารเร่งเนื้อแดงแล้วเป็นมะเร็งผู้บริโภคเกิดความตื่นตัวมากขึ้นกว่าเดิมเยอะ”

เจ้าของฟาร์มสุกรในจังหวัดนครปฐม, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2549

“เชื่อว่ามาตรการจะยั่งยืน เพราะผู้บริโภคเข้าใจแล้วว่าเป็นอันตรายสารนี้อาจก่อมะเร็งได้ แต่ก็ไม่มีข่าวว่ามีคนตายจากสารตัวนี้นะเหตุที่สำเร็จเป็นเพราะความตระหนักถึงสุขภาพและความเอาใจจริงเอาใจของรัฐบาล ก็ได้ข่าวจากหนังสือพิมพ์”

(ผู้บริโภค, สัมภาษณ์, 5 ตุลาคม 2549)

4.3 การให้ข้อมูลแก่กลุ่มหนึ่งเพื่อกดดันอีกกลุ่มหนึ่งและสร้างแรงกดดันผ่านกลุ่มแนวร่วม

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินมาตรการ พบว่า ผู้ดำเนินมาตรการเชื่อว่าการสื่อสารครบวงจรเพื่อให้ความรู้ ผู้บริโภคจะเป็นการช่วยผลักดันมาตรการโดยเชื่อว่าความสำเร็จจะเกิดขึ้นเพราะผู้บริโภคมากที่สุด เพราะเป็นผู้กำหนดการซื้อส่วนต่างๆ ในกระบวนการผลิตจะตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

“ต้องใช้การสื่อสารครบวงจร ถึงฟาร์ม และผู้บริโภค เพื่อให้ความรู้จะได้เลือกถูกเพื่อช่วยผลักดัน เชื่อว่าความสำเร็จจะเกิดขึ้นเพราะผู้บริโภคมากที่สุด เพราะเป็นผู้กำหนดการซื้อ ส่วนที่เหลือจะสนองความต้องการของผู้บริโภค ใช้สังคมเข้ามาช่วยกดดัน”

(ธวัชชัย รอดสม, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549)

“เคยคุยกับผู้ประกอบการแล้วพบว่าถ้าไม่ใช้สารเร่งเนื้อแดงจะไม่มีใครสนใจซื้อ เพราะค่านิยมของผู้บริโภคที่ต้องเลือกซื้อหมูสีแดง ตามที่มีการให้ข้อมูลโดยสื่อ”

นักวิชาการ, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2549

“กลุ่มผู้ประกอบการทางใต้ จะมีการ โยนความผิด เช่น เชียงโยนให้ฟาร์ม ฟาร์มก็โทษเชียงว่าให้ใช้ เพราะเชียงมีอิทธิพลมากกว่าในการเลือกซื้อจากประสบการณ์ที่ผ่านมามากเป็นเช่นนั้น”

(หัวหน้ากลุ่มพัฒนาคุณภาพสินค้าปศุสัตว์, สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2549)

จากการสัมภาษณ์ผู้ดำเนินมาตรการพบว่า จำเป็นต้องให้ความรู้กับประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีความรู้และเลือกบริโภคเนื้อสุกรได้อย่างถูกต้องลักษณะ เนื่องจากการให้ความรู้กับประชาชนเป็นวิธีการที่จะก่อให้เกิดกระแสสนับสนุนจากสังคม เพื่อ ไปกดดันผู้ผลิตในสายการผลิตให้หันมาสนใจและดำเนินการตามกระแสเรียกร้องของสังคมเป็นขั้นๆ ไปตามกระบวนการ

จากการวิจัยพบว่า ผู้ดำเนินมาตรการตลอดจนผู้ประกอบการฟาร์มสุกรโดยส่วนใหญ่เชื่อว่าการขับเคลื่อนประเด็นใดๆ ในสังคมก็ตาม สื่อมวลชนจะเข้ามามีบทบาทมากในแง่ของการนำเสนอข้อมูลและความรู้ให้ประชาชนในสังคมได้รับทราบจนเกิดเป็นกระแสสังคม ซึ่งพลังในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนนี่เองจะเป็นแรงกดดันต่อภาคการผลิตโดยตรง โดยผู้ซื้อหรือผู้บริโภคเป็นตัวจูงให้เกิดการผลิต ผู้เลี้ยงหรือผู้ประกอบการต้องการสนองตอบผู้บริโภค จึงเห็นด้วยกับนโยบายของรัฐที่ให้ความรู้แก่ผู้บริโภค

4.4 การให้ข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้องหลายกลุ่มในวงกว้าง

จากการวิจัยพบว่า ข้อมูลที่เผยแพร่ในกลุ่มผู้ดำเนินการจะเป็นรายละเอียดของนโยบาย ขั้นตอนการดำเนินการ ตลอดจนแผนงานงานที่เกี่ยวข้องกับมาตรการ โดยเน้นความเข้าใจในความสำคัญและความเร่งด่วนของนโยบาย

สำหรับข้อมูลที่เผยแพร่ในกลุ่มกลุ่มพันธมิตร จากการวิจัยพบว่าจะเป็นข้อมูลที่เน้นการประสานความร่วมมือกันด้านนโยบายและด้านการดำเนินงาน การเผยแพร่ข้อมูลสู่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ ของแต่ละกลุ่มอย่างทั่วถึง การรายงานสถานการณ์ความคืบหน้าในการดำเนินมาตรการหรือการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายของแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้อง

ในกลุ่มสื่อมวลชน พบว่ามีการให้ข้อมูลที่เป็นข่าวการตรวจจับ การลงพื้นที่ การให้สัมภาษณ์โดยนักการเมือง รัฐมนตรี อธิบดีกรม ผู้ว่าราชการจังหวัด ตลอดจนข้อมูลทางด้านวิชาการ อาทิ อันตรายของสารเร่งเนื้อแดง การพัฒนาสายพันธุ์สุกรเพื่อทดแทน และข้อมูลกิจกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้องด้วย อาทิ การลงนามในสัตยาบันเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดง โดยพร้อมเพรียงกัน การสัมมนาและอบรมให้ความรู้ เป็นต้น

สำหรับกลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มนั้น จากการวิจัยพบว่า ข้อมูลสำหรับกลุ่มนี้จะเน้นประเด็นการจับกุมและการตรวจสอบฟาร์มเป็นหลัก โดยเน้นที่ความเอาใจจริงเอาใจในการดำเนินมาตรการนอกจากนี้ยังเน้นประเด็นของความเสียหายทางเศรษฐกิจ โดยให้ข้อมูลว่าที่ผ่านมาไม่สามารถส่งออกเนื้อหมูได้เลยเพราะมีการใช้สารเร่งเนื้อแดงทำให้สูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งผู้ประกอบการได้รับการแจ้งข้อมูลนี้และมีผู้ประกอบการบางรายต้องการขยายไปต่างประเทศกรมปศุสัตว์มีแนวทางอย่างไรก็จะแจ้งให้ผู้ประกอบการทราบด้วย เช่น เรื่องการส่งออก

สำหรับกลุ่มผู้บริโภค จะเน้นประเด็นเรื่องอันตรายต่อสุขภาพ การเลือกซื้อเนื้อสุกรที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัยจากสารเร่งเนื้อแดง การรณรงค์โครงการอาหารปลอดภัย

“นโยบายยังคงทำอยู่อย่างต่อเนื่องแม้ว่าจะไม่บูมเหมือนตอนแรกที่รณรงค์ แต่ก็ยังทำอยู่ ยังมีข่าวการจับกุม ที่ออกสู่สาธารณชน การดำเนินคดีแล้ว ทำข่าว ข่าวอันตรายของสารเร่งเนื้อแดง โดยออกข่าวแจ้งให้ทราบ ภาพรวมของ Food Safety ด้วย”

(ธวัชชัย รอดสม, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549)

5. ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสาร

5.1 สื่อมวลชนให้ความร่วมมือนำเสนอข่าว

จากการสัมภาษณ์นักวิชาการเผยแพร่ กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมปศุสัตว์พบว่า มีการเชิญสื่อมวลชนเข้าร่วมกับชุดเฉพาะกิจในการลงพื้นที่ ที่เพื่อทำการจับกุมผู้กระทำความผิดลักลอบใช้สารเร่งเนื้อแดงโดยผู้ดำเนินมาตรการต้องการให้ประเด็นการจับกุมเป็นข่าวและเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางสื่อมวลชนแขนงต่างๆและในการเชิญสื่อมวลชนนั้นพบว่าเป็นการขอความร่วมมือและใช้ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยไม่มีค่าตอบแทน

การวิจัยพบว่า การที่สื่อมวลชนให้ความร่วมมือในการนำเสนอข่าวการดำเนินมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดง รวมทั้งข้อมูลด้านสุขภาพที่มีผลกระทบต่อผู้บริโภคนั้น ถือเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนมาตรการ เนื่องจากกลุ่มผู้ดำเนินมาตรการเชื่อว่า สื่อมวลชนมีพลังในการสร้างประเด็นข่าวให้อยู่ในความสนใจของสาธารณชนได้และเป็นช่องทางสำคัญ ในการเผยแพร่ข้อมูลต่อสังคมในวงกว้าง โดยเฉพาะประเด็นเรื่องอันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภค

“ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ คือ การเอาจริงจากภาครัฐ คือ มีการปิดฟาร์ม กักหมู ทำให้ขายไม่ได้ เสียหาย เสียเงิน มีการสื่อข้อมูลผ่านทางโทรทัศน์ เรื่องไม่ควรบริโภคเนื้อหมูที่มีสารเร่งเนื้อแดง ซึ่งน่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ใช้สารเร่งเนื้อแดงน้อยลง”

(สัตวแพทย์ , สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2549)

“ปัจจัยสนับสนุนคือการประชาสัมพันธ์ของส่วนกลางที่จะมีบทบาทมาก แต่เท่าที่ผ่านมาค่อนข้างฉาบฉวยหรือจับประเด็นบางเรื่องที่ไม่ใช่ต้นเหตุจริงมาเล่น”

(เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์, สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2549)

“เราทราบข่าวคราวมาโดยตลอด แต่ก็รู้ว่าไม่ได้ดำเนินการ จนมาถึงยุคของสุคาร์ตันและเนวิน สื่อมวลชนเป็นการสื่อให้ทราบ ประเด็นการใส่ยา การตรวจแล้วจับ”

(ผู้จัดการฝ่ายการตลาดฟาร์มสุกร, สัมภาษณ์, 5 ตุลาคม 2549)

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินมาตรการ พบว่า การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ยังทำให้สาธารณชนได้รับทราบข่าวคราวความเคลื่อนไหวในการดำเนินมาตรการเปรียบเทียบเป็นการสร้างกระแสให้เรื่องการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงอยู่ในความสนใจของสาธารณชนตลอดเวลา ดังนั้น ปัจจัยด้านความร่วมมือในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนมีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากสำหรับการดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนมาตรการเนื่องจากกลุ่มผู้ดำเนินมาตรการเชื่อว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลอย่างมากในการกำหนดประเด็นหรือข่าวให้อยู่ในความสนใจของประชาชน การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับโครงการอาหารปลอดภัย อันตรายของสารเร่งเนื้อแดง ตลอดจนการจับกุมผู้กระทำความผิดและลักลอบใช้ อย่างต่อเนื่อง จะส่งผลต่อการรับรู้ข่าวสารของประชาชนในสังคมให้สนใจต่อประเด็นอันตรายของสารเร่งเนื้อแดงที่สื่อแนะนำเสนอ และเมื่อสาธารณชนเกิดการรับรู้ตามที่สื่อมวลชนนำเสนอเป็นประจำอย่างต่อเนื่องนั้นจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งส่งผลต่อการผลิตสินค้าที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคและกระตุ้นให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้บริโภคให้การสนับสนุนมาตรการ พร้อมทั้งช่วยตรวจสอบดูแลและยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกร ซึ่งสุดท้ายเมื่อพลังของคนในสังคมให้ความสนใจและสนับสนุนก็จะกดดันให้ผู้ผลิตหรือประกอบการฟาร์มสุกรตลอดจนภาคการผลิตอื่นๆที่เกี่ยวข้องต้องปรับปรุงวิธีการหรือกระบวนการผลิตใหม่เพื่อให้สามารถแข่งขันและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้

“ควรจะแจ้งกลุ่มผู้บริโภคให้มีความตระหนักถึงโรคร้าย เพราะเป็นผู้กำหนดความต้องการ ถ้าแรงจูงใจที่คนเลี้ยงถือเป็นปลายเหตุ”

(นักวิชาการเผยแพร่ กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมปศุสัตว์, สัมภาษณ์, 31 ตุลาคม 2549)

“แต่ในไทยยัง ใ้ใช้ใ้ น้อย เพราะ *perception* ของผู้บริโภคเปลี่ยน ไป แล้ว ไม่ต้องแดงแล้วและเชื่อว่า *perception* จะอยู่อีกนาน การรณรงค์ให้ ความรู้ประชาชนเป็นกุญแจสำคัญ”

(นักวิชาการ, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2549)

จากการสัมภาษณ์ผู้ดำเนินมาตรการตลอดจนผู้ประกอบการฟาร์มสุกรพบว่า โดย ส่วนใหญ่เชื่อว่า การขับเคลื่อนประเด็นใดๆ ในสังคมก็ตาม สื่อมวลชนจะเข้ามา มีบทบาทมากในแง่ ของการนำเสนอข้อมูลและความรู้ให้ประชาชนในสังคมได้รับทราบจนเกิดเป็นกระแสสังคม ซึ่ง พลังในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนนี้เองจะเป็นแรงกดดันต่อภาคการผลิตโดยตรง โดยผู้ซื้อหรือ ผู้บริโภคเป็นส่วนจูงใจให้เกิดการผลิต ผู้เลี้ยงหรือผู้ประกอบการต้องการสนองตอบผู้บริโภค จึง เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐที่ให้ความรู้แก่ผู้บริโภค

“ถือว่าเป็นความสำเร็จของรัฐในเรื่องการประชาสัมพันธ์เรื่อง อันตรายของสารเร่งเนื้อแดงให้ผู้บริโภคได้รับทราบ โดยเปลี่ยนพฤติกรรม ของผู้บริโภค และทำให้เลิกซื้อเนื้อสุกร”

(ผู้จัดการฟาร์มสุกรในจังหวัดนครราชสีมา,
สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2549)

“มาตรการของรัฐทำให้เรื่องนี้ประสบความสำเร็จ มีการประชาสัมพันธ์ถึงภัยของสารเร่งเนื้อแดง กระแสเรื่องสุขภาพก็มาแรง ผู้บริโภคเข้าใจ เรื่องสารเร่งเนื้อแดงมากขึ้น”

(ผู้จัดการฝ่ายการตลาดบริษัทผลิตอาหารสัตว์,
สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2549)

“การเลิกใช้แล้วทั้งวงการทำให้เกิดความมั่นใจต่อผู้บริโภค เพราะ ช่วงนั้นราคาหมูตกลงมากถ้าไม่เลิกใช้ต้องเจ๊งแน่เพราะผู้บริโภคไม่มั่นใจ”

(เจ้าของฟาร์มสุกรในจังหวัดสิงห์บุรี, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2549)

“ผู้ซื้อ ผู้บริโภคนเป็นตัวจูงให้เกิดการผลิต ผู้เลี้ยงต้องการสนองตอบ ผู้บริโภค เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐที่ให้ความรู้แก่ผู้บริโภค”

(ผู้จัดการฝ่ายการตลาดฟาร์มสุกร, สัมภาษณ์, 5 ตุลาคม 2549)

“ถ้าเรื่องตลาดจบการเลี้ยงก็จบ เห็นว่าการประชุมไม่ใช่ทางออก เพราะมีเรื่องผลประโยชน์และการแข่งขันด้านราคา เพราะผู้ซื้อต้องการจึงต้องทำให้ได้ตามผู้ซื้อสั่ง ต้องจบที่เขียงก่อนแล้วจึงค่อยมาดำเนินการที่ฟาร์ม การใช้เป็นอันตรายต่อสุขภาพ การส่งออกก็ทำไม่ได้ แต่คุยกันก็ไม่มีทางเลือก เพราะขายไม่ได้ราคา ผู้ซื้อต้องการจึงต้องผลิตให้ได้”

(เจ้าของฟาร์มในจังหวัดสิงห์บุรี, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2549)

“เกษตรกรไม่ได้เป็นผู้ต้องการจะใช้สารเร่งเนื้อแดงเพราะเป็นการเพิ่มภาระต้นทุน แต่มีภาวะจำเป็นจากความต้องการของพ่อค้าที่เลือกซื้อหมู เพื่อให้ขายเนื้อหมูได้ง่ายขึ้น ประเด็นสำคัญที่ต้องจัดการคือ พ่อค้าคนกลางซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการที่จะทำให้มาตรการนี้ได้ผลสำเร็จ”

(เลขานุการสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2549)

5.2 การใช้สื่อหลายชนิดผสมผสานกัน

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินมาตรการพบว่า มีการใช้สื่ออย่างผสมผสานในการเผยแพร่ข้อมูลสู่กลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกรและประชาชน ทั้งสื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคล โดยผู้ดำเนินมาตรการมีความเห็นว่าแต่ละสื่อ นั้นมีประสิทธิภาพที่แตกต่างกันไป โดยในกลุ่มของประชาชนผู้บริโภคจะเน้นการให้ข้อมูลผ่านทางสื่อมวลชนเป็นหลัก ในขณะที่กลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกรนอกจากจะได้รับข้อมูลผ่านทางสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือวิทยุแล้ว ยังได้ข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งวารสารด้านการเกษตรต่างๆและวารสารจากสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ อย่างไรก็ตามผู้ดำเนินมาตรการเห็นว่าสื่อบุคคลมีประสิทธิภาพที่สุดในการโน้มน้าวใจให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติ

ตามมาตรการ และการกระทำ ให้เห็นเป็นตัวอย่าง อาทิ การไปตรวจฟาร์มอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้ง การจับกุมผู้ลักลอบกระทำความผิด ก็เป็นสื่อที่แสดงให้เห็นความจริงจังของรัฐในการดำเนิน มาตรการด้วย

“ใช้สื่อ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ จัดการสัมมนา แผ่นพับ สื่อที่ใช้ ในช่วงหลังจะท่วมถึงผู้บริโภค เป็นหลัก ถ้าถึงผู้ประกอบการจะเป็นสิ่งพิมพ์ เนื้อหาที่สื่อจะแตกต่างกัน เน้นเรื่องโทษ เรื่องมาตรการ”

(ธวัชชัย รอดสม, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549)

สื่อที่เหมาะสม คือ การอบรม การส่งเจ้าหน้าที่ไปตรวจสอบ ที่พื้นที่ ทำ การจับกุมและเผยแพร่ข่าว พัฒนาการตรวจให้ได้ผลรวดเร็วมากขึ้น ถ้าเจอ แล้วดำเนินคดีทันที เปิดเผยตรงไปตรงมาให้ทุกคนทราบ มาตรการชัดเจน ทุก คนรู้ขั้นตอนการดำเนินการ

(เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์รับผิดชอบเขตพื้นที่ภาคกลาง 10 จังหวัด, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2549)

“เปรียบเทียบสื่อต่างๆที่ได้ใช้ ช่องทางที่เลือกมากที่สุดคือ ใกล้เคียง ที่สุด คือ ปศุสัตว์อำเภอที่ค่อนข้างได้ผล เจ้าของฟาร์มมีความเชื่อถือเพราะมี การให้ความช่วยเหลือกัน ช่องทางอื่นๆได้แต่สร้างการรับรู้แต่ไม่แน่ใจเรื่อง ความน่าเชื่อถือ เท่าที่ดูชาวบ้านรู้เรื่องจากสื่อต่างๆ แต่การปฏิบัติตามยังน้อย จนกว่าจะมีการเข้าไปพูดคุย เพราะปศุสัตว์อำเภอเป็นผู้ที่อาวุโสและทำงานมา นาน รวมทั้งมีการเข้าไปเจาะกลุ่มบุคคลที่เป็นที่น่าเชื่อถือในพื้นที่ด้วยเช่น กลุ่มครูอาจารย์ โดยทั้งเชิญชวนและการยกข้อกฎหมายมาอ้าง โดยจะเลือกให้ เหมาะกับกลุ่มไปเลย แต่การพูดโดยรวมจะต้องพูดกลางๆ”

(หัวหน้ากลุ่มงานสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครศรีธรรมราช , สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2549)

6. บริบทแวดล้อมอื่นๆในขณะนั้น

6.1 ทางเลือกและวิธีการอื่นๆเพื่อทดแทนการใช้สารเร่งเนื้อแดง

จากการสัมภาษณ์นักวิชาการ พบว่า มีการปรับปรุงและพัฒนาสายพันธุ์สุกรร่วมกับการพัฒนาสูตรอาหารเพื่อให้ได้สุกรที่มีไขมันน้อยลงเพื่อทดแทนการใช้สารเร่งเนื้อแดง อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสายพันธุ์ไม่ทันความต้องการและคุณภาพของวัตถุดิบในการผลิตอาหารไม่ได้คุณภาพ ทำให้ไม่สามารถให้ผลผลิตตามที่ต้องการได้และอาจเป็นจุดอ่อนที่จะทำให้ผู้ประกอบการกลับมาใช้สารเร่งเนื้อแดงอีก นอกจากนี้ การพัฒนาสายพันธุ์และการปรับปรุงอาหารใช้เงินทุนสูง ฟาร์มขนาดเล็กที่ไม่มีเงินทุนในการพัฒนาสายพันธุ์สุกร จะเป็นรอยรั่วที่ทำให้เกิดการลักลอบนำสารเร่งเนื้อแดงมาใช้เป็นทางลัดในการผลิตสินค้าได้

“บทบาททางด้านวิชาการก็คือชี้ให้เห็นถึงผลเสียของการใช้สารเร่งเนื้อแดงและหันมาใช้วิธีการปรับปรุงพันธุ์เพื่อแก้ปัญหาโดยให้คำปรึกษาและร่วมพัฒนาสายพันธุ์กับทางกลุ่มผู้ประกอบการมาโดยตลอด”

(ผอ.ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมการเลี้ยงสุกรแห่งชาติ, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2549)

“เห็นด้วยกับการยกเลิก โดยเฉพาะการยุติในทุกสายพันธุ์ที่เลี้ยงสุกร คือต้องหยุดทุกคนทั้งหมด จึงจะทำให้มีการหันไปหาวิธีการอื่นๆ เช่น พัฒนาสายพันธุ์หรืออาหาร แต่ถ้ายังมีการใช้อยู่การพัฒนาจะเป็นไปได้ช้า เพราะเมื่อบางที่ใช้บางที่ไม่ใช้จะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านการผลิต หากเลิกทั้งหมดก็เห็นด้วย ใช้โอกาสช่วงที่มีการรณรงค์สนับสนุนให้ฟาร์มเล็ก และแนะนำเรื่องสูตรอาหาร การใช้แร่ธาตุต่างๆผสม เพื่อปรับสภาพซากให้ดี แต่ก็ยอมรับว่าคุณภาพดีสู่การใช้สารเร่งเนื้อแดงไม่ได้ แต่เป็นวิธีการที่ปลอดภัยต่อสุขภาพมากกว่า”

(สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2549)

“เมื่อเล็กก็เห็นช่องทางธุรกิจมากขึ้น คือ เรื่องของการปรับปรุง
พันธกรรมและการบริหารจัดการ หรือ *Management* มากขึ้น”

(เจ้าของฟาร์มในจังหวัดนครสวรรค์, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2549)

6.2 บริบทด้านเศรษฐกิจและการตลาด

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการ พบว่าภาวะตลาดของราคาเนื้อสุกร
หรือปริมาณสุกรมีมากหรือน้อย ราคาดีหรือไม่ดี จะมีผลต่อการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกรผู้ที่ยัง
ลักลอบใช้สารเร่งเนื้อแดงอยู่ เหตุผลหลักเป็นเพราะภาวะราคาตลาดตกลง ซึ่งถ้าการแข่งขันในตลาด
ไม่สูง หมูมีราคาดี เชื่อว่าผู้ประกอบการฟาร์มไม่อยากใช้สารเร่งเนื้อแดงเพราะการใช้เป็นการเพิ่ม
ต้นทุนด้วย การใช้สารเร่งเนื้อแดงเกิดจากการกดดันจากผู้ซื้อ ซึ่งโดยหลัก คือ เขียงหมู มากกว่า ที่
ต้องการเนื้อสุกรมันน้อยทำให้ต้องใช้สารเร่งเนื้อแดงเพื่อที่จะแข่งขันกันในตลาดได้

“นอกจากนี้ภาวะที่ราคาสุกรไม่ดีนัก ก็มีโอกาที่เกษตรกรจะนำสาร
เร่งเนื้อแดงกลับมาใช้อีก โดยเท่าที่พูดคุยกับลูกค้าพบว่า มีบางรายกลับมาใช้
บ้างแล้ว เพราะราคามีผลต่อการตัดสินใจใช้สารเร่งเนื้อแดง ถ้าราคาหมูตกจะ
ทำให้เขียงหมูมีอำนาจต่อรองในการซื้อมากขึ้นทำให้ฟาร์มจำเป็นต้องใช้
เพื่อให้ขายหมูได้”

(ตัวแทนบริษัทจำหน่ายเวชภัณฑ์สัตว์, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2549)

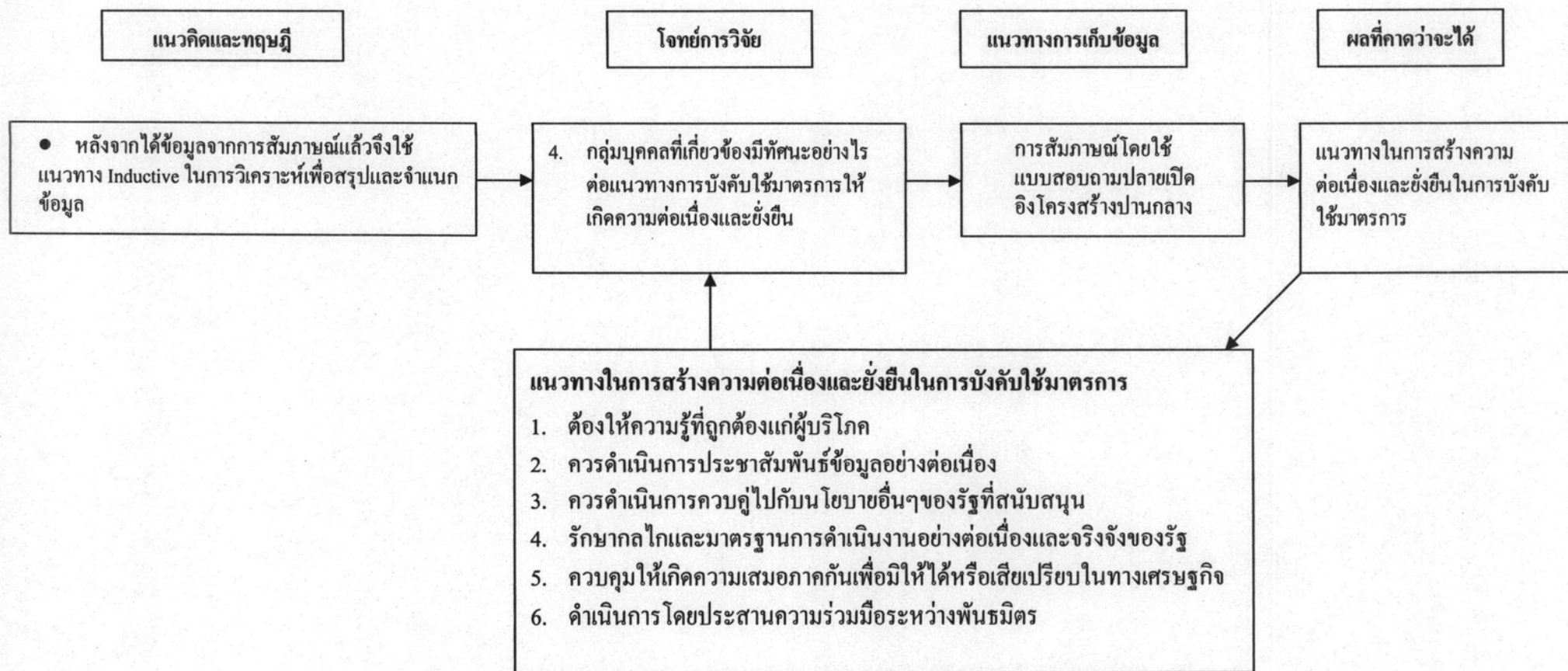
จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับมาตรการบางรายพบว่า ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มนี้
ไม่เชื่อว่ามาตรการจะมีความยั่งยืน เพราะได้รับการบอกเล่าว่ามีการนำมาใช้ในฟาร์มขนาดเล็กแล้ว
เพราะประเด็นด้านราคา ซึ่งราคาตลาดและสภาพคล่องของการขายมีผล คือ ถ้าสุกรตกค้ำในฟาร์ม
ก็จะมีมันหนามากขึ้นทำให้ต้องหาวิธีการควบคุมคุณภาพ

ปัญหานำการวิจัย ข้อ 3 เพื่อศึกษาทัศนคติของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องที่มีต่อแนวทางการบังคับใช้มาตรการให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับมาตรการนี้พบว่า ผู้เกี่ยวข้องโดยส่วนใหญ่เห็นว่า มาตรการนี้ดำเนินการได้อย่างประสบผลสำเร็จ โดยอ้างอิงจากประสบการณ์ตรง และข้อมูลทางวิชาการที่แสดงว่าอัตราการใช้สารเร่งเนื้อแดงลดลง โดยได้แสดงทัศนคติที่สนับสนุนการดำเนินมาตรการเพื่อให้เกิดความยั่งยืนอย่างต่อเนื่องเป็นแนวทางดังนี้

1. ต้องให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้บริโภค
2. ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง
3. ควรดำเนินการควบคู่ไปกับนโยบายอื่นๆของรัฐที่สนับสนุน
4. รักษากลไกและมาตรฐานการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและจริงจังของรัฐ
5. ควบคุมให้เกิดความเสมอภาคกันเพื่อมิให้ได้หรือเสียเปรียบในทางเศรษฐกิจ
6. การประสานความร่วมมือระหว่างพันธมิตร

โดยผู้วิจัยได้สรุปแนวทางตามแผนภาพที่ 9 พร้อมทั้งนำเสนอรายละเอียดของแนวทางแต่ละข้อในส่วนต่อไป

แผนภาพที่ 9: ผลการวิจัย ข้อ 3 ทัศนะของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องที่มีต่อแนวทางการบังคับใช้มาตรการให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

แนวทางการดำเนินมาตรการให้เกิดความยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง

1. ต้องให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้บริโภค

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินการตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับมาตรการในกลุ่มต่างๆ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่าความยั่งยืนของมาตรการนี้ ขึ้นอยู่ที่ผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้กำหนดการซื้อเริ่มต้น โดยผู้ผลิตสนองตอบความต้องการของผู้บริโภคเป็นหลัก โดยกล่าวอ้างว่าการผลิตต่างๆ นั้นคำนึงถึงความคาดหวังของผู้บริโภค ความต้องการของผู้บริโภคเป็นอย่างไร ผู้ประกอบการก็จะทำอย่างนั้น ซึ่งหากผู้บริโภคมีทัศนคติในการเลือกซื้อที่ไม่ถูกต้องและไม่ได้รับการชี้แจงหรือทำความเข้าใจ ผู้ผลิตไม่สามารถที่จะจัดตอบสนองความต้องการนี้ได้ เพราะจะทำให้ไม่สามารถขายสินค้าได้

“ผู้ซื้อ ผู้บริโภคเป็นตัวจูงใจให้เกิดการผลิต ผู้เลี้ยงต้องการสนองตอบผู้บริโภค เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐที่ให้ความรู้แก่ผู้บริโภค”

(ผู้จัดการฟาร์ม , สัมภาษณ์, 5 ตุลาคม 2549)

“การที่จะไม่ยั่งยืน คือ ถ้ามีการเริ่มกลับมาใช้บางฟาร์ม หรือ ถ้าผู้บริโภคเข้าใจว่ามีการเลิกใช้แล้ว แต่จริงๆยังมีการแอบใช้อยู่ ก็อาจทำให้เกิดการใช้กันอีกอย่างแพร่หลาย”

(สัตวแพทย์, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2549)

“เคยคุยกับผู้ประกอบการแล้วพบว่าถ้าไม่ใช้สารเร่งเนื้อแดงจะไม่มีใครสนใจซื้อ เพราะค่านิยมของผู้บริโภคที่ต้องเลือกซื้อหมูสีแดง ตามที่มีการให้ข้อมูลโดยสื่อ”

(นักวิชาการ, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2549)

“การเลิกใช้แล้วทั้งวงการทำให้เกิดความมั่นใจต่อผู้บริโภค เพราะ
ช่วงนั้นราคาหมูตกลงมากถ้าไม่เลิกใช้ต้องเจ็บแน่เพราะผู้บริโภคไม่มั่นใจ”

(เจ้าของฟาร์ม , สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2549)

การดำเนินมาตรการของรัฐในระยะแรกที่มีการสื่อสารถึงกลุ่มผู้บริโภค ผ่านทาง
สื่อต่างๆ อาทิเช่น สื่อโทรทัศน์ จึงเน้นการให้ความรู้ในการเลือกซื้อสินค้า เป็นการให้ความรู้เพื่อขอ
แรงสนับสนุนจากประชาชน โดยหน่วยงานต่างๆ รัฐเป็นผู้คุมนโยบาย และมีสื่อมวลชนเข้ามา
เชื่อมโยง โดยผู้เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่ดำเนินมาตรการเองก็เชื่อว่าการสื่อสารถึงคนกลุ่มนี้จะต้องทำ
อน่างต่อเนื่องและหยุดไม่ได้ นอกจากนี้จะต้องให้ความรู้ในระบบการเรียนการสอนจะต้องเริ่ม
ตั้งแต่เด็กในวัยเรียนด้วยสำหรับทุกเรื่อง เช่น การบรรจุเข้าไปในหลักสูตรด้วย เช่น ที่ผ่านมามีการ
เรียนการสอนให้แก่นักเรียนในจังหวัด นครปฐม ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการประกอบอาชีพฟาร์มสุกร
เป็นจำนวนมาก

“ต้องใช้การสื่อสารครบวงจร ถึงฟาร์ม และผู้บริโภค เพื่อให้ความรู้
จะได้เลือกถูกเพื่อช่วยผลักดัน เชื่อว่าความสำเร็จจะเกิดขึ้นเพราะผู้บริโภคมาก
ที่สุด เพราะเป็นผู้กำหนดการซื้อ ส่วนที่เหลือจะสนองความต้องการของ
ผู้บริโภค ใช้สังคมเข้ามาช่วยกดดัน”

(วัชชัย รอดสม, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549)

นอกจากนี้ การที่ประชาชนที่ตื่นตัวในการบริโภคอาหาร โดยได้รับข้อมูลจากสื่อ
ต่างๆ การประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งความตื่นตัวจากกระแสเรื่องการรักษา
สุขภาพทำให้เกิดความสนใจในการที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารและเข้าใจวิธีการเลือกซื้อมากขึ้น

“เคยได้ยินเรื่องสารเร่งเนื้อแดงจาก TV และหนังสือพิมพ์ เกี่ยวกับ
อันตรายเรื่องสุขภาพ และวิธีการสังเกตเนื้อหมู รู้สึกกลัวเพราะเป็นสารตกค้าง
ทำให้เริ่มต้องเลือกมากขึ้นเวลาซื้อ โดยดูที่สีไม่แดงจนเกินไปซื้อที่ทราบจาก
TV ก็บอกต่อให้ภรรยาฟังและระวังในการเลือกซื้อมากขึ้น”

(ผู้บริโภค, สัมภาษณ์, 5 ตุลาคม 2549)

นอกจากการให้ความรู้แก่ผู้บริโภคแล้ว มีกลุ่มพันธมิตรอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งมีผลต่อการผลักดันมาตรการ เช่น สัตวแพทย์ ผู้ประกอบการฟาร์ม กลุ่มโรงงานอาหารสัตว์ ผู้ค้ายาและเวชภัณฑ์ ก็จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องเช่นกัน เพื่อที่จะได้แนะนำหรือให้ข้อมูลต่อแก่ผู้เกี่ยวข้องได้ ซึ่งทางรัฐควรจะต้องให้ความรู้ สนับสนุนและแรงจูงใจ ในกลุ่มต่างๆเหล่านี้ด้วย

อย่างไรก็ตาม มีผู้ประกอบการฟาร์มสุกรให้ทัศนะว่าไม่เห็นด้วยกับการที่รัฐอ้างว่าความสำเร็จของการดำเนินมาตรการขึ้นอยู่กับผู้บริโภคเป็นหลักเพราะการกล่าวเช่นนี้อาจเป็นการโยนภาระให้แก่ภาคประชาชนแต่เพียงฝ่ายเดียว

2. ควรดำเนินการประชาสัมพันธ์ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง

ผู้ให้สัมภาษณ์บางรายกล่าวว่า ในช่วงดำเนินมาตรการ มีการสร้างข่าวขึ้นเพื่อสร้างกระแส จัดฉากเพื่อให้เกิดความกลัว และเห็นภาพการเอาจริงเอาจัง โดยสื่อมวลชนเสนอข่าวอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะกลุ่มกับผู้บริโภคและกลุ่มที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ประกอบการฟาร์มสุกร โดยนำเสนอเป็นขั้นตอนการทำงานของเจ้าหน้าที่รวมทั้งการสร้างกระแส การจับกุม โดยผ่านทางสื่อโทรทัศน์ และสื่ออินเทอร์เน็ต โดยผู้มีอำนาจดำเนินการระดับอธิบดีเป็นผู้ให้ข่าวอย่างสม่ำเสมอ

การนำเสนอข่าวเรื่องการจับกุมนั้น เปรียบเสมือนการประณามผู้กระทำผิดซึ่งสร้างกระแสความตื่นตัวให้แก่กลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสุกร โดยทั่วไปด้วย อย่างไรก็ตามการกดดันจากสังคมยังมีไม่มากนักซึ่งอันที่จริงต้องใช้วิธีการทางสังคมในการบีบบังคับให้มากขึ้น

นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์บางรายได้กล่าวถึง การเสนอข่าวเพื่อสร้างกระแสโดยสื่อมวลชนจากประสบการณ์ที่พบว่า มีการแถลงข่าวล่วงหน้าเรื่องการตรวจพบสารเร่งเนื้อแดงในสุกรของผู้ประกอบการฟาร์มบางราย โดยยังไม่ทราบผลการตรวจสอบเป็นที่แน่ชัด

อย่างไรก็ตามมีผู้แสดงทัศนะว่า การพูดถึงเรื่องสารเร่งเนื้อแดงค่อยๆลดลงตามลำดับซึ่งทำให้รู้สึกว่าการนี้จบลงแล้ว รวมทั้งการแรงจูงใจที่เริ่มลดลงโดยสังเกตจากการใช้สื่อประชาสัมพันธ์น้อยลง โดยเฉพาะการใช้สื่อมวลชนนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ซึ่งอาจทำให้เกิดความไม่ยั่งยืนได้

“ความยั่งยืนของการเลิกใช้สารเร่งเนื้อแดง ยังไม่แน่ใจ เพราะยังเจออยู่แต่ก็น้อยมากในปีสภาวะสุกร ในอนาคตถ้ายังมีมาตรการอยู่ก็คงจะยั่งยืน แต่ถ้างการประชาสัมพันธ์หรือการดำเนินการเมื่อไรก็กลับมาแน่นอน”

(หัวหน้ากลุ่มพัฒนาคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ นครศรีธรรมราช,
สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2549)

3. ควรดำเนินการควบคู่ไปกับนโยบายอื่นๆของรัฐที่สนับสนุน

จากการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสารพบว่า ในระยะของการดำเนินมาตรการยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกรนั้น มีนโยบายอื่นๆของรัฐหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมาตรการนี้ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์มีทัศนะว่า นโยบายต่างๆเหล่านี้มีส่วนช่วยสนับสนุนและเอื้อต่อการผลักดันมาตรการเรื่องสารเร่งเนื้อแดง อาทิเช่น โครงการมาตรฐานฟาร์มซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปี 2545 โดยจะทำการขึ้นทะเบียนฟาร์มที่ได้มาตรฐานในด้านต่างๆ อาทิ การบริหารจัดการ สุขลักษณะ ซึ่งประเด็นเรื่องสารเร่งเนื้อแดงเป็นสารต้องห้ามที่จะนำมาใช้ในฟาร์มที่ได้มาตรฐาน จึงถือว่าเอื้อต่อกัน

“แต่ก่อนไม่มีการเมืองเข้ามา เดิมกรมปศุสัตว์ก็ดำเนินการตามปกติ เมื่อเป็นนโยบายของรัฐบาล ประกาศนโยบายเพื่อให้เข้าสู่ปี Food Safety ปี 47 ก็ดำเนินการเรื่องนี้เป็นเรื่องแรก กระทรวงต่างๆ ก่อนหน้ามีการณรงค์แต่ต่างคนต่างทำ ไม่ได้ร่วมมือกัน”

(เจ้าหน้าที่ระดับสูงของกรมปศุสัตว์ แกนนำในการดำเนินมาตรการ,
สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549)

“มีโครงการมาตรฐานฟาร์มรองรับตั้งแต่ปี 2545 โดยขึ้นทะเบียนและผลักดันเข้าสู่มาตรฐานฟาร์ม ซึ่งเอื้อต่อกัน”

(นสพ.สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 1 จังหวัดปทุมธานี,
สัมภาษณ์, 2549)

“บริบทอื่นๆ เช่น โครงการอาหารปลอดภัย มีส่วนในการสนับสนุน โดยใช้เป็นจุดเน้นในการจัดสัมมนาด้วย “ระเบียบของราชการค่อนข้างจะเข้มงวดขึ้น โดยเฉพาะเรื่องมาตรฐานของฟาร์มที่จะส่งเนื้อสุกรไปต่างประเทศ โดยเป็นฟาร์มที่ได้รับรอง ISO ซึ่งจะเกี่ยวโยงถึงโรงฆ่ามาตรฐานที่จะเลือกรับเฉพาะหมูจากฟาร์มนี้และก่อนส่งหมูจะต้องมีการตรวจจากกรมปศุสัตว์ด้วย”

(นักวิชาการ, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2549)

นอกจากนี้ พบว่า การดำเนินการควบคุมมาตรฐานของโรงเชือดและเขียงซึ่งเป็นมาตรการที่อยู่ในความดูแลของกรมปศุสัตว์ ซึ่งช่วยกระตุ้นความร่วมมือในภาคประชาชน หรือ การใช้นโยบายที่เกี่ยวข้องกับพระราชดำริ ก็จะสามารถดึงความสนใจของนักข่าวให้เข้ามาร่วมกิจกรรมได้มากเป็นเท่าตัว เช่น โครงการกินตามแม่ เป็นต้น รวมทั้งนโยบายในระดับประเทศ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ มาตรฐานและความปลอดภัยอาหาร การกีดกันทางการค้า (SPSF) หรือ การเข้าสู่ WTO ซึ่งบังคับให้มาตรฐานอาหารในประเทศเท่ากับการส่งออกเหล่านี้ล้วนมีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินมาตรการเรื่องสารเร่งเนื้อแดงด้วย

4. รักษาหลักและมาตรฐานการดำเนินอย่างต่อเนื่องและจริงจังของรัฐ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ผู้ดำเนินมาตรการ พบว่า นโยบายเรื่องการค้าสัตว์เร่งเนื้อแดงนี้ยังคงดำเนินมาตรการอยู่และได้รับการสนับสนุนงบประมาณอย่างเต็มที่ ทำให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้ภาครัฐต้องเตรียมความพร้อมรองรับทางด้านการเสี่ยงภัยในพื้นที่ให้แก่เจ้าหน้าที่ด้วย โดยในการดำเนินงานที่ผ่านมา เจ้าหน้าที่จากกรมปศุสัตว์ส่วนกลางได้ดำเนินการตรวจสอบพื้นที่ในจังหวัดต่างๆ โดยประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล หรือ อบต. และใช้บริเวณที่ทำการ อบต. ในการตรวจ และใช้ตำรวจในพื้นที่เข้าไปด้วย โดยเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ร่วมกับชุดเฉพาะกิจ หากเจ้าหน้าที่ที่มีความเสี่ยง ชุดเฉพาะกิจจะเข้าไปทำหน้าที่แทน

ผู้ดำเนินมาตรการเห็นว่ามาตรการน่าจะมีคามยั่งยืนต่อไป เพราะปัจจุบันได้มีการดำเนินมาตรการอย่างเป็นกิจวัตรแล้วทั้งในด้านการตรวจฟาร์มและการประชาสัมพันธ์ คือ มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนและดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการฟาร์ม

สุกร พบว่า เจ้าหน้าที่จากกรมปศุสัตว์ได้ดำเนินการติดตามตรวจสอบอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งต่างก็มีความเห็นว่าถ้าสามารถรักษามาตรฐานการดำเนินงานเช่นนี้ ก็จะประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

“ความรู้สึกตอนนี้เริ่มจะไม่เข้มงวดเท่าไรนัก หากจะให้ยั่งยืนต้องเข้มงวด นอกจากนี้ความไม่แน่นอนเรื่องการรื้อเมือง หรือรัฐมนตรีทำให้นโยบายเปลี่ยน ความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย เพราะช่วงที่ผ่านมานักการเมืองมาจับประเด็นเรื่องหมูอย่างจริงจังจึงประสบความสำเร็จ”

(ผู้ประกอบการฟาร์ม , สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2549)

5. ความคุมให้ความเสมอภาคกันเพื่อมิให้ได้หรือเสียเปรียบในทางเศรษฐกิจ

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรพบว่า มีการพูดคุยกันในกลุ่มผู้ประกอบการว่าโดยมากเห็นด้วยกับการเลิกใช้แต่ต้องเป็นการเลิกทั้งหมดทุกราย พร้อมกันอย่างเสมอภาค อย่าให้มีการใช้บ้างไม่ใช้บ้าง เพราะจะเกิดความได้เปรียบเสียเปรียบ เนื่องจากวิธีการอื่นๆ ที่จะมาทดแทนการใช้สารเร่งเนื้อแดง อาทิ การพัฒนาสายพันธุ์ ก็ได้ผลช้าและต้องมีการลงทุนสูง

“เค้าเรียกประชุมที่เกษตร ที่เนวินให้ไปลงสัตยาบันเลิกใช้สารเร่งเนื้อแดง กรมปศุสัตว์เค้าแจ้ง เค้าเข้มงวดบังคับ เอาจริงเอาจัง ในความคิดคือไม่ต้องการให้อยู่แล้ว เพราะหมูมันโตช้า และทำให้หมูช็อคตายเวลาอากาศร้อน แต่ถ้าไม่มีการบังคับก็ไม่เลิกเพราะไม่มีคนซื้อ เลยต้องใช้เหมือนกัน ถ้าเลิกก็ต้องเหมือนกัน”

(ผู้ประกอบการฟาร์มสุกร, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2549)

“เค้าลงสัตยาบันว่าจะเลิกใช้ รับรู้ร่วมกัน ก็เชื่อว่าเป็นส่วนช่วย ถ้าเลิกพร้อมกันไม่มีใครเสียเปรียบ เพราะการใช้สารทำให้ได้ราคาดีขึ้นขายได้มากขึ้น กรมทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลให้ทำตามสัญญา”

(ทวัชชัย รอดสม, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2549)

ผู้ประกอบการบางรายเห็นว่า การบังคับเลิกใช้สารเร่งเนื้อแดงไม่ถือว่าทำให้เสียความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและเอกชน แต่ก็ไม่มั่นใจว่ากรมปศุสัตว์ได้ทำมาตรฐานแบบนี้กับทุกฟาร์ม จึงเสนอให้สนับสนุนให้ดำเนินการอย่างเท่าเทียมกัน เพราะส่งผลกระทบต่อต้นทุนและผลประโยชน์ทางธุรกิจสำหรับรายที่เลิกใช้ก่อน

6. ดำเนินการโดยประสานความร่วมมือระหว่างพันธมิตร

จากการสัมภาษณ์เลขานุการสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ ทราบว่าแนวทางของสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติในเรื่องการรักษาความต่อเนื่องของมาตรการเพื่อยุติการใช้สารเร่งเนื้อแดง คือ ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ คือ กระทรวงเกษตร และกรมปศุสัตว์อย่างต่อเนื่องต่อไป รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างคณะกรรมการสมาคม การทำงานอย่างเป็นเครือข่าย ซึ่งพันธมิตรที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นทางการกับสมาคมในการดำเนินมาตรการ ได้แก่ กรมปศุสัตว์ กระทรวงสาธารณสุข ผู้ประกอบการฟาร์มสุกร นักวิชาการ

“แนวทางของสมาคมในอนาคต คือ ยังคงให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ คือ กระทรวงเกษตร และ กรมปศุสัตว์อย่างต่อเนื่องต่อไป แม้ว่าในปัจจุบันหน่วยงานบางหน่วยไม่ได้ถือว่าเป็นเครือข่ายของสมาคมแต่หากว่ามีเรื่องที่เกี่ยวข้องต้องประสานงานกัน สมาคมพร้อมที่จะเข้าไปขอความร่วมมือกับหน่วยงานนั้น ๆ เชื่อว่าการทำงานแบบนี้ทำให้เราประสบความสำเร็จ ดูได้จากเรื่องสารเร่งเนื้อแดง”

(เลขานุการ สมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ,
สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2549)